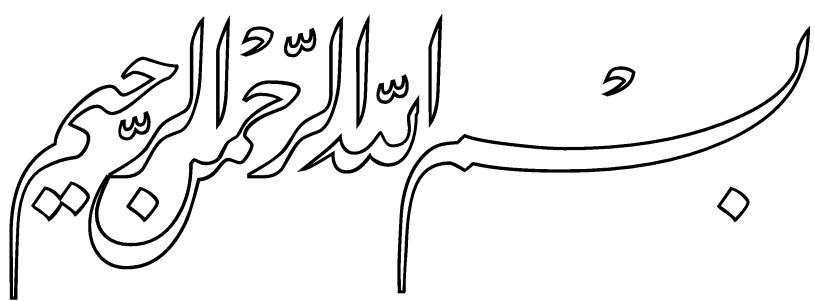

نور کائنات احمد

مؤلف مولوی عبدالهادی حمد

دكتاب پېزندنه

دكتاب نوم	دزکاتة احکام
مؤلف	مولوي عبدالهادي حماد
ناشر	جامعه اسلاميه اشرفيه
دچاپ کال	۱۴۳۳ هـ موافق ۱۳۹۱ هـ ق
دچاپ شمېر	۱۰۰۰
دچاپ خل	لومړۍ
دلاسته راپړ لوڅایونه	اشرفیه مکتبه اړګ بازار کندھار، اشرفیه مدرسه اوله ناحیه کندھار.
اړیکی:	۰۷۰۰۳۰۸۹۲۹ ۰۷۰۰۴۹۱۵۰۱

تقریظ

نحمدہ و نصلی و نسلم علی رسولہ الکریم

اما بعد !

درنو لوستونکو ! بنکاره خبره ده ، چي په ژوندانه کي دالله جل جلاله عبادت او بندگي مقصودي هدف دئ او دژوندانه نوري اړتیاواي پوره کول هغه اړين کارونه دي ، چي دبسني په کچه یې بسوالي پرانسان لازم وي زياتوب پکبني دخان تپروتنه ده دهمدي خبری په نظر کي نیولو سره پر مسلمان باندي لازمه ده ، چي دعبادت ټول اړخونه په پام کي ونيسي يعني دا چي خه ورته لارښونه سوې وي پر هغه نقشه باندي قدم کښېږدي او ددي ټولو کارونو لپاره دپوهی او معلومات او پرتیا سته دهمدغه مقصد لپاره دعباداتو په سلسنه کي زکاۃ مهم مالي عبادت دئ ، داسلام مهمه بناء ده ؛ او پر هر مسلمان باندي یې دشرطونو د وجود په وخت کي ادا لازمه ده البته ددي لپاره ، چي مسلمان زکاۃ پېژندلی وي ، په صحیح ډول یې ادا کړي وي ، ټول شرطونه یې پېژندلی وي - دasherfie مدرسي د تالیف او ترجمې دخانګي مدیر مولوي عبدالهادي حماد د زکاۃ اړوندې یوه رساله ليکلې ده ، چي پکبني د معاصر وخت اړيني مسائلی راغښتي دي او الحمد لله د وثوق تربريده رسپدلي دي نومورې رساله اشرفیه مدرسه

دتايد سره جو خت ټولني ته وړاندي کوي او د دې هيله لري، چي
مسلمان هيوادوال بي دکتو څخه برخمنسي.

په احترام

دا شرفي مدرسي د تاليف او ترجمي خانگه

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
١	مقدمه	١
٦	لومري فصل	٢
٦	دزکاۃ فرضیت	٣
٧	دزکات ورکولوگتی(فضائل)	٤
١١	دزکات نه ورکولوبدی پایلی	٥
١٥	دزکاۃ نه ورکونکی حکم	٦
١٦	دزکاۃ معنی	٧
١٧	دزکاۃ مقصد	٨
١٧	دزکاۃ تاریخ	٩
١٨	دزکاۃ علم	١٠
٢٠	دوهم فصل	١١
٢٠	دزکاۃ شرطونه	١٢
٢٢	دزکاۃ داداکولو شرطونه	١٣
٢٥	نصاب شه ته وايي ؟	١٤
٢٧	دنصاب لپاره تاکلی اندازه او مقدار	١٥
٢٧	يادونه	١٦
٢٨	په کال کي دپيسو دزياتوب او كمبنت حکم	١٧

فهرست

صفه	موضوع	شماره
۲۹	کلني مصرف	۱۸
۲۹	دزکاټ لپاره به خه وخت حساب کوي؟	۱۹
۳۰	ایا دنابالله چا په مال کي زکاټ سته؟	۲۰
۳۰	ایادنابالله کس زکاټ قربیان ور کولای سی؟	۲۱
۳۰	که ماشوم بالغ سی خه مهال به زکاټ ور کوي؟	۲۲
۳۰	دتجارت مال کوم مال ته ویل کېږي؟	۲۳
۳۱	دتجارت مال دپیل خخه نیت غواړي	۲۴
۳۱	په تحفه سوی مال کي عملأً تجارت اپین دی	۲۵
۳۲	که تجاري مال په تجاري مال بدل سی نویت غواړي؟	۲۶
۳۲	ایا هر مال دتجارت لپاره کېډای سی؟	۲۷
۳۳	ایاد او لادنو نفقة په حاجت اصلی کي ۵۵	۲۸
۳۳	که مېرمون شتمنه وي ایا پر خاوندېي زکاټ سته؟	۲۹
۳۶	دریم فصل	۳۰
۳۶	هغه مالونه، چي زکاټ ورباندي فرض دئ	۳۱
۳۸	د سروزرو زکاټ	۳۲
۳۹	زکاټ په نقدو ور کړي	۳۳
۳۹	د هغوزرو حکم، چي نور شیان په ګډو وي	۳۴

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۴۰	ایا دسرو رزو در اینیلو او که دخرخولو قیمت حسابیری؟	۳۵
۴۰	زکا پرسمايه دئ، که پر گته او که پر دوازو؟	۳۶
۴۱	که دتجارت مال نه خرچدئ زکا به ور کوي؟	۳۷
۴۱	که موپور دتجارت لپاره وي زکا باندي لازم دئ؟	۳۸
۴۱	دتجارت پرمحكواوسرايونوناباندي زکا	۳۹
۴۲	که مهکه ياسراي دتجارت لپاره نه وي؟	۴۰
۴۲	که يې سrai دپيسوبندېدو لپاره رانيولي، اياز کاشه باندي ستنه؟	۴۱
۴۳	دتجارتی مهکي دکبست حکم	۴۲
۴۳	ایا په تجارت کي پر مصرف سوي مال باندي زکا ستنه؟	۴۳
۴۳	ایا تر عشر ورکولو وروسته په مال کي زکا ستنه؟	۴۴
۴۴	که چادسي حاصلات رانيول، چي عشرېي ورکول سوي نو...؟	۴۵
۴۴	په مهرو (ولور) کي زکا	۴۶
۴۴	که بنھي ولور و اخستي؛ خوترواده مهکي طلاقه سوه نو؟	۴۷
۴۵	که پريوكس باندي دمهرو (ولور) پيسبي باندي وي ایاز کاشه باندي ستنه؟	۴۸
۴۶	قرض (پور)	۴۹

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۴۷	که پر چاباندی داله <small>جَلَّ جَلَّ</small> قرض وی زکاۃ باندی سته که یا؟	۵۰
۴۷	دقرض (پور) چولونه	۵۱
۴۷	قوی دین (پور)	۵۲
۴۸	دین متوسط (میانه پور)	۵۳
۴۸	دین ضعیف (کمزوری پور)	۵۴
۴۹	مال ضمار (سوخنی پور):	۵۵
۵۰	دشُحی په مال خاوند شتمن بلل کپری که یا؟	۵۶
۵۰	دحج پر پیسو زکاۃ	۵۷
۵۱	دحج لپاره دزکاۃ دپیسو اخستل	۵۸
۵۳	خلورم فصل	۵۹
۵۳	په موټرانو کی زکاۃ	۶۰
۵۳	که بچ پیسې دموټر لپاره یو حای کړي وې	۶۱
۵۴	ایا په ګرو سوی شي کی زکاۃ سته؟	۶۲
۵۴	د ګروی په پیسو کی زکاۃ	۶۳
۵۵	که چا د کرا ایپی سرای در لودئ ایا زکاۃ باندی سته؟	۶۴
۵۵	مخکی (پیشکی) کرا یه اخستل	۶۵
۵۵	د کرا ایپی پر سامانو نو باندی زکاۃ	۶۶

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۵۶	دغصب سوي مال زکاۃ	۶۷
۵۶	دکسب پر سامان نو باندي زکاۃ	۶۸
۵۷	که دا پتیا لپاره پیسې ورته پرتې وي ایاز کاۃ ورباندي ستہ؟	۶۹
۵۷	داستعمال حیوان	۷۰
۵۹	پنځم فصل	۷۱
۵۹	د پسونو زکاۃ	۷۲
۵۹	که پسونه د تجارت لپاره وہ بیا هم زکاۃ پر ستہ؟	۷۳
۶۰	که پسونو او بزې سره ګډو وہ	۷۴
۶۰	ایا په کوچني وریانو کی زکاۃ ستہ؟	۷۵
۶۰	دغوايانو زکاۃ	۷۶
۶۲	که غوايان د تجارت لپاره وہ	۷۷
۶۲	په خرو کی زکاۃ	۷۸
۶۲	که چار پیانو پوره کال په خپله خوله خړنه کاوه	۷۹
۶۳	د کال په منځ کی چار پیان دېر سوه	۸۰
۶۳	د چار پیانو پر پیسو زکاۃ	۸۱
۶۴	دا وبنانو زکاۃ	۸۲
۶۶	په آسانو کی زکاۃ	۸۳

ک

فهرست		
صفحه	موضوع	شماره
۶۶	په زکاہ کي باید کوم ڈول حیوان و دکول	۸۴
۶۷	ایا پر ځنګلي حیوانانو باندي زکاۃ سته؟	۸۵
۶۷	مخلوط النسله حیوانان	۸۶
۶۷	دنسل نيوني په حیوانانو کي زکاۃ	۸۷
۶۸	دو قنی حیوان زکاۃ	۸۸
۷۰	شپږم فصل	۸۹
۷۰	دعاشردوا جېبدو شرطونه	۹۰
۷۰	پر غیر مقصودي زراعت باندي عشر	۹۱
۷۱	پر کوچني او لپوني باندي عشر	۹۲
۷۱	پر پردي مخکه باندي عشر	۹۳
۷۱	ایا په کال کي دوه ځلی عشر ورکول کېداي سی؟	۹۴
۷۲	ایا پر پوروروي باندي هم عشر سته؟	۹۵
۷۲	وابنه، پروړ او یوټي	۹۶
۷۳	دميوې تربنکاره کېدو او یاهم تر کښت وړاندي عشر ورکول جايز دي؟	۹۷
۷۳	عشر پو رانيونکي دئ؟ او که په پر خرڅونکي دئ؟	۹۸
۷۳	د محکي مصارف	۹۹

فہرست

صفحہ	موضوع	شمارہ
۷۵	عشر پہ کوموئی مکھو کی لازم دئی؟	۱۰۰
۷۵	پہ خومره حاصل کی عشر لازم دئی؟	۱۰۱
۷۶	دعا اور خراج ترمنج توپیر	۱۰۲
۷۶	پہ عشر کی قیمت و رکول	۱۰۳
۷۶	کہ پر چاپور باندی وی ہم بہ خسرو رکوی	۱۰۴
۷۷	دعا اور زکاۃ ترمنج توپیر	۱۰۵
۷۸	دکور پر درختہ عشر ستہ؟	۱۰۶
۷۸	کہ مھکہ پہ باران او برمی دواپروابہ سوی وہ؟	۱۰۷
۷۹	خارج	۱۰۸
۷۹	کہ خراجیہ مھکہ و نہ کرل سی بیاہم خراج باندی ستہ؟	۱۰۹
۸۱	اووم فصل	۱۱۰
۸۱	پہ زکاۃ کی وکالت	۱۱۱
۸۱	ایا وکیل خپله دز کاۃ پیسی اخستلای سی؟	۱۱۲
۸۲	ایا وکیل کولای سی، چی دز کاۃ مال بدل کری؟	۱۱۳
۸۲	ایا وکیل دموکل پیسی بدلو لای سی؟	۱۱۴
۸۳	کہ دوکیل خخہ دز کاۃ مال هلاک سو؟	۱۱۵
۸۳	وکیل دز کاۃ مال حقدار انوٹه نہ، رسولی، چی مؤکل وفات سو؟	۱۱۶

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۸۴	دمالک دا جاري پرته زکاة ورکول	۱۱۷
۸۴	په امانت پيسوکي زکاة	۱۱۸
۸۵	د ميلمستون په خوراک کي دزکاة نيت کول	۱۱۹
۸۵	وخيريه ادارې ته زکاة ورکول	۱۲۰
۸۸	اًقِمْ فَصْل	۱۲۱
۸۸	دزکاة مستحق خوک دی؟	۱۲۲
۹۰	هنه قرييان، چي زکات ورکول نه دی ورته روا	۱۲۳
۹۱	خپلي ميرمني ته زکاة ورکول	۱۲۴
۹۱	نابالغ ته زکاة ورکول	۱۲۵
۹۱	په زکاة کي دمال ورکولو حکم	۱۲۶
۹۲	مالدار او لاد لرونکو ته زکاة ورکول	۱۲۷
۹۲	دشتمني بنھي خاوندته زکاة ورکول	۱۲۸
۹۲	دشتمن کس بنھي ته زکاة ورکول	۱۲۹
۹۳	مسافرته زکاة ورکول	۱۳۰
۹۳	دسيد ونسھي ته زکاة ورکول	۱۳۱
۹۴	پوروپي ته زکاة ورکول	۱۳۲
۹۴	سيدان کوم خلک دي، چي زکاة ورکول جايزن دی؟	۱۳۳

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۹۵	په عام المنفعه شيانو کي دزکات پيسې مصروفول	۱۳۴
۹۶	تکفین او تجهیز دزکاۃ په پيسو باندي	۱۳۵
۹۷	امام ته زکاۃ ورکول	۱۳۶
۹۷	امام ته په میاشتنی معاش کی زکاۃ ورکول	۱۳۷
۹۷	امام ته دامامت په بدله کی عشریا زکاۃ ورکول	۱۳۸
۹۹	نهم فصل	۱۳۹
۹۹	ترکال پوره کېدو وړاندی زکاۃ ورکول زکاۃ به د کوم نرخ خخه ورکوي؟	۱۴۰
۱۰۰	که دزکاۃ دفرضیت وخت خنی ورک و؟	۱۴۱
۱۰۰	که چاټول مال خیرات کړ	۱۴۲
۱۰۰	دصدقې پر پيسو باندي زکاۃ	۱۴۳
۱۰۰	داسي چاته یې زکاۃ ورک، چې مستحق نه و	۱۴۴
۱۰۱	که دچاټول یانیمی مال حرام وي	۱۴۵
۱۰۲	څه ډول مال په زکاۃ کي ورکول پکار دي؟	۱۴۶
۱۰۲	که دمال قيمت پورته او کښته کېدئ د کومه رویه به زکاۃ ورکوي؟	۱۴۷
۱۰۳	دميراث مال پر خپل وخت حقدار ته ونه رسیدئ زکاۃ به ورکوي؟	۱۴۸
۱۰۴	دمضاربېت په مال کي زکاۃ	۱۴۹

فهرست

صفحه	موضوع	شماره
۱۰۴	دموي په قرض کي زکاۃورکول	۱۵۰
۱۰۴	دورک سوي مال زکاۃ	۱۵۱
۱۰۵	دليوني زکاۃ	۱۵۲
۱۰۶	دسود پرپيسوزکاۃ	۱۵۳
۱۰۶	په زکاۃ کي کوم قيمت معتبر دی؟	۱۵۴
۱۰۷	په زکاۃ کي قمری کال معتبر دئ او که شمسي کال معتبر دئ؟	۱۵۵
۱۰۸	که دزکاۃ پيسې چاغلا کړي زکاۃ صحيح سو؟	۱۵۶
۱۰۸	دزکاۃ پر لېبد باندي مصارف	۱۵۷
۱۰۸	زکاۃ باندي لازم سو بيا مسکين سو؟	۱۵۸
۱۰۹	زکاۃ دخیرات نامه ورکول	۱۵۹
۱۰۹	دزوی واده	۱۶۰
۱۱۰	دزکاۃ دومره پيسې ورکول، چي نصاب ته ورسيردي	۱۶۱
۱۱۰	دزکاۃ تر لازمېدو وروسته دزکاۃ ځنډول	۱۶۲
۱۱۱	دروڙې په مياشت کي زکاۃورکول	۱۶۳
۱۱۲	په انعام کي دزکاۃ پيسې ورکول	۱۶۴
۱۱۲	دمدرسي دمصارفو لپاره دزکاۃ په پيسو کي حيله جوړول	۱۶۵

ع

فہرست

صفحہ	موضوع	شمارہ
۱۱۳	یادوں	۱۶۶
۱۱۴	پہ حیله کی شرط اینبودل	۱۶۷
۱۱۴	دکرولپارہ پر تخم باندی زکاۃ ستنے؟	۱۶۸
۱۱۵	دگمرگاتو محسول	۱۶۹
۱۱۵	پہ زکاۃ کی نیت کوں	۱۷۰
۱۱۵	پہ بانک کی دزکاۃ دپیسو بیل والی	۱۷۱
۱۱۶	پرانفرادی ملکیت باندی زکاۃ	۱۷۲

مُتَكَبِّرَةٌ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

احمد حمد الله على جزيل آلاته، وشكرا لجميل بلاته، ثم الصلاة على خاتم أنبيائه وعافبه
رسله، صلوات الله عليهم أجمعين، وسلام عليهم في العالمين وبركاته. والحمد لله الذي هدانا
للإسلام، وفضنا على جميع الأنام، وجعلنا من أمّة محمد نبيه عليه الصلاة والسلام.

اما بعد:

درنو لوستونکو! خرگنده خبره ده، چي خبتن تعالی جَلَّ جَلَّ ددي پرانخي نپري
انسانان په يو خپنه دي پيدا کپي بلکي جَلَّ جَلَّ ھيني يې شتمن، ھيني يې ناداره،
ھيني يې توانا او ھيني يې ناتوانه پيدا کپي دي په ده کار کي جَلَّ جَلَّ دالله
ستره حکمت دئ؛ دا، چي حکمت به يې خه وي جوته ده، چي ټول حکمتوه
يې په انساني ناتوانه فکرنه سې پيدا کپدای؛ خودومري باید وویل
سي، چي د حکمتوه خخه يې يو حکمت دادئ، چي په انسانانو باندي
ازماينست وکپي او ددي ازماينست په پايله کي خپلو بندگانو ته دخپل رحم
ددرياب خخه بهانده او به ورکپي او په زياتو نعمتوه نوي و نازوي يعني
دا، چي الله جَلَّ جَلَّ ھينو خلکو ته مال ورکپي دئ او په ده کار سره يې دغه
کسان په امتحان کي اچولي دي ھکه په بنکاره انسان دا فکر کوي، چي
دامال ما په خپلو موتي او خپل فکر پيدا کپي دئ او يا راته دپلار نيكه خخه
په ميراث پاته دئ، حقيقت دادئ، چي دمال ورکپه دالله جَلَّ جَلَّ دلوري خخه ده،

که انسان په خپل امتحان کي بريالي وي نو حتما دافكر کوي، چي زما مال زما دافكر، موتو او ميراث پيدا وارنه دئ بلکي دغه مال الله جل جلاله ورکره ده له همدي امله به زه خپل دمال په وراندي داسي تگ لاره غوره کوم، خه، چي راته خپل بادراء او داسلام سڀخلي دين بسودلي ده، ددي پرپکري خخه وروسته په ټولو هغو لارو کي مالونه مصرفوي، کوم، چي ورتهداسلام مبارک دين ورته بسودلي وي، ډټولو هغو لارو دصرفونو خخه خپل مال ساتي کوم، چي اسلام دين حني منعه کړي ده... او که انسان په امتحان کي ناکام وي نو خپل مال دخپلو موتو او خپل فکر پيدا واربولي او یا ارشي بنه ورکوي په پايله کي مال دخپل فکر دمروا سره سم مصرفوي، دده په ذهن کي، چي پر کومه لاره باندي مال مصرفول بنه کاروي نو پرهنې لاره باندي مال مصروفوي همدا لامل دئ، چي دزکات کوم الهي حکم، چي ده ته سوي دئ هغه نه مني او پر دغه لاره باندي پيسې مصرفېدل تاوان بولي، په صدقاتو کي پيسې مصرفول تاوان بولي دا کس په امتحان کي ناکامه کس دئ. حاصل دا، چي دپيسو ورکره او وپش الله جل جلاله په قدرت کي دئ حکم الله الله فرمایي:

... نَحْنُ قَسَّنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا...^(۱)

ڇباره: موبددوي په منع کي ددنيوي ژوند اسباب (مال) وپشو... کوم کسان، چي په امتحان کي کامياب سې هغه به دالله الله جل جلاله دلوري خخه بې شمپره نعمتونه لاسته راوري؛ او کوم کسان، چي په امتحان کي ناکام

سی ، هغوی به دیوی ؟ خوا دنعمتونو خخه بې برخی سی ؛ او دبل لوری خخه به داسی سخت عذابونه ووینی ، چی په دنیا کی دهغو عذابونو اصلی تعبیر بیخی دانسان دتوانه وتلى کاردىء.

خوک ، چی ئانپه امتحان کی کامیابه کول غواپی او دخیل مال سرنوشت پر هغه طریقه باندی تاکی کوم ، چی داسلام په سپیخلي دین کی بنودل سوی دئ نو هغه لره پکارده ، چی لو مری داسلام دبارک دین ارشادات ، چی دمالی مصارفو او د مصارفو دھایون په اره بې کرپی دی - زده کرپی او بیا بې د عمل ڈگرتە راوباسی له همدی امله په دې کتاب کی لو مری د کامیابه انسانانو غوره پایلی بیانوو ، یعنی دا ، چی خوک دمال په اره داللہ جل جلاله رشتن احکام منی دهغه لپاره ، چی اللہ جل جلاله د کومو نعمتونو وعده کرپی ده هغه بیانوو ، ورپسی دنا کامه انسانانو بدی پایلی ، یعنی عذابونو ، بیانوو ، چی اللہ جل جلاله ن فرمانه بندگانو ته ورکوي هغه نافرمانه بندگان ، چی په مالی چارو کی داللہ جل جلاله احکام نه منی ، دهغوی بدی پایلی بیانوو او بیا هغه احکام بیانوو کوم ، چی په مالی چارو کی دزکات په مورد کی داسلام سپیخلي دین بیان کرپی دی ، خو مسلمانان گته ئخني واخلي او پره مدی طریقه باندی خچله تگ لاره و تاکی . البتە په دې موخه ، چی هر محترم لو ستونکی دكتاب ترپیل و راندی دكتاب لندیزیا اجمال ورتە معلوم وی او یا هغه مربوطه مسائلی ، چی دلو ستونکی ورتە ارتیا وی په اجمالي ھول ورتە معلوم سی ، چی په کومه گتھگورى کی شتوالى لري ؛ حکمە بې په لند ھول بیيو ، چی دكتاب محتوا پرلاند نیو تکو ده :

لو مری فصل : دزکات پېژنده ، دورکرپی فضائل او دنه ورکرپی په اره

- ⇒ یې داللە جڭىلەدلىرى چخە دعذاب ژمنە.
- ⇒ دوهىم فصل : دزكات دوجوب شرطونه، يعنى دا، چى پرچا اوپە كوم وخت كى زكات لازم دئ.
- ⇒ درېيم فصل : هغە شيان، چى زكات پكىنىي لازم دئ.
- ⇒ خلورم فصل : هغە شيان، چى زكات پكىنىي نسته.
- ⇒ پنځم فصل : په حيوانانو کي زكات. يعنى دا، چى په كومو حيوانانو کي په كومو شرطونو باندى زكات سته اوپە كومو حيوانانو کي په كوم وخت كى زكات نسته.
- ⇒ شېرىم فصل : دعشرارو خراج مسئلىي؛ او دلزوم شرطونه يې.
- ⇒ اوم فصل : په زكات کي وکالت، يعنى دا، چى كەشۈك دزكات په وركولو کي بل خۈك و كىيل و تاكىي احڪام بە يې خەوي؟
- ⇒ اتم فصل : دزكات مستحقين، يعنى دا، چى كومو كسانو تەزكات وركول جايىزدى؟ او كومو كسانو تەزكات وركول جايىز نەدي؟
- ⇒ نەم فصل : متفرقىي يعنى بىلا بىلى مسئلىي، چى په بېلۇ مواردو کي په زكات پورىي اره لرى.
- ⇒ پورتە، چى يىسان سو دزكات اجمالي فهرست دئ، ان شاء الله تعالى دكتاب په پىيل کي به تفصيلي فهرست ھم وي.

ستاسو ورورد

مولوي عبدالهادى حماد

لومړۍ فصل

په لومړۍ فصل کې وزکات فضیلت، وزکات نه ورکونکي عزاداب، وزکات ګټه،
وزکات تاریخ، وزکات علم او د اسي نوري سائلني بيانېږي.

لومړۍ فصل

دز کاټ فرضیت

بکاره خبره ده، چې د اسلام لپاره پنځه مشهوري بناوې دي؛ او زکات د اسلام د پنځو بناوو څخه یوه بنا ده. اللہ یاده بنا په زیاتو ځایونو کې یاده کړې ده، چې ځینې ځایونه په لاندې ډول دي:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَإِذْ أَنْجَوْتُكُمْ مَعَ الْرَّأْكِعِينَ (٢١)

ژباره: او لمونځونه سم قائم کړئ (په بنه ترتیب یې ادا کړئ)، زکات ورکړئ، رکوع سره د نورو رکوع کونکو و کړئ.

أَقَمُوا الصَّلَاةَ وَإِذْ أَنْجَوْتُكُمْ... (٢)

ژباره: (او که موږ د غه مظلومانو مهاجرينو ته پر د بسمن باندې برلاسی ورکړو) نو لمونځونه به (د ټولو حقوقو سره سم) ادا کوي او زکات به ورکوي...

١: بقرة، آية: ٤٣:

٢: سورة الحج، آية: ٤١.

وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكُوْهِ ... (١)

زباده: (سره ددي، چي دالله جَلَّ جَلَّ ذكر خخه يې تجارت او سوداگري نه مشغوله کوي) لمونخونه (دټولو حقوقو سره سم) ادا کوي او زکات ورکوي ...

ددغواياتونو خخه په خرگند ډول معلومېږي، چي په اسلامي فرائضو کي ترتیلو مقدم لمونځ او د هغه خخه وروسته زکاډي .

دقراآن، سنت او اجماع خخه دامت دا خبره په خرگند ډول ثابته ده، چي په کوم شخص کي دزکاډه ورکولو شرائط موجود سڀ پر هغه باندي زکاډه فرض دئ او که کوم خوک دزکاډه فرضيت خخه انکار کوي په داسي صورت کي، چي ديوه فرض خخه منکر دئ نو دغه کس ته مسلمان نه ويل کېږي او که کوم خوک دزکاډه فرضيت مني؛ خو تر فرضيت وروسته زکاډنه ورکوي ياد کس سخت ګناه ګدار او فاسق دئ که دھان خلاصون غواړي نو دتIRO کلونو زکاډي ادا کړي ورسره دي توبه وباسي؛ او دالله جَلَّ جَلَّ خخه دي استغفار وغواړي .^(۲)

ذکات ورکولو ګټې (فضائل)

رسول الله ﷺ فرمایلی دي: په زکاډه سره خپل مالونه وساتع، دڅلوا نارو غبيو علاج په صدقه سره وکړئ، دغمونو او مصيبيتونو مقابله په دعا او

^۱: سورة النور الاية: ٣٧:

^۲: البحر الرائق ج: ۲ ص: ۲۰۲: کتاب الزکاة ط: سعید.

عاجزى سره وکړئ.(۱)

په یوه حدیث کي راغلي دي، چي رسول الله ﷺ فرمایي : کوم کس، چي
دخپل مال زکاۃ ادا کړي دخپل مال خخه یې شر ليري کړ .(۲)

په بل حدیث کي راغلي دي ، چي رسول الله ﷺ فرمایي : هر سهار دوې
ملائکي داسمان خخه را کښته کېږي، یوه ملائکه داسي دعا کوي : اې
الله جبار! دسخی دمال بدل ورکړي. دو همه ملائکه داسي دعا کوي : اې
الله جبار! دبخیل مال هلاک کړي .(۳)

پاته دي نه وي ، چي زکاۃ هم دنورو عبادا تو په څېر عبادت دئ ؛ حکم
عبادات اصلاح درې ډوله دئ :

۱. اه ګه عبادت، چي په فکر او عقیده پوري اړه لري لکه ايمان، اسلام
او داسي نور لکه، چي الله ﷺ فرمایي :

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ.....(۴)

ژباره : هغه کسان، چي په ناليدلو (شيانو) ايمان را وړي.
يعني د سپېخلو انسانانو یو صفت دادئ، چي پله دي، چي ديوشي

^١: مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج: ٣: ص: ٦٤، ٦٣، باب فرض الزکاۃ ط: دارالكتب العربية، بيروت.

^٢: رواه الطبراني في الاوسط مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج: ٣: ص: ٦٣: كتاب الزکاۃ باب فرض الزکاۃ ط: دارالكتب العربية، بيروت. ابن ماجة ج: ١: ص: ١٢٨.

^٣: صحيح البخاري ج: ١: ص: ١٩٣: باب قول الله فاما من اعطي واتقى ... الاية ط: قديمي کتاب خانه، مسلم شريف ج: ١: ص: ٣٢٨: باب مثل المنافق والبخيل ط: قديمي کتاب خانه.
^٤: البقره، آية ٣:

دلیدلو هخه و کپی ایمان را وری.

۲. هغه عبادت، چي دبدن په غرو پوري اره لري او ياورته جسمی عبادت
ويل کپري لكه لمونخ، رووزه او داسي نور لكه چي الله فرمایي:

وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ (۱)

ژباره: او بريپايه (اداكوي) لمونخ.

يعني دالله شخه دو پيدونکو انسانانو بل صفت دادئ، چي لمونخونه
کوي.

۳. دمال او شتو عبادت لكه زکوه، سراسايه او داسي نور لكه، چي الله
فرمایي:

وَمَمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ (۲)

ژباره: او خيني دهغه شتو خخه، چي موږ په رزق ور کپي دي دوي يې نفقه
کوي.

دا چي زکاه ور کول عبادت سونو یقناً ددي عبادت په کولو سره پوره
ثوابونه سته لكه نور عبادتونه، چي يې لري؛ او دا عبادت یوازي پر ددي امت
باندي لازم نه دئ پر نورو امتونو باندي هم ددي عبادت لزوم و، البته ددي
امت امتياز دادئ، چي داسلامي دين پيروان کولاي سي، چي خپل دزکاه
مال و نورو اړو انسانانو ته ور کپي. دنورو امدونو زکاه داسي نه و، بلکي

^۱: البقره آية: ۳

^۲: البقره آية: ۳

دهنو امتوونو دزکاۃ دورکپی ھول داسی و، چي دزکاۃ مال به یې واخیستى په یوه دبنته کي به یې کېنېسۈدئ، بیا به داسمان خخە او راغلى دغە مال به یې وسوئى. كە به او راغلى نو دغە صدقە قبولەنە وە حاصل داچى داوراتگ او دمال سوئحول يې دقولیت نبىھ وە: او داسىي يې زکاۃ نە صحیح كېدى او نە ددوی غارپى پە خلاصىدلې، چي نورو مسيكىنانو تە خپل دزکاۃ مال ورکپي. لەنىكە مرغە داسلام ددین پىروان ددى امتیاز خېتنان دى، چي دزکاۃ مال خپلودوستانو او پىرىديو محتاجو خلکوتە ورکولاي سى. (١)

دمشکاۃ شریف په یوه حدیث کي رائىي، چي رسول اللہ ﷺ فرمایي : باور و كپئ زکاۃ دمال خیرە دە (او خپل مال دخیرى خخە پاك كپئ) [٢].
و همدى خبىي تە الله ﷺ شارە كپي دە او فرمایي :

حُذِّرَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُرْزِكُهُمْ هَا وَصَلَّى عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَوةَ
 سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيهِمْ

ژبارە : اې محمدە ! ددوی دمالو خخە زکاۃ واخلە خو (پەدى كار سره) دوى بىنه پاك كپي (دمال دمحبت او گناھونو خخە) ئا او (پەدى كار سره) يې بابركتە كە.

(١) تفسیر روح المعانی ج ٦: ص ١١١ . التفسیر المظہري ج ٢: ص ١٨٨ : تفسیر سورة آل عمران ج: ٤ الایة ١٨٤ . بداعج: ٢: ص ٤ : کتاب الرکاۃ ط: سعید، شامی ج ٢: ص ٢٥٨ .

هندىيە ج: ١: ص ١٧٢ ، البحر رائق ج ٢: ص ٢٠٢ .

(٢) رواه مسلم مشکاة ج: ١: باب من لاتحل له الصدقة ط: قدیمی .

داخبره يقيني ده ، چي دزکاهه فرضيت اللہ ﷺ لدی امله پر خلکو باندي کړي
دئ ، چي پاته مال یې ورپاک کړي ټکه دابوداود په یوه روایت کي رائي
، چي رسول اللہ ﷺ فرمایي :
باور و کړئ اللہ ﷺ یوازي له دې امله زکاهه فرض کړئ ، چي دشمن کس
پاته مال پاک سی ..^(۱)

ذکات نه ورکول بدی پایلی

زکاهه ورکول ، چي کونکي یې اللہ ﷺ ته ډپر ناخونه دئ او په شان کي
یې ډير سخت عذابونه وعده کړي دي ؟ او یو ځای یې داسي فرمایلی دي :
وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الْذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

فَبَشِّرُهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾ يَوْمَ تُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُنَكَّرُوْنَ هُنَّا
جِبَاهُهُمْ وَجُنُوْهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَتَبْتُمْ لَا نُفْسِكُمْ فَدُوقُوا مَا كُنْتُمْ
تَكْنِزُونَ ﴿٢٥﴾

هغه کسان ، چي سره او سپین زر خزانه کوي ؟ او دالله ﷺ په لار کښي یې
نه ورکوي ای محمده ﷺ ! زیری ورکره دغه کسانو ته په سخت عذاب سره
هغه ورخ ، چي مالونه یې په اور سره سی ، چي دوی جمع کړي وه تندی ،
بلغونه او ملاوی به یې په و داغل سی ؛ او ورته وبه ويل سی : دا هغه مالونه

(۱). ابو داؤد ج: ۱ ص: ۲۴۱ : باب في حقوق المال ط : مکبه رحمانيه ملتان . مشکاة ص: ۴۶ :
ط : قدیمی . السنن الکبری للبیهقی ج: ۴ ص: ۸۴ ط : دارالفکر
(۲) سورة التوبه الآیتان (۳۵-۳۴)

دي، چي دخپلو ئانولپاره مو جمع كري ونه نو وشكى خوند د هغه مال چي
تاسو جمع كاوه.

داد الله جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لو يه مهر باني ده، چي انسان نو ته د كوم كار امر كوي او بيا
دا كار د كولو په صورت كي مزدور ي ور كوي كه نه نو د بادار او غلام د شان
سره مناسبه داده، چي كله بادار امرو كري غلام باید حتماً هغه کار و کري
هیخ د دې غوبنتنه ونه کري، چي که ما دا کار و کر، باید بادار ماته انعام
را کري بلکي غلام پر بادار هیخ حق نه لري، چي د کار د كولو په صورت کي
دي مكافات و اخلي او که يې ونه کري حتماً باید سزا و ويني خودا الهي
پېرزوينه ده، چي خپلو غلامانو ته د کار امر كوي که يې ادا کري مزدور ي
ور كوي او که يې ادا نه کري سزا ور كوي.

د اچي الله جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ خپلو بندگانو ته د زکاه امر کري او بيا يې وعده ور کري ده،
چي که تاسي دا کار ترسره کري يعني زکاتونه ور کري زه لو يه مزدور ي
در كوم؛ خو که تاسي دغه الهي امر ونه منع الله جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ به يقيناً عذاب در کوي،
الله جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ دی مو وساتي طاقت خوي يې نه لرو او د دې لپاره، چي مسلمانان
ورو نه دا الله جَلَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ پورته امرو مني يعني زکاه ادا کري او دالهي عذابونو خخه
ئانونه خلاص کري نو دالهي عذابونو ديان په مو خه خو حديثونه رانقلوو:
رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمایلی دی:

كوم کس، چي دخپل مال زکاه نه ور کوي په قیامت کي به دده مال د بې
و پېستانو مار په خبر راسى، دده پر غاره به راتاو سى؛ اود طوق په خېر به يې
په غاره وي. بىا به داسى ورتە وايي زه ستا مال يم، زه ستا خزانه يم تردې
خبرو وروسته به د مال مالك د خولې پر دوا رو اپ خونو باندى چيچي او

خوري به يي. داخه ساده خبره نه ده بلکي دداسي مارخورل انسان په هيچ صورت نسي زغملاي. (۱)

همدا ډول که پر چا باندي زکاۃ لازم سی او دی دخپل مال خخه دزکاۃ پیسې جلانه کړي نو ګواګي ده دمسکینانو حق په خپل مال ګډ کړي دئ او دزکاۃ مال یې په خپل مال ګډ کړي، کوم مال، چې دزکاۃ مال په ګډ وي هغه مال یقیناً هلاکپري ځکه رسول الله ﷺ فرمایي:

هيچ دداسي نه پاتيرې، چې دزکاۃ مال دي په کوم مال ګډ سی او هغه مال دي هلاک نه سی بلکي هروخت که دزکاۃ مال دمالک په نور مال ګډ سو نو دمال مالک به حتماً هلاکپري. (۲)

لكه خنګه، چې رسول الله ﷺ فرمائلي دي:

رسول الله ﷺ ته د معراج په شپه دداسي قوم و بنو دل سو، چې د منځ او شا طرف عورت یې په پردو پونبل سوی وو. دغه قوم د چار پایانو په څېر خړ او خواراک کاوه او خوارک یې زووی دز قوم د ترخي او ز هرجني درختي وي، همدا ډول د دوزخ ګرمي او تو دې هېږي ورکول کې دې. رسول الله ﷺ د جبرايل ﷺ خخه پونښته وکړه، چې دا کوم کسان دي؟ جبرايل ﷺ ورته وویل دا هغه کسان دي، چې په دنیا کي یې زکاۃ نه ورکاوه پردوی باندي

^۱: سنن نسائي باب التغليظ في حبس الزكاة ط: قديمي كتب خانه ج: ۱، ابن ماجة ج: ۱، ص: ۳۳۳، ط: قديمي كتب خانه

^۲: مشکوقة ج: ۱، ص: ۱۵۷

ظلم نه دئ سوی بلکی دوی په خپله پرئھانونو باندی ظلم کړی دئ.^(١)
 رسول اللہ ﷺ یوه ورع ددو و بنخو په لاسونو کې دسرو زرو بنګرکړی ولیدل
 بیا یې د دغنو دو و بنخو خخه پونښته وکړه، چې تاسو د دغنو بنګرکړو زکاۃ
 ورکوئ که یا؟ هغونه بنخو ورته وویل : یا، رسول اللہ ﷺ ورته و فرمایل:
 ستاسو خونبنده، چې د دغنه بنګرکړو په بدله کې دا ورنګرکړی در په لاس کړول
 سی؟ هغونه ویل : یا، نه مو ده خونبنده، رسول اللہ ﷺ و فرمایل : نو د دغنو
 بنګرکړو زکاۃ ورکوئ.^(٢)

په بل ئحای کې رسول اللہ ﷺ فرمایي : اول هغه درې کسان چې اللہ جل جلاله
 یې دوزخ ته داخلوي یو ظالم آمر دئ، دو هم د مال خبنتن دئ، چې د خبنتن
 تعالی جل جلاله حق نه ځنی ورکوئ، دريم کبر جن مسکین دئ.^(٣)

په بل ئحای کې رائحي رسول اللہ ﷺ فرمایي : د پنخو شیانو په بدله کې پنخه
 عذابه دی اصحابانو ﷺ پونښته وکړه : یا رسول اللہ ﷺ ! هغه کوم شیان دی
 ، چې په بدله کې یې پنخه عذابه دی؟ رسول اللہ ﷺ و فرمایل :
 لومړی : کوم قوم، چې د وعدې مخالفت شروع کړي اللہ ﷺ د بنمن باندی
 مسلط او برلاسی کړي.

دو هم : کوم قوم، چې د اللہ ﷺ د حکم پر ته په بل شی سره پريکړه و کړي

(١) دلائل النبوة للإبْرَاهِيمِ بْنِ بَيْهَقِيِّ ج: ٢٩٨ . باب الدليل على ان النبي ﷺ عرج به الى السماء ط : دار الكتب العلمية .

٢ : سنن ترمذی ، ابواب الزکاۃ باب ماجاء في زکاة الحلی ج: ١ ص: ١٣٨

(٢) مسند احمد ص: ٤٢٥، ٤٧٩ ج: ٢، ابن حبان ص: ٥٤٦، كتاب الكبائر ص: ٥٧ .

يعني دالله^{عَزَّوَجَلَّ} دقانون مخالفه فيصله وکړي الله^{عَزَّوَجَلَّ} به لوره او مسکنت باندي مسلط کړي.

دریم : په کوم قوم کي ، چي نارواوي او ګناوي زياتي سی په هغه قوم کي به مرګ زيات سی .

خلورم : کوم قوم ، چي په ترازو (تله) کي کمي کوي الله^{عَزَّوَجَلَّ} به قحطی او نیستي باندي مسلطه کړي .

پنځم : کوم قوم ، چي دحددارو خلکو خخه زکاۃ بند کړي الله^{عَزَّوَجَلَّ} به باران باندي بند کړي .^(۱)

د زکاۃ نه ورکونکي حکم

که کوم قوم یاقبیلې زکاۃ نه ورکاوه او د زکاۃ دور کړي خخه یې مخ اړوئ. اسلامی حکومت دلوري دي د جنک اعلان ورته وسی ټکه د زکاۃ منکر کافرو د اسلام له دایري خخه وتلى دئ.^(۲)

همدا سی پېښه درسول الله^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} دوفات و روسته د حضرت ابوبکر^{رض} په خلافت کي رامنځته سوه هغه په دې ډول ، چي ده مبارک د هغنو عربو سره د جنک اعلان وکړ، چي زکاۃ ورکولو ته امامده نه وہ او پرنه ورکولو یې

^(۱) مستدرک الحاکم ج ۲ : ص ۱۲۶ ، الكبائر ص ۵۹ : ط دارالخير ، دمشق ، مجمع الزوائد ومنع الفوائد ج ۳ : ص ۶۵ ط دارالكتاب بيروت .
^(۲) الفقه الاسلامي وادله ج ۲ : ص ۷۳۵ ط دارالفکر .

تینگار کاوه، دده مبارک ددغی پرپکرپ سره توله اصحابان رض موافق سوه او دده مبارک درایی تایید یپ و کپ. ^(۱)

د زکا نه ورکونکو سره د جگرپ کولو لامل دادئ، چی د تولنی د کمزورو خلکو يعني فقیرانو او مسکینانو حقوق ضائع نه سی؛ حکم که اسلامی حکومت په داسی حال کی پرزکات منع کونکو باندی جنک اعلان نه کپری دا په دبی معنا دئ، چی حکومت دزور ھوا کو ملاترپ و کپ، او غریبان یپ شاته و غور ھول.

ذکاۃ معنی

زکاۃ په لغت کی لور والی او پاکوالی ته ویل کپری. امام راغب اصفهانی رحمۃ اللہ علیہ فرمایلی دی : زکاۃ هغه معنوی زیادت ته ویل کپری، چی دالله عزوجل دلوري خخه دبرکت په ھول دخلکو په مالونو کی رامنخته کپری؛ او په اصطلاح کی دھغه مال دورکرپی خخه عبارت دئ، چی دالله عزوجل په لاره کی یپ مصروفول پرانسان باندی لازم سوی وی دی يعني دخپل مال خخه هغه تاکلی برخه و مستحق فقیر ته ورکول، چی دشريعت دلوري خخه تاکل سوی ده البتہ یوازی دالله عزوجل درضا په موخد دعویض پرتہ. ^(۲)

^۱ مشکوحة ج ۱: ص ۱۵۷، ط: قدیمی.

^(۲) (البحر آنقم ج ۲: ص ۲۰۱: ط: سعید، هندیه، ج ۱: ص ۱۷۰: ط: رشیدیه در مع الردرج: ۲ ص: ۲۵۷-۲۵۸ ط: سعید)

دزکاۃ مقصد

په دنيا کي مالونه او شتمني دي ديوه خاص کس سره ساتلي پاتهنه وي بلکي دغه مالونو دي دټولو خلکو سره دي وي. البتہ ټولو ته مال رسپدله گرئڇدو په ھول وي يعني داچي دټوله قوم په ټولو افرادو کي به وي شلي او تقسيم وي.)^(۱)

دزکاۃ تاريخ

خرنگه، چي دزکاۃ او لمانحه فرضيت دواړه په مکي سورتونو کي بيان سوي دئ همدا دزکاۃ د تاريخ بنکار ثبوت دئ، چي زکاۃ او لمونج دواړه تره جرت مخکي فرض سوي دي؛ مګر دزکاۃ د نصاب اندازه او د اسلامي حکومت له لوري دزکاۃ را ټولول په مدینه منوره کي فرض سو. د هجرت په دوهم کال سرسایه واجب سوه وروسته بیا په مدینه منوره کي دزکاۃ او عشر نصاب و تاکل سو؛ او همدا ھول د اسلامي حکومت دلوري د خلکو خخه دزکاۃ او عشر د عاملانو او نمائندگانو په مترا ټول پيل سوه، چي بیا به دیت المال په خزانه کي جمعه کېدہ ترجمعه کېدو وروسته به اړو او مستحقو خلکو ته ورکول کېدہ.)^(۲)

(۱) الفقه الاسلامي وادله كتاب الزكاة ج: ۲: ص: ۷۳۱، ۷۳۲ دار الفكر.

(۲) معارف القرآن ج ۴: ص: ۲۹۴ ط: ادارة المعارف. معارف الحديث ج ۴: ص: ۲۴ ط: ادارة الاعلام.

دزکاۃ علم

کوم مسلمان، چي عاقل وي يعني لپونی نه وي، بالغ وي، نارينه وي که
بنئينه وي کله، چي دنصاب ثبتن سی نو دومره زده کړه باندي لازمه ده
، چي دزکاۃ اړيني مسئلي زده کړي او که دا کارونه کړي يعني دزکاۃ
دمسئللو دومره علم هم زده نه کړي ، چي خپل فرض په صحيح ډول ادا کړي
نو سخت ګناهکار دئ. (۱)

دودم فصل

په دو هم نصل کي وزکات و وجوب شرطونه بیانیبدي، یعنی ولچي پرچار و په کوم
وخت کي زکات لازم وي.

دوهم فصل

دز کاۃ شرطونه

داسلام سپیخلى دین دالله ﷺ دلوري خخه په داسي ھول لورول سوی دئ، چي پکبني هیچ ھول ستريا او اجباري تپل نسته نو حکه يې هرهغه چا ته امر کړي دئ، چي دهغه کس سره يې دکولو توان وي له همدي امله زکات ورکول هميyo الهي امر دئ دغه امر هر چاته متوجه نه دئ بلکي خاصو هغو خلکو ته متوجه دئ، چي دهمدغه امر دسرته رسولو توان لري حاصل داچي دلاندي شرطونو په وجود کي زکات ورکول لازم دي:

۱. زکاۃ ورکونکی به مسلمان وي پرکافر باندي زکاۃ نسته.
۲. زکاۃ ورکونکی به بالغ وي پرکوچنی باندي زکاۃ نسته يعني هر خومره مال که ولري بيا هم زکاۃ باندي لازم نه دئ.
۳. زکاۃ ورکونکی به عاقل وي پرلپونی باندي زکاۃ نسته البتنه يوه خبره ديادولو ورده، چي لپونی دوه ھوله دئ يو هغه لپونی دئ، چي دائمي لپونی وي او يا پوره کال لپونی وي پر دغه لپونی باندي زکات نسته او که کوم کس يوه مياشتيا خو مياشتني لپونی وي دمال خبستان وي دکال دپوره کېدو په صورت کي زکات باندي لازم دئ.

۴. که خه هم په معاصر وخت کي خو مریتوب نسته خو بیا دزکات
دوجوب یو شرط دادئ، چي زکاۃ ورکونکی به ازاد وي پرمريي
باندي زکاۃ نسته.

۵. مال به بیپه پوره ډول په ملک کي وي او هم به قابو باندي لري
يعني داچي که کوم کس دخان سره مال لري لکه امانت مال
ياداچي دبل چا مال وي ده په مضارب تھنی اخستی وي زکات
باندي نسته که خه هم مال لري خودي یې پوره مالک نه دئ نو
زکات هم باندي لازم نه دئ. ياداچي یو کس دمال مالک وي
مگر چا تھنی وړي وي ترهغه بریده زکات باندي نسته خو، چي
دده لاسته رائي کله، چي یې لاسته راغلی نو بیا دټولو کلونو
زکات باندي لازم دئ پاته دي نه وي، چي ددين (پور) اپونده
پوره بیان به وروسته راسي ان شاء الله.

۶. مال به دنصاب سره برابر او یابه هم ترنصاب زیات وي که مال تر
نصاب کم و، زکات باندي لازم نه دئ.

۷. دزکاۃ مال به دضرورياتو اصليو و خخه زیات وي يعني داچي
کوم شيان، چي په ضرورياتو کي داخل دي پر هغه باندي زکات
نسته لکه داوسيډو سرای، داغوستلو کالي، داستعمال لوښي،
المارياني، دسورلي، موږ، دحافظت لپاره وسله، دمطالعې
لپاره کتابونه او داسي نور پر دغه شيانو باندي زکاۃ لازم نه دئ.

۸. پر مال به پوره کال تبرسوی وي دکال تر پوره کېدو وړاندي زکاۃ
باندي لازم نه دئ. پاته دي نه وي، چي په هغه شيانو کي دکال

پوروالی لازم نه دئ کوم، چي مئکه يې شنه کوي، لکه دعشر او
خارج اړوندې شیان، ان شاء اللہ وروسته به يې پوره بیان راسي.
۹. کوم کس، چي مال لري نو دزرو او کاغذې نو تو پرته هر مال،
چي لري هغه به تجارتی وي یعنی دا چي نوموری مال به دکتې او
نمولپاره بېل سوی وي، کوم مال، چي تجارتی نه وي لکه په
کور کي غالى هر خومره، چي وي، سرای، چي دتجارت لپاره نه
وي، مئکه، چي حاصل نه کوي او دتجارت لپاره نه وي پردي
شیانو باندی زکاۃ او پیسې، زرسپین وي که سره وي که خه هم
تجارت نه باندی کېږي بیا هم زکات باندی سته، ځکه، چي
اصلًاً تخلیق يې ده مدلې تجارت لپاره سوی دئ۔ (۱)

دز کاۃ دادا کولو شرطونه

دز کاۃ دادا لپاره هم یول پر شرطونه سته، چي کله موجود سی نو ادا
دز کاۃ کېدای سی او که يې شرط موجود هم نه وي بیا یې ادا راتلای نه سی،
یاد شرطونه دلاندニيو شرطونو څخه عبارت دي:
۱: کله، چي کوم کس دز کاۃ مال ورکوي یا یې جلا کوي نو په دغه وخت

(۱) الفتاوی الهندیة كتاب الزکاة ج: ۱: ص: ۱۷۱، ۱۷۲: بدائع ج: ۲: ص: ۴، البحرج: ۲: ص: ۲۰۲،
شامی ج: ۲: ص: ۲۵۸: بدائع ج: ص: ۱۵: ط: سعید هندیة، ج: ۱: ص: ۱۷۲: بدائع ج: ۲: ص: ۱۱:
شامی ج: ۲: ص: ۲۶۲، فتح القدير ج: ص: ۲۱۹ . هندیه ج: ۱: ص: ۱۷۵ البحرج: ۲: ص: ۲۰۵
هندیه، ج: ۱: ص: ۱۷۴: بدائع ج: ۲: ص: ۱۱.

کی یې دزکاۃ نیت کول لازم دی (۱)

دلومرپی شرط اړونده ئینې مسئلې سته، چې په لاندی ډول دی:

الف: که یو سپې دزکاۃ دمال دجلاءکډو پرمھال دزکاۃ نیت وکړ؛ او
دورکړي پرمھال یې ونه کړ، دزکات ورکړي یې درسته ده. (۲)

ب: که یو کس مستحق ته دزکات دورکړي پرمھال دزکاۃ نیت ونه
کړ؛ اونه یې هم دزکاۃ دمال دجلاءکډو پرمھال نیت وکړ زکات یې نه صحیح
کېږي یعنی هغه پیسې یې دزکاۃ حاۓ نه نیسي البتہ که پیسې دمستحق په
لاس کې وې یعنی دلاسه یې وتلي نه وې زکاۃ ورکونکي دزکاۃ نیت وکړ،
نیت یې صحیح دئ یعنی دزکاۃ ادا یې درسته سوه، ددوهم حل لپاره زکاۃ
ورکول باندی لازم نه دئ؛ خو که دمستحق دلاس خخه پیسې وتلي وې اړينه
ده، چې زکات ورکونکي به دوهم حل زکات ورکوي هغه زکات یې درست نه
دئ. (۳)

ج: که یو کس دزکاۃ دمال دجلاءکډو پرمھال دزکاۃ نیت وکړ، یا یې
دزکات مال وکیل ته ورکړ، چې مسکینانو ته یې ورکړي وکیل ته دورکړي

(۱) بداع الصنائع ج: ۲: ص: ۴۰، شامېي ج: ۲: ص: ۲۶۸، البحر آئق ج: ۲: ص: ۲۱۰: ط: سعید

(۲) هندیه، ج: ۱: ص: ۱۷۰، کتاب الرکاة، بداع الصنائع ج: ۲: ص: ۴۰، شامېي ج: ۲: ص: ۲۶۸،
البحر آئق ج: ۲: ص: ۲۱۰: ط: سعید)

(۳) هندیه، ج: ۱: ص: ۱۷۱

پر مهال دزکاۃ نیت کول لازم نہ دئے۔^(۱)

ہـ: کہ خوک مستحق کس تھے خپل کور کی ڈودی ورکپی او دزکاۃ نیت پکنپی وکپی زکاۃ یبی نہ صحیح کپری او کہ یبی پنخہ سوپی ڈودی دمستحق کس پہ واک کی ورکپ، خو مستحق یبی و خوری، یا یبی بل چاتھ ورکپی او یا یبی هم دعھان سره یوسی پہ داسی صورت کی کہ دزکاۃ نیت وسی زکاۃ صحیح کپری۔^(۲)

۲: دزکاۃ دادا لپارہ دوهم شرط دادئ، چی دزکاۃ ورکپہ داسی چاتھ لازمی دہ، چی دزکاۃ حقدارہ وی یعنی داسی چاتھ بہ زکاۃ نہ ورکوی، چی دزکات حقدار نہ گنہل کپری، چی وروستہ بہ انشاء اللہ دزکاۃ حقدار ان و پیشندل سی همدا ڈول زکاۃ بہ دکاریا مال پہ بدل کی نہ ورکوی حاصل داچی دزکاۃ پہ پیسو بہ یو مستحق کس دعوض پرتہ مالک گرھوی۔^(۳)

پہ دی ارہ هم یو لپر مسئلپی ستہ، چی یادول یبی اپین او یادی مسئلپی پہ لاندی ڈول دی:

الف: دعوض پہ مقابل کی زکاۃ ورکول نہ صحیح کپری دمثال پہ ڈول کہ

(۱) بداع الصناع، کتاب الزکاۃ فصل واما الشرائط الرکن ج: ۲ ص: ۴۹ ط: سعید، البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۱۰ ط: سعید هندیہ، ج: ۱ ص: ۱۷۱ رد المحتار ج: ۲ ص: ۲۶۹ ط: سعید

(۲) الدر المختار مع رد المحتار، کتاب الزکاۃ ج: ۲ ص: ۲۵۷ در مختار شامی ج: ۲ ص: ۳۴۴، البحر رائق ج: ص: ۲۰۱، بداع ج: ۲ ص: ۲۴۳-۲۰۱

(۳) البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۰۱ ط: سعید، هندیہ، ج: ۱ ص: ۱۷۰ ط: رشیدیہ در مع الرد ج: ۲ ص: ۲۵۸-۲۵۷ ط: سعید

یو خوک که په میاشتني ، یا او نیز ، یا هم و رئخی معاش او یا دکومی بلی مزدوری په بدلہ کي چاته زکاۃ و رکپی دزکاۃ ادا یبی درسته نه ده .^(۱)
 ب: که یوسپی دسروزرو دپوره نصاب مالک نه و؛ او د سپنیو زرودنصاب هم پوره مالک نه و، بلکی یوه اندازه سره زرو او یوه اندازه سپین زرورسره موجودوه، که دواړه سره یو ئحای سی د دوپنځوس نیمو تولو سپنیو زرو بر ابریوی په دغه صورت کی زکاۃ و رباندی فرض دئ؛ او که ددواړو شیانو په یو ئحای والی سره یو نصاب هم نه پوره کې دئ دزکاۃ ادا باندی لازمه نه ده.^(۲)

نصاب خه ته وايي؟

د اچي اللہ جبار اللہ حبلو بند گانو ته بپلابیل قسمونه مالونه په واک کي و رکپی دي، ئحیني یې د دې ورتیا لري، چي یوه اندازه یې مالک و حقداره خلکو ته و رکپی دغه ډول مالونو ته په شریعت کي یوه اندازه تاکل سوی ده، چي که هغه اندازې ته و رسیري مالک به یې حقدار ته یوه حصه و رکوي، دغه تاکلې اندازه به هم معلومه کرو او هغه حصه به هم معلومه کرو کومه، چي

(۱) فتاوى شامي، كتاب الزكاة قبل باب صدقۃ الفطرج ص: ٢٥٦ ط: سعيد. عالمگيري ج: ۱۹۰ ص: ۱۹۰ ط: رشيدية، تاتارخانية ج: ۲ ص: ۲۷۸ من توضع الزکاۃ فيه، ط: ادارة القرآن^۱، الشامى ج: ۲ ص: ۳۰۲، كتاب الزکاة، باب زکوة المال. تاتارخانية ج: ۲ ص: ۳۲۲، كتاب الرکاۃ، الفصل الثاني في زکوة المال. الفتاوی القاضی خان ج: ۱ ص: ۱۲۰، كتاب لازکو، فصل في مال التجارة . بدائع ج: ۲ ص: ۱۵، فصل اما الشرائط التي ترجع الى المال ط: سعيد. بدائع ج: ۲ ص: ۱۹، فصل في مقدار الواجب، ط: سعيد.

حدارتە ورکول کېبىي.

ھغە قسم مالۇنە، چى ددىپ ورتىا لرىي، چى يوه حصە يې و كرپل سى ھغە عبارت دى:

سەرە زر، سپن زر، نغىپىسى، دتجارت او خاص ھول چارپايىان. دغە ھول مالۇنە، چى كله تاكلىي اندازىپ تە ورسىدە يوه حصە بە داللە بِحَمْدِ اللّٰهِ امر وحدارتە ورکوي دمثالپە ھول دسرو زرو لپارە او نىمي تولي، دسپينوزرو لپارە دوپىنخوس نىمي تولي، داوبنانو لپارە پىنخە او بىان؛ او دپسو لپارە خلوپىنىت عدد تاكىل سوي دى، چى تفصىل يې پەلاندى ھول دئ:

دنساب لپارە تاكلىي اندازە او مقدار

ھغە مالۇنە، چى تاكلىي اندازىپ تە پەرسىدە سەرە زكاة ورباندى واجىبرىي پەلاندى لىكۆ كىي دەھۇ اندازو بىووندە:

١: دسروزرو دنساب لپارە او نىمي تولي سەرە زر تاكىل سوي دى؛ او داوسىنيو وزنۇنۇ پە اعتبارە سەرە اوھاتىيا گرامە، خلورسۇھ او نەھ او يىما ملىي گرامە سەرە زر جوپىرىي.

٢: دسپينوزرو دنساب لپارە دوپىنخوس نىمي تولي زر تاكىل سوي دى، چى داوسىني وزن پە اعتبار سەرە شېرسۇھ، دوولس گرامە، او پىنخە دېرش ملىي

^١: بداععج: ٢: ص: ١٨ و ١٦، وص: ٢٦: بداععج: ٢: ص: ٢٨، ط: سعيد. تنوير الابصار مع الدرشامى ج: ٢: ص: ٢٩٦، كتاب الزكاة، باب زكوة المال.

گرامه سپین زر جو پیری.

۳: دنگدو پیسو دنصاب لپاره داندازی معیار پورته دوه نصابه دی یعنی داچی لپترلبه به نغدی پیسی ددوپنخوس نیمو تولو سپینوزرو سره برابری وی.

۴: دتجارتی مال دنصاب لپاره اندازه هم دپورته دوه نصابو په اندازه دئ یعنی داچی دغه مال به لپترلبه ددوپنخوس نیمو تولو سپینوزرو سره برابر وی.

یادونه: کوم زیورات، چی بسحی یې دبنکلا لپاره استعمالوی که دسروززو وه؛ نواوه نیمی تولې به وی او که دسپینو زرووه؛ نودوپنخوس نیمیتولې وزن به وی.^(۱)

مسئله: که دیو چاسره یو خه نغدی پیسی او یو خه سره زریا سپین زرپه داسی ډول وه که دواړه سره یو ځای سوی واي دقیمت په اعتبار ددوپنخوس نیمو تولو سپینوزرو سره یې قیمت برابر، زکات باندي واجب دئ که د دوپنخوس نیمو تولو سپین زرو سره یې قیمت نه برابر بدئ زکا ټباندي واجب

^(۱) : حاشية الفقه الاسلامى وادلته ج ۲: ص ۷۵۹، ط: دارالفکر، بيروت .المبحث الخامس. تتارخانية ج ۲: ص ۲۳۱. الفصل الثاني ، ط ادارة القرآن. عالمگیری ج ۱: ص ۱۷۹، كتاب الزکاة، الفصل الثاني فی العروض. بدائع ج ۲: ص ۲۰. شامی ج ۲: ص ۲۹۸. البحر ج ۲: ص ۲۲۸، تتارخانية ج ۲: ص ۲۳۷. تنویر الابصار مع الدرشامی ج ۲: ص ۲۹۷، كتاب الزکاة، باب زکة المال. بدائع ج ۲: ص ۲۰.

نه دئ.^(۱)

۴: په حیوانانو کي دپسو لپاره خلوېښت، دغوايانو لپاره دېرش او داوبنانو لپاره پنځه عدد دنصاب په توګه تاکل سوي دي که تردغه اندازې کم حیوانان وي زکاۃ ورباندي نسته؛ او داخبره دي هم ياده وي، چې پر دغه حیوانانو باندي هغه وخت زکاۃ سته، چې دوى په خپله خوله په دښتونو کي ئخانونه ساتي يعني داچي مالک په خپلو پيسو وابنه او دخوراک مواد نه ورته رانيسې. په دغه اړه یو لړ څېړني او مسائلې سته، چې ترڅل عنوان لاندې به په تفصيلي ډول راسي ان شاء الله.

په کال کي دپيسو دزياتوب او کمنبت حکم

دزکاۃدوا جېدو لپاره دکال په پیل او پای کي دنصاب پوره کېدل لازم دي. که دکال په منځ کي پيسې ترنصاب لړ سوي اعتبار نه لري دمثال په ډول یو کس دکال په پیل کي دېرش زره افعاني لري دڅو میاشتو په تېرېدو سره پنځه زره ورپا ته سوي دشپرو میاشتو په تېرېدو سره پيسې پنځوس زره سوي دکال په پای کي او یازره سوي نوموری کس به دکال په پای کي داويا وو زرو زکاۃ ورکوي په منځ کي، چې کوم زياتوب او کمنبت راغلى دئ هغه اعتبار نه لري خو که ددغه کس سره پوره نهه میاشتي دېرش زره یا زياتي پيسې ورسه وي دکال په پای کي پنځه زره سوي مثلاً پر دغه کس

^۱ : بدائع ج:۲: ص:۲۱، ط: سعید. السنن لاپی دوا، ج:۱: ص:۲۲۵، کتاب الزکاۃ، باب زکوة السائمة.

باندي بىخي زكات نسته، حكه پنچه زره خونصاب تنه رسپري حاصل
داچي دکال پيل اوپاي دواړه معتبر دي.^(۱)

كلنى مصرف

دمال د خښتن، چي د خپل مال خخه د کال په بهير کي د کوريا د نورو
اړتیاوو لپاره کوم مصارف و سی پر هغه باندي زکاټ واجب نه دئ.^(۲)

د زکاټ لپاره به خه وخت حساب کوي؟

دمال مالک ته پکارده، چي په کوم وخت کي د نصاب مالک سو هغه نېټه
د حان سره ياداشت کړي کله، چي کال پوره سی نو خپل مال ته دی حساب
و کړي د خومره مالک، چي سو په هم هغه اندازه دی زکاټ ادا کړي، پاته دی
نه وي، چي هره ورع، او نی او میاشت د زکاټ لپاره حساب اړین نه دئ بلکې
کله، چي کال د هغه نېټې خخه پوره سو کومه، چي ده ياداشت کړې وه
سمدستي دی حساب کوي او خپله تاکلې حصه زکاټ به ورکوي.^(۳)

^(۱) عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۷۵ کتاب الزکاة الباب الاول، البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۲۹، شامي ج: ۲: ص: ۲۰۲: زکاۃ المال.

^(۲) بدائع الصنائع، كتاب الزكاة فصل واما الشرائع التي ترج الى المال ج: ۲: ص: ۹۱: طبع:
دار التراث العربي بيروت، هندية ج: ۱: ص: ۱۷۳: کتاب الزکاة طبع رشیدية کوئې، البحر رائق،
ج: ۲: ص: ۲۰۶: ط: سعيد و در مع الردج: ۲: ص: ۲۲۲: کتاب الزکاة ط: سعيد

^(۳) الدر المختار ج: ۲: ص: ۲۵۹، البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۰۳، هندية ج: ۱: ص: ۱۷۳:

ایا دنابالغه چا په مال کي ز کاۃ سته؟

که یونابالغه هلک دنصاب خبتن وي په مال کي يې زکاۃ نسته او نه يې
هم قریبان کولای سی، چې دده دمال خخه زکاۃ ورکړي. (۱)

ایادنابالغه کس ز کاۃ قریبان ور کولای سی؟

که د کوم چا سره د نابالغه چا نارینه وي ، که بسخینه وي - مال پروت وي
زکاۃ پکښې نسته. (۲)

که ماشوم بالغ سی خه مهال به ز کاۃ ور گوي؟

کله ، چې کوچنی بالغ سی نوبیا د دغه نېټې خخه حساب کېږي کله ، چې
کال پوره سو ؛ نو د کال د پوره کيدو و روسته زکاۃ په خپله اندازه او په خپل
حساب ورباندي لازم دئ. (۳)

د تجارت مال کوم مال ته ويل کېږي؟

څوک ، چې د مال خبتن سی پرته د سرو او سپینو ززو او همدا ډول د نغدو
پیسو خخه ، چې کله نصاب ته و رسپدې زکاۃ به د کال په پوره کېدو سره

(۱) بداعج ج: ۲: ص: ۴ کتاب الزکاة ط: سعید، شامیج ج: ۲: ص: ۲۵۸، هندیه ج: ۱: ص: ۱۷۲،
البحر رائقج ج: ۲: ص: ۲۰۲.

(۲). عالمکیریه ج: ۱: ص: ۱۷۲.

(۳) عالمکیریه ج: ۱: ص: ۱۷۲ کتاب الزکاة فتاوى شامیج ج: ۲: ص: ۲۵۹ کتاب الزکاة ط: سعید،
البحر رائقج ج: ۲: ص: ۲۰۳ ط: سعید.

ورکوی نور مالونه لکه غالی ، لوبني او داسي نور سامانونه هغه وخت زکا
پکبني لازم دئ ، چي دتجارت لپاره وي او که دتجارت لپاره نه وه که شه هم
کال باندي پوره سوي وي او نصاب ته هم رسپدلي وي بيا هم زکا باندي
لازم نه دئ .^(١)

دتجارت مال دپيل خخه نيت غواړي

دتجارت دمال لپاره دا خبره لازمي ده ، چي په نوموري مال کي به دتجارت
نيت کوي که يې دتجارت نيت نه وي کړي هغه مال دتجارت نه ګنډل کېږي
دمثال په ډول که یو خوک د سورلی لپاره موټر رانیسي یا دتجارت نيت
پکبني وکړي نوموري موټر دتجارت لپاره نه ګنډل کېږي ترڅو جنس یې بدل
کړي نه وي .^(٢)

په تحفه سوي مال کي عملاتجارت اړين دئ

که یو چا وبل چاته Ҳيني تجاري مالونه دتحفي په ډول ورکړل البتنه نغدي
پيسې پکبني نه وي او یا هم د یو چاله لوري دبل کس لپاره وصيت وکړ ، چي
تجاري مالونه دي دتحفي په ډول ورکړي ، کله ، چي مال ورته تسليم سو
تسليم کونکي کس سمدلاسه دتجارت نيت پکبني وکړ ، دغه نيت یې تره ګه
مهاله اعتبار نلري ؛ خو ، چي په دغه مالونو کي په عملی ډول تجارت ونه

(١) فتح الشامي ، كتاب الرزقة باب الزكاة الفنموج : ٢٠ ص : ٢٨٦ ، ط : سعيد ، البحرائق وج : ٢٠ ص : ٢٤٤ .

(٢) شامي وج : ٢٠ ص : ٢٧٢ . الدر المختار شامي : وج : ٢٠ ص : ٢٧٢ .

کړي يعني داچي هغه مهال یې د زکاۃ لپاره حساب پیلېږي، چې کله یې عملاً تجارت پیل کړ، د همدغه نېټې خنځه دده کلنی حساب پیل سو، د کال د پوره کېدو سره جو خت به زکاۃ ورکوي.^(۱)

که تجارتی مال په تجارتی مال بدل سی نو نیت غواړي؟

که یو چا تجارتی مال د یو چاسره په نور مال بدل کړ، نومورې کس په خپل مال کې د تجارت نیت کړي و؛ او په تبادله سوی مال کې یې هم د تبادلې په پیل کې د تجارت نیت و کړ، د غه نیت صحیح دئ؛ او که یې د تبادلې په پیل کې د تجارت نیت و نه کړ؛ نو د غه مال د تجارت لپاره نه دئ.^(۲)

ایا هر مال د تجارت لپاره کېدای سی؟

د تجارت د مال لپاره د اخبره اړینه ده، چې مال به د تجارت د نیت صلاحیت لري له همدي امله که یو چا عشریه مئکه رانیول او کښت یې پکښي و کړ؛ او یا یې کښت لرونکې مئکه رانیول، چې کښت ورباندي شين و، په نومورې مئکه کې عشر لازم دئ زکاۃ نه دی لازم که خه هم ده د تجارت نیت کړي و یې د غه نیت درست نه دئ.^(۳)

(۱) عالمگیری ج: ۱: ص: ۱۷۴، شامی ج: ۲: ص: ۲۷۳، البحر آئق ج: ۲: ص: ۲۰۹.

(۲) عالمگیری کتاب الزکاۃ الباب الاول ج: ۱: ص: ۱۷۴.

(۳) شامی ج: ۲: ص: ۲۶۸، تارخانیة ج: ۲: ص: ۲۴۴.

ایاد او لادنو نفقه په حاجت اصلی کي ٥٥ ؟

کوم او لادونه، چي نابالغه وي یاداچي بالغان وي؛ خود عذر په وجه خپله
نفقه نه سڀ پيداکولاي ددغسي او لادونو نفقه پرپلارده حکه نو ديداو
اولادونو نفقه د حاجت اصلی خخه بدل کېږي او کوم مال، چي پر دغه نفقه
مصرف ګيرې پر هغه باندي زکاټ لازم نه دئ. (۱)

که مېر من شتمنه وي ایا پر خاوند یې زکاټ سته؟

که کس ناداره وي مېرمن یې د نصاب خبنتنه وي د مېرمني د نصاب په وجه
پر خاوند باندي زکاټ واجب نه دئ. (۲) همدا ډول که کومه مېرمن د نصاب
خبنتنه وه خاوند یې پوروري و، دکال په تېرپدو سره پربنځي باندي زکاټ
ورکول واجب دي د مېرہ پورونه یې نه شمېرل کېږي همدا ډول که مېرہ
د نصاب خبتنو، مېرمن یې پوروري وه د زکاټ دورکولو په صورت کي
د مېرمني پورونه نه شمېرل کېږي حکه د خاوند او مېرمني حسابونه سره بېل

(۱) البحر آنف، کتاب الرکاۃ ج: ۲، ص: ۲۰۶، در مع الردرج: ۲، ص: ۲۶۲ ط: سعید، هندیه ج: ۱، ص: ۱۷۳ ط: سعید، بدائع ج: ص: ۱۱ ط: سعید)

(۲) عالمگیری ج: ۱، ص: ۱۷۲، بدائع ج: ۲، ص: ۹ ط: سعید، ردار المحتار ج: ۲، ص: ۲۵۹ ط: سعید.

دی دهريوه مال جلادئ او دهريوه جلا مسئوليت او مكلفيت دئ. (١)
 مسئله : كه ديوه سپری مېرمن دنصاب خښته وي خاوندته يې زکاۃ ورکول
 جائزدي . (٢)

مسئله : دمېرمني زکاۃ خپله پرمېرمني باندي واجب دئ پرخاوند يې
 واجب نه دئ . (٣)

---

(١) عالمگيري ج : ١، بدائع ج : ص : ٦، البحر آنچ ج : ص : ٢٠٦، شاميي ج : ٢ : ص : ٢٢ ط : سعيد

(٢) * إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَارَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَمَلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤْلَفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفَرِيقَ الْرِّفَاقِ
 وَالْغُرَمِينَ وَفَرِيقَ سَبِيلِ اللهِ وَابنِ السَّبِيلِ فَرِيقَةً مِنْ أَنَّهُ وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾
 (التوبه، آية : ٦٠)

(٣) خلاصه الفتاوي ج : ١ : ص : ٢٣٥ ط : رشيدیه ، فتح القدیر ج : ٢ : ص : ١١٢ ، تitarخانيه ج : ٢ : ص : ٢١٧ .

دریم فصل

په دریم فصل کي هنده شیان بیانیبری، چې زکات پکښی لازم وي.

دریم فصل

هغه مالونه، چي زکاۃ ورباندي فرض دئ

لکه مخکي، چي ورته اشاره وسوه، چي اللہ عزوجلّه دخپلو بندگانو دنبپرازى، لپاره بپلا بپل قسمونه توکي پيدا کري دي، کومونه، چي مال ويل کېږي په هغو تپولو کي زکاۃ فرض نه دئ بلکي زکاۃ پرهغه مال باندي فرض دئ کو، چي زيادت کوي لکه د تجارت مال، سره او سپين زر، چار پايان او داسي نور...

ديادولو ورده، چي دسره، سپينو زرو او هم دنجدو پيسو پرته، چي نصاب ته ورسېږي زکاۃ باندي واجب وي که تجارت ورباندي کوي او که ياه؟ پر مالونو باندي په دې شرط زکاۃ لازم دئ، چي د تجارت لپاره به وي يعني داچي که يو کس په کور کي غالى او داسي نور سامان ولري خو د تجارت لپاره نه وي زکاۃ باندي لازم نه دئ؛ ځکه په داسي صورت کي دغه مال زيادت نه کوي کوم مال، چي زيادت نه کوي پرهغه مال باندي زکاۃ لازم نه وي، حاصل داچي د تجارت د سامان آلاتو څخه موخه دنجدو پيسو څخه پرته هر هغه مال کېدلاي سی، چي د تجارت او کار و بار لپاره استعمال یېږي د بیلګي په ډول د کسب آلات او ماشین وي، استعمال یې سامان وي، کالي وي، دخوراک او، چېښاک شيان وي، زیورات او جواهرات وي، حیوانات

اونباتات وي، مئکه ياسراي وي، منقوله ياغير منقوله جايداد او ملکيتونه وي مقصد داچي هرشى، چي وي دفائد پ حاصلېد و په نيت دپير او پلور لپاره استعمال يېري هغه د تجارت مال دئ زکاۃ باندي لازم دئ.^(١)

همدا ډول د حيوانا نو لپاره هم شرط دادئ، چي په خپله خوله باندي خريېري که داسي نه وي نوبيا يېي حکم بېل دئ، چي وروسته به يېي انشاء الله تفصيلي ييان وسی، حتمي ده، چي ئينو خلکو ته به دا سوال پيدا کېږي، چي سره او سپين زر همدا ډول نغدي پيسې، چي تجارت نه په کول کېږي بايد پردي باندي هم زکاۃ لازم نه سې حکه به په دغسي صورت کي خو سره او سپين زر زيادت نه کوي او نه هم نغدي پيسې زيادت کوي، چي تجارت نه په کېږي بايد په دغو درو شيانو کي زکاۃ نه واي، جواب دادئ، چي دغه درې واره شيان اصلا اللہ جبار اللہ خلقتاً د تجارت او زيادت لپاره پيدا کړي دي داچي مالک تجارت نه په کوي دا يېا پلله خبره ده؟ او نور شيان خلقتاً د تجارت لپاره نه دي پيدا سوي همدا وجهه ده، چي د فقه علماء کرام فرمایي: زر او نغدي پيسې که مالک تجارت ورباندي کوي او که يېي نه ورباندي کوي زکاۃ ورباندي واجب. نور شيان که تجارت ورباندي کېږي يېا يې زيادت کوئ زکاۃ ورباندي لازم دئ او که يېي زيادت نه کوئ زکاۃ ورباندي

(١) الفتاوی عالمگيري يه كتاب الزکاة الباب الثالث الفصل الثاني في العروض ج ١: ص ١٧٩،
بدائع الصنائع ج ٢: ص ٢٠: فصل في اموال التجارة ط: سعيد البحر آئق ج ٢: ص ٢٢٨: باب
الزکاة المال، ط: سعيد، رالمحترج ٢: ص ٢٨٨: باب الزکاة المال

واجب نه دئ.^(١)

دسروروز کا

که دچا سره شل مقاله سره زر موجود سوه، یا هم اوه نیمي تولي پر زر موجود سوه، چي په او سنني تول ٨٧ گرامه کپري، يا په بل عبارت ٤٧٩ ملي گرامه کپري کال ورباندي تيرسو دوه نيم فيصده زکاۃ باندي واجب دئ.^(٢) مسئله: سره زر که دچا سره موجود وه نصاب ته رسپده زکاۃ پري واجب دی عام تردې، چي تجارت په کوي او که یې نه په کوي ځکه دسرورزو اصلی خلقت الله دپيسو سکو په ډول پيدا کپري دی که دچا سره سره یا سپين زر موجود وه کاروباري یې نه په کاوه بلکي زیورات یې ځنی جور کپري وه ځاته یې اينبي وه دا نيمگړتیا دشريعت نه ده او نه یې شريعت زمه وار دی.^(٣)

(١) الفتاوى عالمكيريه كتاب الزکاة الباب الثالث الفصل الثاني في العروض ج ١: ص ١٧٩،
بدائع الصنائع ج ٢: ص ٢٠، فصل في اموال التجارة ط: سعيد البحرآئق ج ٢: ص ٢٢٨: باب
الزکاة المال، ط: سعيد، رد المحتارج ٢: ص ٢٨٨، باب الزکاة المال، فتاوى دارالعلوم ديويند
ج ٦: ص ٢٨٢، الدر المختارج ٢: ص ٢٩٨: باب الرکاۃ المال.

(٢) البحرآئق ج ٢: ص ٢٢٠: باب زکاة المال شامي ج ٢: ص ٣٠٣، هندیه ج ١: ص ١٧٥،
بدائع الصنائع ج ٢: ص ١٣: باب الرکاۃ المال.

(٣) فتاوى دارالعلوم ديويندج ٦: ص ٢٨٢ الدر المختارج ٢: ص ٢٩٨: باب الرکاۃ المال.

ذکاۃ په نغدو ور کړي

که یو چا اوه نیمي تولي سره زر در لوده د کال د پوره کېدو وروسته یې په نغدو پيسو زکاۃ ور کړ، زر هغسي پوره يعني اوه نیمي تولي ورتنه پاته سوه راتلونکی کال به بیا زکاۃ ور کوي؛ او که یې د دغه زرو خخه زکاۃ ور کړ؛ او زر ترا اوه نیمي تولي کم سوه او د ده سره نوري پيسې نه وي، چې نصاب په پوره سې زکاۃ باندي واجب نه دئ.^(۱)

د هغوزرو حکم، چې نور شیان په ګډو وي

که د یو چا سره خالص سره زر موجود نه وه، بلکي په د هغوزرو باندي کوټ ګډو په دغه صورت کي سلنۍ (فیصدی) ته کتل کېږي که د سرو زرو فیصدی پر کوتپو زیاته وه تول زر بلل کېږي زکاۃ ورباندي واجب دئ او که د کوتپو فیصدی ورباندي زیاته وه کوټ بلل کېږي زکاۃ ورباندي واجب نه دئ. البتہ که دغه کوټ د تجارت لپاره پراته وه بیا زکاۃ دقیمت په حساب ورباندي واجب دئ.^(۲)

(۱) عالمگيري ج: ۱ ص: ۷۷۸، البحرائقن ج: ۲ ص: ۲۲۲، ورد المختار ج: ص: ۲۸۸، بدائع ج ۲: ص: ۱۳: في بيان المقدار الواجب في النصاب وفي بيان صفتة، بدائع كتاب الزكاة ج: ۲: ص: ۱۵ ط: سعيد البحرائقن ج: ۲: ص: ۲۲۶: باب المصرف .

(۲) شامي ج: ۲ ص: ۳۰۰. عالمگيري ج: ۱ ص: ۱۷۹. البحرائقن ج: ۲ ص: ۲۲۸. تخارخانة ج: ۲ ص: ۲۳۳.

ایا دسروزدو درانیولو او که دخر خولو قیمت حسابیو؟

په او سنی وخت کي عادت داسي دئ، چي کله خوك زر رانيسی نو په يوه
قيمت باندي وي او کله، چي يې خرخوي بیا يې زرگره په تييت قيمت ُخني
رانيسی په داسي صورت کي، چي کله دزرو مالک زکاة ورکوي زربه په
هغه قيمت حساب کړي په کوم قيمت، چي خرڅيوي نه دا چي ده رانیولي وي
يعني دا که دغه کس ارزانه رانیولي وي او سگران وي داوس بازار قيمت
به ورکوي او که يې گران رانیولي وه او س ارزانه خرڅدل هم به داوس
دقيمت له منخي زکاة ورکوي يعني دا چي او س، چي خومره پيسې سوې دوه
نیم فيصده زکاة به يې ورکوي.^(۱)

زکاة پر سرمایه دئ، که پر ګټه او که پر دواړو؟

که چيري خوك دروژې په میاشت کي دینخو سوزرو افغانیو څښتن سو
دکال په تېرې دو سره يعني راتلونکي کال روژه داتیا وو زرو څښتن و، دېرش
زره يې ګټلي وي؛ نو زکاة پرساما يې او ګټي دواړو باندي واجب دئ یوازي
پرسرمایه باندي زکاة ندئ واجب او نه یوازي پر ګټه باندي واجب دئ بلکي
پر دواړو باندي زکاة واجب دئ يعني دا چي دا لازمي نه ده، چي پر ګټه
باندي به هم کال پوره کېږي.^(۲)

(۱) بدائع الصنائع ج: ۲۲: ص: ۲۲ . فصل اما صفة الواجب في اموال التجارة ط: سعيد .
تتارخانية ج: ۲: ص: ۲۴۲، ادارة القرآن، هندية ج: ۱: ص: ۱۸، شاميي ج: ۲: ص: ۲۸۶ .

(۲) هندية ج: ۱: ص: ۱۹۲ : الباب الثاني من صدقة الفطر، البحرائقج: ۲: ص: ۲۲۱ : ط: سعيد، هندية ج: ۱: ص: ۱۸۰ : تتارخانية ج: ۲: ص: ۲۴۲ ادارة القرآن. فتاوى عالمگيري . کتاب

که دتجارت مال نه خر خبديئ زکاۃ به ور کوي؟

که ديوچاسره دتجارت مال پروت و، نوري پيسپي يې نه درلودي، چي
ددغه مال زکاۃ باندي ادا کري او دغه مال خوکاله پروت و، دپروخت
وروسته خرڅ سو دټرو کلونو زکاۃ يې نه ور کړي دټولو کلونو زکاۃ باندي
واجب دئ. (۱)

که موټر دتجارت لپاره وي زکاۃ باندي لازم دئ؟

که خوک دموټر مالک سی هر ډول موټر چي وي په دې شرط، چي
د سورلي یا د کسب لپاره نه وي بلکي د تجارت لپاره وي زکاۃ باندي واجب
دئ. (۲)

د تجارت پر مَحْكُومَةِ اوسرايونو باندي زکاۃ

که یو کس سrai یا مَحْكُومَةِ د تجارت په نيت رانیول؛ او درانيولو پر مهال یې

الزکاة الباب الاول ج: ۱ صفحه ۱۷۵ ط: رشیديه. شامي ج: ۲ ص: ۲۸۸ باب الزکاة الغنم ط: سعيد بداعع ج: ۲ ص: ۱۳، البحرائق ج: ۲ ص: ۲۲۲ ط: سعيد.
(۳). الشامي ج: ۲ ص: ۲۹۵ باب الزکاة المال.
۱: عالمکيري ج: ۱ ص: ۱۷۲، بداعع ج: ص: ۶ البحرائق ج: ص: ۲۰۶، شامي ج: ۲ ص: ۲۲۲ ط: سعيد بداعع ج: ص: ۱۵ ط: سعيد. عالمکيري ج: ۱ ص: ۱۷۲، بداعع ج: ۲ ص: ۱۱ شامي ج: ۲ ص: ۲۶۲، فتح القدير ج: ص: ۲۱۹ . عالمکيري ج: ۱ ص: ۱۷۵ البحر ج: ۲ ص: ۲۰۵. بداعع الصنائع ج: ۲ ص: ۲۰ ط: سعيد. البحرائق ج: ۲ ص: ۲۲۸ باب الزکاة المال ط: سعيد، درمع الردرج: ۲ ص: ۲۹۸ باب الزکاة المال ط: سعيد.

دېرته خرڅولو اراده درلو ده ددغه سراي یامئکي پر قيمت باندي زکاۃ سته يعني داچي دکال په تېرپدو سره ، چي مئکه په کوم قيمت خرڅدہ په هغه قيمت کي به دوه نيم فيصده زکاۃ ورکوي .^(۱)

که مئکه یا سراي د تجارت لپاره نه و ؟

که یو چا مئکه یا سراي د ګټې په نيت نه و رانيولي بلکي د خپلي اړتیا لپاره یې رانيولي و ، چي پکښي او سيرې به یا به پرمئکه باندي کور جو پوي زکاۃ باندي واجب نه دئ .^(۲)

که یې سراي د پيسو بندېدو لپاره رانيولي و ، اياز کاۃ باندي سته ؟
 که یو چا سراي یامئکه رانيولي وه نيت یې دا نه و ، چي تجارت ورباندي و کړي او نه یې هم ددې نيت و ، چي خپله استفاده ځني و کړي بلکي غوبنتل یې ، چي صرف ددې لاري پيسې وساتي زکاۃ باندي واجب دئ .^(۳)

(۱) الفتاوى عالمكيريه كتاب الزکاة الباب الثالث الفصل الثاني في العروض ج: ۱ ص: ۱۷۹،
بدائع الصنائع ج: ۲ ص: ۲۰۰: فصل في اموال التجارة ط: سعيد البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۲۸: باب
الزکاة المال، ط: سعيد، رد المحتار ج: ۲ ص: ۲۸۸: باب الزکاة المال

(۲) (الفقه الاسلامي ووادله كتاب الزکاة معنى عروض التجارة ج: ۲ ص: ۷۸۷)

(۳) البحر رائق كتاب الزکاة ج: ۲ ص: ۲۰۶ الى ۲۰۲، رد المحتار ج: ۲ ص: ۲۶۲، هندية ج: ۱ ص:
۱۷۳ ط: رشيدیه

د تجارتی مئحکی د کښت حکم

که یوکس د تجارت لپاره مئحکه رانیولې وه بیاپې په نومورپې مئحکه کښت وکړ، د دغه مئحکی په حاصلاتو کي عشرسته او زکاۃ ورباندي نسته.^(۱)

ایا په تجارت کي په مصرف سوي مال باندي ز کاۃ سته؟

که یوتاجر په خپل تجارتی مال کي پنځوس زره افغانی مثلا وګتې شل زره پر مصارفو ولګېږي پر دغه تاجر باندي د سرمایې سره پر دېرسو زرو باندي ز کاۃ سته او کومي پیسي، چې مصرف سوي دي پر هغو باندي ز کاۃ نسته.^(۲)

ایا تر عشر ور کولو وروسته په مال کي ز کاۃ سته؟

که چاد خپلي مئحکي د حاصلاتو خخه عشر ادا کړ، کوم مال، چې دده سره پاته سو، هغه مال تريوه کاله پوري دده سره پروت و، یا یې د خپلي مئحکي مېوې په ساتتھاي (کوله ستور) کي کښېښو دلې پر دغه پاته مالونو او مېوو باندي که خه هم خو کلونه تېرسوه دو هم ئحل نه عشر باندي لازم دئ او نه هم زکاۃ ورباندي لازم دئ.^(۳)

(۱) الفقه الاسلامي وادله . کتاب الزکاۃ نية التجارة حال الشراءج : ۲۰ ص : ۷۸۹ ط : دارالفکر.

(۲) فتاوى رحيميه ج : ۷ ص : ۵۵۸ کتاب الزکاۃ ط : دارالاشاعت .

^۳ فتاوى شاميي ج : ۲ ص : ۳۲۶ بدائع ج : ۲ ص : ۵۶ . قال : في الدروجب مع الدين . در مع الردرج : ۲ ص : ۳۲۶ باب العشر ط : سعيد .

که چادا سی حاصلات رانیول، چی عشری په کول سوی نو...؟

که یو کس داسی دمھکی حاصلات د تجارت لپاره رانیول، چی اول مالک یې عشر ورکړي و؛ او بیا یې نوموری شیان په کوله ستور کی کښې بنسودل په دغه صورت کی له دې امله، چی مال تجارتی سود ټول قیمت خخه به د کاله دوه نیم فیصدہ زکاۃ و رکوی البته که مال نصاب ته رسیدئ اویا زیات و.^(۱)

په مهر (ولور) کي زکاۃ

کله، چی یوه بسخه د مهر پیسې تر لاسه کړي؛ او دغه پیسې د نصاب سره برابري یازیاتي وي د کال په تېرې دو سره دوه نیم فیصدہ زکاۃ باندي لازم دئي البته که بسخی نکاح کړي وه؛ او مهر و رته تاکل سوی و، خود خاوند دلوري خخه مهر و رکول سوی نه و، زکاۃ و رکول باندي لازم نه دی.^(۲)

که بسخی ولور واختستی؛ خو ترواده مخکی طلاقه سوه نو؟

د فقهی شریفی قانون داسی دئ، چی کله بسخه ترواده کېدو مخکی خاوند طلاقه کړي نو د بسخی پر خاوند باندي نیم ولور حقسته، که داسی

^۱: عالمگیری ج ۱: ص ۱۷۹.

^۲: بدائع ج ۲: ص ۱۰، ط: سعید. رد المحتار ج ۲: ص ۳۰۶، ط: سعید. البحر الرائق ج ۲: ص ۲۰۷، کتاب الرکاۃ، ط: سعید. فتح القدير ج ۲: ص ۱۲۲، ط: رشیدیه.

وسوه، چي خاوند بنئحي ته پوره ولور ورکرپ؛ او دغه ولور نصاب ته رسپدي،
کال هم ورباندي تپرسو خود بنئحي ترواده کپدو مخكي يعني مخكي تردي
، چي خاوند ورسه يوئحاي سي خاوند ودغه بنئحي ته طلاق ورکرپ، په دغه
صورت کي پرنئحي باندي دولور زکاۃ سته البته که چيري بنئحي ته په ولور
کي سره يا سپين زراويا نغدي وركول سوي وي دهولو پيسو زکاۃ به بنئحه
ورکوي او که په ولور کي نور سامانونه وركول سوي وه بیا پرنئحه باندي
نیم زکاۃ لازم دئ پوره زکاۃ باندي لازم نه دئ. (١)

که پر یو کس باندي دمهر (ولور) پيسپي باندي وي ایاز کاۃ باندي سته؟

مخكي تردي، چي داخبره معلومه سي، چي که پر چا باندي مهر باندي
وي زکاۃ باندي سته او که یا؟ بايد دمهر قسمونه وبنو دل سی دمهر قسمونه
دوهدی:

١. مهر مؤجل : مهر مؤجل هغه مهر ته ويل کپري، دبنئحي دولور خخه پر
خاوند باندي يې اد اينه دستي او په فوري ھول لازمي نه وي.
  ٢. مهر معجل : معجل مهر هغه مهر ته ويل کپري چي بنئحه يې په کوم
وخت کي غوبنتنه وکري پر خاوند يې ادا کول دستي لازم وي. (٢)
- که ديو کس پرغاره باندي مهر مؤجل باندي وي يعني په فوري ھول يې

^١: ردارالمختارج: ص: ٣٠٧، ط: سعيد.

^٢: تنویر الابصار، شامی ج: ص: ١٤٣، باب المهر، مطلب فی بیان مهر المثل.

اداکول ورباندي لازمنه او ده هم ددغه ولور ددستي ورکولو پلان نه
درلودئ په دغه صورت کي که دمال دمالک سره، چي خومره پيسپ وي
دټول مال زکاۃ به وركوي يعني داچي که دولور پيسپ هم ورسره پرتپ وي
بيا به هم زکاۃ حني وركوي.^(۱)

که دخاوند پرذمه باندي مهر معجل و، يعني دمهر اداکول يې په فوري
ډول واجب وو دغسي مهر د قرض په څردي د نصاب څخه جلاکپري تر
جلاكولو وروسته که پاته مال نصابته رسپدئ یازيات و، زکاۃ باندي واجب
دئ او که پاته مال تر نصاب کم و، بیانو زکاۃ باندي واجب نه دئ.^(۲)

قرض (پور)

که یوشتمن وي يعني مال ورسره وي مګر پوروپي وي دداسي کس لپاره
نو قانون دادئ، چي نوموري کس به دخلي شتمنى څخه لو مرپي قرض جلا
کوي بیا به و ګوري که پاته سوي پيسپ دنصاب سره برابري یازياتي وي
زکاۃ باندي واجب دئ؛ او که پاته پيسپ تر نصاب کمي وي زکاۃ باندي

^۱ : البحرالرائق ج:٢:ص:٢٠٤، ط:سعيد. بداع الصنائع ج:٢:ص:٦، ط:سعيد. فصل في
شروط الفرضية خلاصة الفتوى، ج:١:ص:٢٤، كتاب الزكاة، الفصل السادس في الديون
ومسائلها. شامي ج:٢:ص:٢١.

^۲ : بداع ج:٢:ص:٦، ط:سعيد. والبحرالرائق، ج:٢:ص:٢٠٤، ط:سعيد. عالمگيرى
ج:١:ص:١٧٣، كتاب الزكاة، الباب الاول في تفسيرها وصفتها وشروطها، ط:رشيدية. شامي
ج:٢:ص:٢٢١. عالمگيرى ج:١:ص:٣٠٣:باب المهر، الباب السابع في المهر، الفصل الثاني فيما
يتاکد به المهر والمتعة.

واجب نه دئ. (١)

که پر چا باندي دالله جل جلاله قرض وي زکاۃ باندی سته که یا؟

ديادوني ورده، چي ددغه قرض خخه دالله حقوق مستثنى دي يعني دالله، چي کوم حقوق پربندگانو سته لکه کفارې، سراسا يې، دحج خرچه او داسي نور ددغه ټوله دنصاب خخه نه جلاکېږي ددغو شيانو سره ډوله نصاب خخه زکاۃ ورکول لازم دي کوم قرض، چي جلاکېږي هغه دبندگانو حقوق دي، چي جلاکوي به یې که پاته پيسې دنصاب سره برابري يا زياتي وي زکاۃ پري لازم دي او که کمي وي یيا زکاۃ نه دئ پري لازم. (٢)

د قرض (پور) ډولونه

په شريعت کي کوم شی، چي دچا پر ذمه لازم وي هغه ته دين ويل کېږي او دين پر خلور قسمه دئ:
۱- قوي دين (پور):

وهغه دين ته ويل کېږي، چي څوک وي چاته نغدي پيسې، سره، یاسپين

١: البحرائقن کتاب الزکاۃ ج ٢ ص: ٢٠٢ الى ٢٠٦، رد المحتار ج: ٢: ص: ٢٦٢، هندية ج: ١: ص: ١٧٣ ط: رشیدیه عالمکیری ج: ١: ص: ١٧٢، بدائع ج: ص: ٦ البحرائقن ج: ص: ٢٠٦، شامی ج: ٢: ص: ٢٦٢ ط: سعید

٢: البحرائقن کتاب الزکاۃ ج ٢ ص: ٢٠٢ الى ٢٠٦، رد المحتار ج: ٢: ص: ٢٦٢، هندية ج: ١: ص: ١٧٣ ط: رشیدیه عالمکیری ج: ١: ص: ١٧٢، بدائع ج: ص: ٦ البحرائقن ج: ص: ٢٠٦، شامی ج: ٢: ص: ٢٦٢ ط: سعید.

زرو رکپی ؛ او یا هم تجارتی مال په قرض و رکپی داسی قرض ته قوی دین
ویل کپری هغه و خت به یې مالک زکا و رکوی کله، چي یې خپل مال لاسته
راورئ. (۱)

۲- دین متوسط (میانه پور) :

و هغه پور ته ویل کپری، چي یو خوک و چاته نغدي پیسی یا سپین او سره
زر خو یې په پور نه وی و رکپی او نه یې هم د تجارت مال و رکپی وی بلکی
یوبل د خرڅ شی یې و رکپی لکه داغو ستلو جامې، د کور سامان، مُحکم
او داسی نور... داسی پور ته میانه پور ویل کپری دغه پور هم که نصاب ته
رسپدئ او یا تر نصاب زیات و، زکا هغه و خت باندی لازم دئ، چي کله یې
خپل حق لاسته راورئ یعنی پور یې و کښئ پاته دی نه وی، چي دغه قرض
او هم دین قوی که کلونه و خنډی پری او بیا لاسته راورل سی د تولو کلونو زکا
به و رکوی. (۲)

۳- دین ضعیف (کمزوری پور) :

و هغه پور ته ویل کپری، چي نه یو چا بل چاته نغدي پیسی و رکپی وی نه
یې سره او سپین زر و رکپی وی او نه یې هم چاته تجارتی مال و رکپی وی
بلکی دیوه بل لامل له امله یې پر بل چا حق وی لکه د بنځی پر خاوند باندی

(۱) الدر المختار مع الشامية، كتاب الزكوة بباب زكوة المال ج: ۲ ص: ۳۰۵، بداعی ج: ۲ ص: ۱۰: ط: سعید، هندیه ج: ۱: ص: ۱۷۵: ط: رشیدیه . شامیی ج: ۲ ص: ۳۰۵، شامیی ج: ۲ ص: ۲۶۷، الحرائقق ج: ۲ ص: ۲۰۹: ط: سعید

(۲) بداعی ج: ۲ ص: ۱۰: ط: سعید، هندیه ج: ۱: ص: ۱۷۵: ط: رشیدیه

مهر، پربنؤهه باندي دخلعي پيسبي^۱، ديت، مياشتني، او نيز او ياه ورئخني
ورئخني معاش؛ او داسي نور... ددغسي قرض حكم دادئ، چي ترهفه بريده
زكاهه باندي لازم نه دئ ترخو، چي خپل مال يې لاسته راوري نه وي كله، چي
يې مال لاسته راوري نصاب ته رسپدئ او ياتر نصاب زيات و تروصول
وروسته کال باندي پوره سونوز کاهه باندي لازم دئ، پاته دي نه وي، چي كه
ددغسي قرض تر خوكالو پوري و خنه بدئ يعني تر کلونو و روسته يې خپل
قرض و کبنئ په دغه صورت کي به دټولو کلونوز کاتنه ورکوي يعني
دا چي کله يې مال لاسته راوري کال باندي پوره سوديوه کال په زکاهه يې پر
ذمه لازم دئ.^(۲)

۴- مال ضمار (سوئلي پور):

مال ضمار داسي قرض دئ، چي دپوروري خخه يې اخستل گران کاريا
داسي مال وي، چي لاسته راوري پي ناشونى ياه مشكل کاروي پر داسي
شيانو باندي زکاهه لازم نه دئ که فرضاً نوموري مال مالک ته په لاس ورغلی
زکاهه باندي لازم دئ او که ھپر کلونه باندي تپرسوي و هدتيرو کلونوز کاهه به

‘خلعه دي ته ويل کپري، چي يوه بنؤهه دخپل خاوند خخه غوبنته وکري، چي ته ماته طلاق
راکره زه به تاته دومره پيسبي درکرم، خاوند ددي سره خبره ومني دپيسو په مقابل کي طلاق
ورکري همدغه کارتنه خلعه ويل کپري.

(۱) الدر المختار مع الشامية، كتاب الزكوة باب زكوة المال ج: ۲ ص: ۳۰۵، بداعي ج: ۲ ص: ۱۰۰
ط: سعيد، هندية ج: ۱ ص: ۱۷۵ ط: رشيدية، شامي ج: ۲ ص: ۳۰۵، شامي ج: ۲ ص:
۲۶۷، البحرائق ج: ۲ ص: ۲۰۹ ط: سعيد

هم و رکوی. (۱)

دنبئخی په مال خاوند شتمن بلل کېږي که یا؟

که نسبه دنصاب ثبتننه وه او خاوند یې دنصاب ثبتننه و، مګر دخاوند سره یو شه سره زريما سپین زره او يما هم نغدي پيسې وي، چي دټولو قيمت نصاب ته نه رسپدئ پدغه صورت کي دخاوند پيسې دنبئخی دپيسو سره نه جمعه کېږي حکه دوي هريو جلا مسئوليت او مکلفيت لري او دهريوه حساب او سرمایه شرعاً جلا بلل کېږي ديوه پيسې دبل سره هیڅ اړه نه لري په همدي و چه پربنځه باندي زکاۃ لازم دئ او پرخاوند باندي زکاۃ لازم نه دئ. (۲)

د حج پر پيسو زکاۃ

که یوکس د حج لپاره پيسې یو ئهای کړي وي؛ خودستونزو له امله و نه توانيدئ، چي حج ته ولاړسي آن تردې، چي کلونه دغه پيسې ورته پرتې وي ده رکال زکاۃ به ورکوي البته کله، چي یې پيسې د حج د بعضی ادارې ته وسپارلي او هغه ادارې هم په دغه کال ولپرئ د همدغه کال زکاۃ باندي نسته حاصل دا چي تره ګه مهاله زکاۃ باندي لازم دئ خو، چي په مصرف نه وي

^۱ : فتاوى شامي ج: ۲ ص: ۲۶۶ کتاب الزکاۃ ط: سعيد، عالمکيري ج: ۱ ص: ۱۷۴، بدائع الصنائع ج: ۲ ص: ۹

^۲ : تنویر الابصار مع الردرج: ۲ ص: ۲۵۸، البحرارائق ج: ۲ ص: ۲۰۲، هندية ج: ۲ ص: ۱۷۳.

رسپدلي.(٤)

دحج لپاره دز کاۃ دپیسو اخستل

که يو خوك حج ته تلى دحج پيسبي بې کمي سوي دغه کس ته دز کاۃ پيسبي
 اخستل جوازنله لري ، مگر كه يې دحج پيسبي پوره وي پر لاري يوه حادشه
 ورتە پېنبە سوه پيسبي يې خلاصي سوي نو دارتىيا پە اندازه پيسبي
 اخستلاي سى ، پاتە دى نه وي ، چى دحج لپاره كه يې پيسبي کمي وي هغه
 مهال يې نسى اخستلاي ، چى پر حج باندى تر نصاب زياتي پيسبي
 مصرفىري ئىركە پە داسىي صورت كى دغه کس دنصاب مالك گرئى خوك
 ، چى دنصاب مالك وي زکاۃ ورتە اخستل روانە دى ، وروستە به انشاء الله
 پە خپل ئاي کي تفصيلي بيان ورباندى وسى .(٣)

---

(٤) شاميچ : ص ٢٢٢ : كتاب الزکاة ، البحر رائق ج : ٢٠٦ : كتاب الزکاة ط : سعيد .

(٣) فتاوى محمودية ج : ١٣ : ص ٩٤ :

څلورم فصل

په څلورم نصل کي هنده شيان بيانېږي، چې زکات پکښي نسته.

خلورم فصل

په موټر انو کي زکاۃ

څوک، چې موټر د سورلى لپاره ولري، يا موټر د باربرى لپاره ولري او یا هم موټر د مسافرينو د انتقال لپاره ولري حاصل دا چې موټر ياد استعمال لپاره وي او یا هم د کسب لپاره وي په داسي صورت کي پر مالک باندي د موټر د اصل قيمت زکاۃ نسته، بلکي موټر، چې کوم حاصل لاسته را وړ، هغه که نصاب ته و رسیدئ او کال و رباني د تېرسو یيا زکاۃ و رباني سته.^(۱)

که بې پيسې د موټر لپاره یو ئای کړي وي

که یوسپي په دې موخه پيسې سره یو ئای کړي وي، چې موټر رانيسې؛ او دغه پيسې د نصاب سره برابري وي او یازياتي وي د کال په تېربې د سره زکاۃ

^(۱) : الفتاوی الهنديه كتاب الزکاة الباب الاول ج: ۱: ص: ۱۷۲، رد المحتار ج: ۲: ص: ۲۶۲ كتاب الزکاة ط: سعيد، البحرائقج: ۲: ص: ۲۰۴ ط: سعيد. هندية ج: ۱: ص: ۱۸۰. فصل في العروض ط: ماجدیه. کويته، تاتارخانية ج: ۲: ص: ۲۴۱ تاتارخانية ج: ۲: ص: ۲۱۸، كتاب الزکاة اداره القرآن والعلوم الاسلامية الاسلامي وادلته ج: ۲: ص: ۸۶۴ ، المبحث الخامس ط: دار الفکر بيروت.

ورباندي لازم دئ يعني داچي که پيسپي جمع وي خوده لاموئنه و رانيولي او که يې د کال ترپوره کېدو وړاندي موټر رانيوي بيازکاډه ورباندي نسته.^(١)

ایا په ګرو سوی شي کي زکاډه سته؟

که کوم شي ګرو سوی وي زکاډه يې نه پراهن سته او نه هم پرمتهن سته يعني نه يې زکاډه په ګروي ورکونکي سته او نه په ګروي اخستونکي باندي سته.^(٢)

د ګروي په پيسو کي زکاډه

که يو کس چاته شي په ګروي کښېښو دئ پيسپي يې په قرض ځني واختي د پيسو ورونکي حکم د پورورې دئ يعني داچي زکاډه خو باندي سته که يې پيسپي نصاب ته رسیدئ البته هغه وخت به يې ورکوي کوم وخت چي پيسپي په لاس ورغلې.^(٣)

^١ : الفتاوي الهندية كتاب الزكاة الباب الاول ج: ١: ص: ١٧٢، رد المحتار ج: ٢: ص: ٢٦٢: كتاب الزكاة ط: سعيد، البحرائق ج: ٢: ص: ٢٠٤: ط: سعيد.

^٢ : شامي ج: ٢: ص: ٢٦٣: مطلب في زكاة المبيع الوفاء ط: سعيد هندية ج: ١: ص: ١٧٢: كتاب الزكاة ط: رشيدية.

^٣ عالمگيري ج: ١: ص: ١٧٣، البحرائق ج: ٢: ص: ٢٠٤.

که چادگرایی سرای در لودئ ایاز کاۃ باندی سته؟

که چاترخان زیات سرای در لودئ او دغه سرای یې ددې لپاره درولی و،
چې په کرايه یې ورکړي تجارت یې پکنې نیت نه و، نو د دغه سرای په اصل
قیمت باندی زکاۃ نسته بلکې که د کرايه پیسې نصاب ته رسپدې یا زیاتی
وې د کال په تېرپدو سره زکاۃ باندی لازم دئ. (۱).

مخکی (پیشکی) کرايه اخستل

که یو کس د کرايه دار خنځه د خپل سرای پیشکی کرايه واخستل مثلاً دیوه
یا دوو، یا خو کالو کرايه یې ځنۍ واخستل د دغه پیسو زکاۃ او سپرده
باندی سته پر کرايه نشین باندی نسته یعنی دا چې که د دغه پیسې نصاب ته
رسپدې د کال په تېرپدو سره زکاۃ باندی لازم دئ. (۲)

د کرايه پر سامانو نو باندی زکاۃ

عینی خلک داسي کوي، چې دیگونه، کلاسونه، جیکونه، غابونه،

^۱ : هندیة ج: ۱: ص: ۱۸۰. فصل في العروض ط: ماجدیه . کویته ، تخارخانیة ج: ۲: ص: ۲۴۱: زکاۃ العروض التجارة . الفتاوى الهندية کتاب الزکاة الباب الاول ج: ۱: ص: ۱۷۲ ، رد المحتار ج: ۲: ص: ۲۶۲: کتاب الزکاة ط: سعید، البحرارائق ج: ۲: ص: ۲۰۴: ط: سعید.

^۲ : عالمگیری ج: ۱: ص: ۱۷۲، بدائع ج: ص: ۶ البحرارائق ج: ص: ۲۰۶: شامی ج: ۲: ص: ۲۲۲ ط: سعید بدائع ج: ص: ۱۵ ط: سعید. فتح القدير ج: ص: ۲۱۹ . در مع الردرج: ص: ۲۹۸ باب الزکاة المال ط: سعید.

غالى او داسي نورشيان رانيسي بيا يې خلکو ته دودوا او مېلمستيماوو
لپاره په کرايده ورکوي پر دغه کس باندي ددغوشيانو داصل قيمت زکا لازم
نه دئ بلکي کله، چي يې گته په وکړه او هغه گته نصاب ته رسیده، کال هم
پرتپرسوی و، بیانوز کاډ باندي سته。(۱)

د غصب سوي مال زکا

که يو چا مال په زوره دچا خخه غصب کړي و، زکا ورباندي نسته که يې
مالك معلوم و، بېرته دي نوموري خپل مالک ته ورکړي؛ او که يې مالک او
يا يې وارث معلوم نه و، توله مال دي دثواب، خيرات او صدقې دنيت پرته
خيرات کړي。(۲)

د کسب پر سامانونو باندي زکا

کوم کسب کار، چي د کسب لپاره سامانونه پکاروي لکه د خراد لپاره
ماشينونه يا د مساري لپاره سامانونه او داسي نور پر دغه سامانونو باندي
زکا نسته البتہ ھيني کسب کاران، چي شيان جوروی لکه توکر او داسي

^۱ : هندية ج : ۱: ص : ۱۸۰ فصل في العروض ط : ماجديه . كويته ، تخارخانية ج ۲: ص : ۲۴۱ زکا
العروض التجارية .

^۲ : شاميي ج : ۵: ص : ۹۹ باب البيع الفاسد مطلب فيمن ورث مالا حراما رد المحتارج : ۶: ص :
۳۸۵ ، هندية ج : ۵: ص : ۲۴۹ ط : رشيدية . الفتاوي الكاملية في الحوادث الطاربلسيه ص : ۱۵ :
كتاب الزكاة مكتبه حقانيه بشاور، هندية ج : ۵: ص : ۳۴۹ ، شاميي ج : ۶: ص : ۲۸۵ فصل في البيع
ط : سعيد شاميي ج : ۲: ص : ۲۹۱ ط : سعيد

نور د کسب پر سامانو نو خو یې زکاۃ نسته البتہ پر خامو مواد او یا هم پر جو رو سوی مال باندی یې زکاۃ لازم دئ په دې شرط، چې نصاب ته رسیدلی وي او کال و رباندی تپرسوی وي.

که دا رتیا لپاره پیسې ور ته پرتې وي ایاز کاۃ و رباندی نسته؟

که دیو چاسره په دې نیت پیسې پرتې وي، چې دکور دا رتیا شیان به په رانیسي لکه لو بنی او داسی نور د استعمال شیان که غه پیسې نصاب ته رسیدې د کال په تپرې دو سره زکاۃ باندی لازم دئ البتہ که یې د کال تر تپرې دو و رباندی شیان باندی رانیول بیا زکاۃ و رباندی نسته.)^(۱)

۱۵ استعمال حیوان

کوم حیوان، چې د استعمال لپاره وي لکه د سورلی او دیاشیدو لپاره، یا هم کښت او کروندی لپاره غوايی، یا دبار ورلو لپاره کوم حیوان وي زکاۃ باندی واجب نه دئ.)^(۲)

(۱) شامي ج ۲: ص ۳۴۸، مطلب في جهاز المرأة هل تصير غنية.

(۲) الفتاوى الهندية كتاب الزكاة باب الثاني في الصدقة السوائمه الفصل الخامس ج ۱: ص ۱۷۸، ط: رشيدية، البحرائقج ۲: ص ۲۱۶: فصل في الغنم ط: سعيد، رد المحتارج ۲: ص ۲۲۴ ط: سعيد بدائعج ۲: ص ۲۴: فصل في حكم الخيل ط: سعيد تitarخانيةج: ص ۲۸۲ ادارة القرآن. خلاصة الفتاوى كتاب الزكاة نوع منهج ۱: ص ۲۳۵ ط: رشيدية تitarخانيةج ۲: ص ۲۲۴ ادارة القرآن . وكذا في البحرائق كتاب الزكاة باب الصدقة السوائمه ج ۲: ص ۲۱۳ ط: سعيد وكذا في الشامية كتاب الزكاة باب السائمةج ۲: صفحة ۲۷۶ ط: سعيد.

پنجم فصل

په پنجم فصل کي و حيوانو زکات بيان او احکام بیانیبی يعني ولچی په کومو
حیوانو کي په کومو شرطونو باندی زکات سته او په کومو حیوانو کي په کوم وخت
کي زکات نسته.

پنجم فصل

دپسونوز کاۃ

کوم پسونه، چي په خپله خوله باندي خر کوي يعني مالک يې په پيسو خوراکه نه ورتہ رانيسي په خلوپنبو پسوکي يو پسه زکاۃ دئ کله، چي تر خلوپنبو پسونه زيات سوه نو تريو سل او شلوپوري زکاۃ نسته يعني هعه يو پسه به په زکاۃ وركوي کله، چي يو سل او يو پشت سوه بیادو هپسونه زکاۃ دئ تردي وروسته ترد و سوو پوري داغه يو پسه زکاۃ دئ کله، چي دوه سوه يو پسونه سوه بیا دري پسونه دي، بیا تر دري سوه نهه نوي پوري کله، چي ۴۰۰ سوه خلورپسونه سوه بیا نو په هرو سلوپسوکي يو پسه زکاۃ سته.^(۱)

که پسونه دتجارت لپاره وہ بیاھم ز کاۃ پر ستھ؟

که يو چا دتجارت لپاره پسونه رانيولي وہ بیا دتجارتی مال حکم لري يعني داچي که يې قيمت نصاب ته رسپدئ دکال په پوره کپدو سره دوه نيم

(۱) فتاوى سراجيه ص: ۲۵ کتاب الرکاۃ ط: سعيد، البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۱۶ شامي ج: ۲: ص ۲۸۱، هنديه ج: ۱: ص: ۱۷۸

فیصدہ زکاۃ باندی لازم دئے۔^(١)

یادوںہ: بزی ہم د زکاۃ پہ اندازہ کی دپسونو پہ خبر دی۔^(٢)

کہ پسونو او بزی سرہ گہروہ

کہ یو کس پسونہ او بوزی دواڑہ گہڑ لوڈہ مالک بہ و گوری، چی
دھرجنس شمپر زیات و، دھغہ خخہ بہ زکاۃ و رکوی او کہ دواڑہ یعنی بوزی
او پسونہ دشمن پر لمحی سرہ برابر وہ بیا د مالک خوب نہ ده، چی دھرجنس خخہ
زکاۃ و رکوی کولای سی۔^(٣)

ایا پہ کو چنی و ریانو کی زکاۃ ستہ؟

کہ یو کس یوازی کو چنی و ریان در لوڈہ زکاۃ و رباندی نستہ؛ او کہ غت
پسونہ و رسرہ گہڑ وہ بیا پہ خلوبینت مشترک عدد کی یو غت پسہ زکاۃ لازم
دئے۔^(٤)

دغوا یانو ز کاۃ

کہ خوک د ۲۹ غوا یانو مالک سو زکاۃ و رباندی نستہ کہ یہ شمپر
۳۰ سو او پہ خپله خولہ یہ خر کا وہ نو یو کلنی گلگی یا گلگی بہ پہ زکاۃ کی

(١) فتاویٰ خانیہ علیٰ ہامش هندیہ ج: ۱ ص: ۲۵۱ مکبہ ماجدیہ فصل فی مال التجارۃ.

(٢) ایضاً.

(٣) شامیٰ ج: ۲ ص: ۲۸۱: باب الغنم ط: سعید

(٤) فتاویٰ شامیٰ ج: ۲ ص: ۲۸۲، ۲۸۳: باب الرکاۃ الغنم ط: سعید.

ورکوی يعني دیوه کال به وی په دوهم کال کی به داخله وی .^(١) که دغه شمپر خلوینت سویا تر ٥٩ پوري دوه کلن غویی یا غوا به په زکا کی ورکوی يعني داچی دپوره دوو کلونو به وی په دریم کال کی به داخله وی . کله ، چی نوموری شمپر ٦٠ ته ورسدئ نودوه یو کلن گلگیان یا گلگی به په زکا کی ورکوی . دغايانو ترشپتو عدد وروسته به په هرو دپرسو غوايانو کی یو کلن گلگی به په زکا کی ورکوی ؛ او په هرو خلوینتو غوايانو کی به یو دوه کلن غویی ورکوی ، يعني داچی که دغايانو شمپر اویا سونو یوه دانه به یو کلن گلگی ورکپی او دوه دانی به دوه کلن غوایی ورکپی ، کله ، چی شمپر نیوی ته ورسپری بیا به دری دانی یو کلن گلگی ورکپی حاصل داچی ترشپتو وروسته پرلس عدد باندی نصاب بدليپوی .^(٢)

يادونه : دغايانو او گامينبو نصاب یو دئ که ددواړو په یو ځای کېدو سره نصاب پوره کېدئ زکا باندی لازميږي البته په زکا کی دي هغه جنس ورکپل سی کوم ، چی شميرې ډيروي .^(٣)

^١ : هندیه ج : ١ ص : ١٧٧ ، البحر رائق ج : ٢ ص : ٢١٥ .

^٢ : عالمگیری ج : ١ ص : ١٧٧ الفصل الثالث في زکة البقر . ط : ماجدیه . البحر رائق ج : ٢ ص ٢١٥ باب صدقة البقر ط : سعید رد المحتار ج : ٢ ص : ٢٨٠ باب الزکة البقر ط : سعید .

^٣ : هندیه ج : ٢ ص : ١٧٨ البحر رائق ج : ٢ ص : ٢١٥ باب الصدقة البقر ط : سعید . رد المحتار ج : ٢ ص : ٢٨٠ باب الصدقة البقر ط : سعید .

که غوايان دتجارت لپاره وه

که چا غوايان دتجارت لپاره رانيولي وه دتجارتي مال په حکم کي دي که يې قيمت نصاب ته رسپدئ دکال په تېرپدو سره دوه نيم فيصده زکاة باندي لازم دئ، همدا ھول هغه حيوانان، چي دتجارت لپاره نه وي بلکي دشيدو لپاره وي، په خپله خوله خر نه کوي په داسي حيوانانو کي زکاة نسته.^(١)

په خرو کي زکاة

که خوک د خرو مالک و، زکاة ورباندي واجب نه دئ البتہ که يې دتجارت لپاره رانيولي وه نوبیا دتجارتي مال حکم لري که يې قيمت نصاب ته رسپدئ دکال په تېرپدو سره دوه نيم فيصده زکاة باندي لازم دئ.^(٢)

که چارپایانو پوره کال په خپله خوله خر نه کاوه

که چارپایانو دکال یوه برخه په کور کي دمالک په لگښت خوراک کاوه او یوه برخه يې په خپله خوله خر کاوه اوننصاب يې پوره و؛ نو اکثریت ته يې اعتبار دئ که يې زیاته برخه په په خپله خوله خر کاوه دچارپایانو په خبر به زکاة ورکوي؛ او که يې نيمه يا زیاته برخه په کور کي دمالک په لگښت

^١ : عالمکيري باب الزکاة الباب الثاني في صدقة السوانح الفصل الاول في المقدارج : ١: ص : ١٧٦ . بداعج ج : ٢: ص : ٣٠: فصل صفة نصاب السائمة.

^٢ : الحرائق ج : ٢: ص : ٢١٧ : كتاب الزكاة فصل في الغنم ط : سعيد . رد المحتارج : ٢: ص : ٢٨٢ باب الزكاة الغنم ط : سعيد . هندية ج : ١: ص : ١٧٨ : ط رشیدیه .

خوارک کاوه زکاة باندی لازم نه دئ . البته که یې د تجارت په نیت رانیو لی وه بیا زکاة باندی لازم دئ ، که نصاب ته رسیدل او کال باندی تېرسو دوه نیم فیصدہ زکاة باندی لازم دئ .^(۱)

د کال په منځ کي چارپایان ډېر سوه

که یو چا چارپایان درلو ده نصاب ته رسیده د کال په منځ کي ډېر سوه یعنی دا چې یو چا په تحفه کي ورکړه ، یا په زېړد سره زیات سوه او یا هم په میراث کي ورته و رسیده ، دغه چارپان دی هم ده ګو چارپایانو سره یو ظای کړل سی د کال په تېرې دو سره دی د مجموعی شمېر خنځه زکاة ورکړي که خه هم پر ټولو کال پوره سوی نه وي .^(۲)

د چارپایانو پر پیسو زکاة

که یو کس د خپلو چارپایانو زکاة ورکړ ، بیا یې نوموري چارپایان خرڅ کړه مالک خه نوري پیسې هم درلو دې کله ، چې دواړه پیسې سره جمع سوې نصاب ته و رسیدې د دغه پیسو زکاة په دغه کال کي لازم نه دئ بلکې د دغه ورئي خنځه به حساب کوي کله ، چې بې کال پوره سی بیا زکاة ورباندی لازم

(۱) عالمگیری ج: ۱: ص: ۱۷۶، شامی ج: ۲: ص: ۲۷۷ البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۱۳ . بدآئع الصنائع ج: ۲: ص: ۳۰ .

(۲) فتاوى عالمگیری . کتاب الزکاة الباب الاول ج: ۱: صفحه ۱۷۵ ط: رشیدیه . شامی ج: ۲: ص: ۲۸۸ باب الرکاۃ الغنم ط: سعید بدائع ج: ۲: ص: ۱۳، البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۲۲ ط: سعید .

(١) دئ.

مسئله : که يو چا نهه دېرش دبوزې بچيان درلوده يو يې غت سېرلى درلودئ، چي توله خلوپښت جور پدل پرنومورپى کس باندي يو منحنى سېرلى ورکول لازم دي. (٢)

داونانو زکا

اوبنان ، چي کله يې شمېر پنځوته ورسېږي يو پسه زکا باندي واجب دئ کله ، چي يې شمېر لسو ته ورسېږي بیا دوه پسونه زکا باندي لازم دئ ، کله ، چي يې شمېر پنځوسته ورسېدئ بیا درې پسونه دی ، کله ، چي يې شمېر شلو ته ورسېدئ بیا به خلور پسونه په زکا کي ورکوي ، کله ، چي يې شمېر پنځویشت ته ورسېدئ بیا نو يو کلن جونګي دئ يعني داچي په دوهم کال کي به داخل سوي وي . کله ، چي يې شمېر شپږ دېرشو ته ورسېدئ بیا پکښي دوه کلن جونګي زکا لازم دئ يعني داچي په دريم کال کي داخل وي ، کله ، چي يې شمېر شپږ خلوپښت ته ورسېدئ بیا به درې کلن اوښ ورکوي ، چي عمر يې په خلورم کال کي داخل وي ، کله ، چي يې شمېريو شپېتو ته ورسېدئ بیا به خلور کلن اوښ په زکا کي ورکوي ، چي عمر يې په پنځم کال کي داخل وي . کله ، چي يې شمېر شپږ اوښاو ته ورسېدئ بیا پکښي دوه داني دوه جونګيابان زکا دئ ، چي دوه پوره کري او په دريم کي داخل وي .

(١) عالمکيري ج ١: ص ١٧٥ . الباب الاول ط : رشيديه . بدائع الصنائع ج ٢: ص ١٤ ، ٢٢٢: ص ٢٠ .

(٢) الدر المختارج ٢: ص ٢٨٣ ، باب الزکاة الغنم ط : سعيد ، بدائع الصنائع ج ٢: ص ١٥ .

کله ، چي يې شمېريو نيوبي ته ورسېدىءى بىبا بىكىنى دوه دانې درې كلن او بىنان دى بىا ترىيىسل او شلوپورىي ، كله ، چي يې شمېرسلىو او شلو ته ورسېدىءى نو پە هرو پنخۇ او بىنانو كى يو پسە دئى يعني داچى ديو نيوبي خخە تر سلو شلوپورىي بە دوه دانې درې كلن او بىنان وركوي كله ، چي يو سل او پنخۇيىشتىسى بىبا بە دىيادو دوو او بىنان سره يو پسە ھم وركوي پە دغە ھول بە پە هرو پنخۇ كى يو پسە زياتو ي خو ، چي حساب يو سل او پنخە خلوبىنت ته رسېرىي ، كله ، چي حساب يو سل پنخە خلوبىنت ته ورسېدىءى نو دوه دانې بە درې كلن او بىنان وركوي او يوه دانە بە يو كلن جونگى وركوي ، كله ، چي حساب يو سل او پنخۇ سو ته ورسېدىءى بىبا بە پە هرو پنخۇ او بىنانو كى يو پسە وركوي يعني ددرە دوه كلن او بىنان او يوه يو كلن جونگى سره بە يو پسە پە هرو پنخۇ او بىنانو كى وركوي ، بىا ترىيىسل او پنخە او ييا پورىي كله ، چي عدد يو سل او پنخە او ييا ته ورسېدىءى بىبا بە درې دانې درې كلن او يوه دانە يو كلن او بىن وركوي ، خو چي حساب يو سل او شېراتياته رسېرىي كله ، چي عدد يو سل شېراتياته ورسېدىءى نو بىا بە درې دانې درې كلن او بىنان وركوي او يوه دانە بە دوه كلن او بىن وركوي ، خو چي دا بىنان عدد يو سل او شېرنىويي ته رسېرىي ، كله ، چي شېرنىويي ته عدد ورسېدىءى بىبا بە خلور دانې درې كلن او بىنان وركوي .^(١)

يادونە: كوم پسە ، چي دا بىنانو پە زکاتە كى وركول كېرىي هغە بە يو كلن

(١) الدرموج الردج : ص : ٢٧٧ باب نصاب الابل ط : سعيد هندىيەج : ١ ص : ١٧٧ البحرة ئۇقىج : ص : ٢١٣ .

وي، چي په دوهم کال کي داخل وي.(١)

په آسانو کي زکاۃ

په آسانو کي زکاۃ نسته البتہ کي يې آسان دتجارت لپاره رانيولي وه بیانو دتجاري مال حکم لري، که يې قيمت نصاب ته رسیدئ دکال په تېرېدو سره زکاۃ باندي لازم دئ.(٢)

په زکاۃ کي باید کوم ډول حیوان ور کړل

په زکاۃ کي به داسي ډول حیوان ور کوي، چي هیڅ داسي عيب به پکښي نه وي، چي د حیوان په منفعت او قيمت کي کوم کموالي راولي همدا ډول د حیوانانو د زکاۃ په ور کړه کي باید ميانه حیوان ور کړي، چي نه ډېره بنه وي او نه ډېر کمزوري وي.(٣)

١: والشأن من الغنم ما لها سنة وطعنت في الثانية كذلك في الجوهرة المسيرة. هندية، ج: ٥، ص: ٥٧، ط: المكتبة الشاملة.

٢: شامي ج: ٢: ص: ٢٨٢ ط: سعيد. البحرج: ٢: ص: ٢١٦ ط: سعيد. فصل في الغنم بداع الصنائع ج: ٢: ص: ٣٤ فصل في حكم الخيل ط: سعيد. هندية ج: ١: ص: ١٧٨ الفصل فيما لاتجب الزكاة.

(٣) الدرالمختارج: ٢: ص: ٢٨٣ ، باب الزکاة الغنم ط: سعيد، بداع الصنائع ج: ٢: ص: ١٥ . شامي ج: ٢: ص: ٢٨٢ ط: سعيد. البحرج: ٢: ص: ٢١٦ ط: سعيد. فصل في الغنم بداع الصنائع ج: ٢: ص: ٣٤ فصل في حكم الخيل ط: سعيد. هندية ج: ١: ص: ١٧٨ الفصل فيما لاتجب الزكاة.

ایا په ئنگلی حیوانانو باندی ز کاہ ستھ؟

ئنگلی حیوانان لکھ هوسی، دغره پسہ او داسی نور پرداسی حیوانانو باندی ز کاہ لازم نه دئ البتھ کي يې دتجارت لپاره رانیولی وہ یاناو دتجارتی مال حکم لری يعني که يې قیمت نصاب تھ رسیدئ یا زیات و، دکال په تپرد و سره دوہ نیم فیصده ز کاہ باندی واجب دئ.(۱)

مخلوط النسله حیوانان

کوم حیوان، چی دوطنی او ئنگلی حیوانانو د یوئھای کېدو په صورت کي پیدا سی دغه حیوان تھ دی و کتل سی که يې مور وطنی وہ دوطنی چارپایانو حکم لری دشرعی قانون لمخی ز کاہ باندی واجب دئ په دې شرط که يې شمپر نصاب تھ رسیدئ؛ او که يې مور ئنگلی وہ دخنگلی چارپایانو حکم لری يعني دشرعی قانون لمخی ز کاہ باندی لازم نه دئ.(۲)

دنسل نیونی په حیوانانو کی ز کاہ

که یو چا دنسن نیولو لپاره حیوانان لرل؛ او شمپر یې نصاب تھ رسیدئ یا

^۱: هندیة ج: ۱: ص: ۱۷۹، کتاب الزکاة، باب الثالث .البحر الرائق ج: ۲: ص: ۲۲۸: تخارخانیة ج: ۲: ۲۳۷: فتح القدير ج: ۲: ص: ۱۶۵: بدائع ج: ۲: ص: ۲۰۰: شامی ج: ۲: ص: ۲۹۸: بدائع ج: ۲: ۳۰: ط: سعید.

^۲: الهندیة ج: ۱: ص: ۱۷۸، کتاب الزکاة، باب الثاني ، الفصل الخامس . بدائع کتاب الزکاة، صفة نصاب السائمة ج: ۲: ص: ۳۰: ط: سعید، تخارخانیة ج: ۲: ص: ۲۲۳، الفصل الاول.البحر الرائق ج: ۲: ص: ۲۱۴: باب صدقة السوائم، ط: سعید.

هم زیات و حکم یې داسی دئ، چي دغه چارپانو ته کتل کېبی که یې په خپله خوله خپله کاوه زکا
خوله خپله کاوه زکا باندی واجب دئ او که یې په خپله خوله خپله کاوه زکا
باندی واجب نه دئ. (۱)

دوقفى حيوان زکا

کوم حيوانان، چي وقف سوي وي یاهنې آسونه چى دجهاد يا کوم بل ديني
مقصد لپاره ساتل سوي وي زکا باندی لازم نه دئ. (۲)

۱: الشامي ج:٢، ص:٢٧٥، كتاب الزكاة، باب السائمة. بدائع ج:٢، ص:٣٠، ط: سعيد. والبحر باب صدقة السوائد ج:٢، ص:٢١٢.

۲: شامي ج:٢، ص:٢٨٢، ط: سعيد. البحرج: ٢، ص: ٢١٦، ط: سعيد. فصل في الغنم بدائع الصنائع ج: ٢، ص: ٣٤، فصل في حكم الخيل ط: سعيد. هندية ج: ١، ص: ١٧٨، الفصل فيما لاتجب الزكاة.

شېرىم فصل

په شېرىم فصل و عشر او خراج سئلې؛ او ولزوم شرطونه يې بیانیږي.

شپږم فصل

دعاشر دواجې بدرو شرطونه

عشر لسمی حصې ته ويل کېږي يعني داچې کله مئکه حاصل وکړي
لسمه حصه یې مالک د عشر حقدار ته ورکړي همدغه ته عشر ويل کېږي
البته عشر، چې کله د مئکي پر مالک باندي لازميږي یو لوړ شرطونه یې
دو جوب لپاره سته، چې د لاندی شرطونو خخه عبارت دي:

۱: اسلام پر کافر باندي عشر نسته. ^(۱)

۲: مئکه به عشر یه وي پر خراجیه مئکه باندی عشر نسته. ^(۲)

۳: د مئکي حاصل به لاسته راغلي وي که د مئکي حاصلات درسې دو
وراندي هلاک سی او یا یینخي مئکه کرل سوې نه وي عشر باندی لازم نه
دی. ^(۳)

پر غیر مقصودي زراعت باندی عشر

کوم شياب، چې خپله شنه سوي وي لکه وابنه، نلان، درختي او داسي نور
عشر باندی لازم نه دئ. حکه عشر پر هغونو شيابو باندی وي، چې نفعه ترې

^۱: بداعج ۲: ص: ۵۸، عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۸۶.

^۲: عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۸۵، بداعج ۲: ص: ۵۴.

^۳: بداعج ۲: ص: ۵۸، عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۸۵.

اخستل کېرى او مقصوداً يې خلک كري.(۱)

پر كوچني او لپونى باندى عشر

دعاشر دوجوب لپاره عقل او بلوغ شرط نه دي كە دمئكىي مالك كوچنى
يا ليونى و ئىشلىنى پەشتون كىي يې پراوليا و لازمه ده، چى دمئكىي
خخە يې عشرور كري.(۲)

پر پردى مئكە باندى عشر

دمئكىي دعاشر داجبىدۇ لپاره دمئكىي مالكىدل لازم نه دى يعنى داچىي
كە يو چا دبل چا خخە مئكە پە اجارە نېولى وە، يايې پە خواست ئىنى
غۇنېتىپ وە او يايې هم وققىي مئكە كىرلىپ وە پىردغە كرونى كىي باندى عشر
لازم دئ او دمئكىي پرمالك باندى عشر لازم نه دئ.(۳)

ايا پە كال كىي دوه ئخلى عشور كول كېداي سى؟
دعاشر لپاره د كال تېرىدىل شرط نه دى بلکىي پە كال كىي، چى هر خومره

۱: عالمكىرىي ج: ۱: ص: ۱۸۵: بداععج: ۲: ص: ۵۹.

۲: عالمكىرىي ج: ۱: ص: ۱۸۵: بداععج: ۲: ص: ۵۶.

۳: عالمكىرىي ج: ۱: ص: ۱۸۵ ، بداععج: ۲: ص: ۵۶ . ولو آجر العشريه فعشير الخارج على المستاجر بداععج: ۲: ص: ۲۵ . فصل في شرائط الفرضية ط : سعيد.

واري مئكى حاصل وکړ، په هغه اندازه عشر باندي لازم دئ .^(۱)

ایا پر پوروږي باندي هم عشر سته؟

که کوم کس مئكه و کرل او حاصل یې و کړ، عشر باندي لازم دئ د قرض
پيسې دی د حاصلاتو خخنه جلاکوي بلکي د ټولو حاصلاتو عشر به
ورکوي .^(۲)

وابنه، پرور او بوټي

پرور، چي د حيوانا نو د خوراک لپاره دئ او د غنemo د پاکېدو و روسته په
لاس رائي همدا ډول د باغ بوټي عشر ورباندي لازم نه دئ او نه هم پر هغو
ونبو باندي عشر سته کوم، چي غير مقصودي وي، البته که چا د تجارت
لپاره رانيولي وه، قيمت یې نصاب ته رسپدئ یيا د تجاري مال حکم لري
د کال په تېرېدو سره زکاة ورباندي لازم دئ .^(۳)

^۱ : فتاوى شامي ج ۲: ص ۳۲۴ بداع ح ۲: ص ۵۶ . قال : في الدروجب مع الدين . در مع
الدرج ۲: ص ۳۲۶ باب العشرط : سعيد .

^۲ : بداع الصنائع كتاب الزكاة ج ۲: ص ۵۸، ط : سعيد . واما سبب الفرضية فالارض
النامية بالخارج حقيقة بداع الصنائع ج ۲: ص ۵۴ .

^۳ : عالمکيري ج ۱: ص ۱۸۶، بداع الصنائع ج ۲: ص ۵۸، الدر المختار باب العشرط : ص
۲۳۷ ط : سعيد، هنديه ج ۱: ص ۱۸۴، بداع ح ۲: ص ۵۸، البحرائق ج ۲: ص ۲۳۷ .
باب العشر، احسن الفتاوى ج ۶: ص ۳۴۶ .

دميويٽه بسکاره کېدو او ياهه تر كښت وړاندي عشرو د کول جایز دي؟

که یو چا مخکي تردې، چي د باغ ميوه یې بسکاره سی عشرىي دا تکل له
مخی ادا کړ، یا یې هم هغه مهال ادا کړ، چي باغ یې خي شين سوی نه و دغه
جائزننه دئ البته که د باغ درختو ميوه بسکاره کړې وه بیا یې عشرو رکړ، جائز
دئ.^(۱)

عشر پر رانيونکي دئ؟ او که په پر خرخونکي دئ؟

که کښت کرونکي خپل کښت ترپخندو وړاندي خرڅ کړ، عشرىي پر
رانيونکي واجب دئ او که یې ترپخندو وروسته خرڅ کړ، عشرىي
پر خرخونکي لازم دئ.^(۲)

د مئھکي مصارف

دمئھکي، چي کوم مصارف کېږي لکه د مئھکي تخم، دوپال، نوپال،
درمل، کود او داسي نور دغه مصارف نه حسابل کېږي، يعني داسي نه
کېږي، چي کله مئھکه حاصل وکړي لو مری مصارف ټنۍ وايستل سی ییا نو

(۱) عالمگيري ج ۱: ص ۱۸۶ کتاب الزکاة الباب السادس في زكاة الزرع والثمار، تدارخانية ج ۲ ص ۲۵۴: تعجيل الزكاة ط: ادارة القرآن.

(۲) الدر مع الرد كتاب الزكاة ج ۲: ص ۳۲۲. البائع ج ۲: ص ۵۷، ۵۶ ط: سعيد، التدارخانية ج: ص ۲۲۱، كتاب العشر ط: ادارة القرآن، هندية ج ۱: ص ۱۸۷ الباب السابع في زكاة الزرع ط: رشیدیه.

دپاته مال خخه عشر ورکړل سی داسي نه ده بلکي خومره حاصل، چې یې
وکړ، د هغۇ ټولو خخه به عشر ورکوي. (۱)

که مالک د خپلی مئحکي حاصلات له منځه یو وړل

که مالک په خپله د مئحکي حاصلات له منځه یو وړل عشر باندي لازم دئ
؛ او که بل چا ور هلاک کړل یا په کوم بل سماوي افت باندي له منځه ولاړل پر
ده باندي عشر نسته البته د هغه کس خخه تاوان اخستلای سی چا چې
ور هلاک کړي دي. (۲)

عشر به چاته ور کوي؟

دعشر حقدار هغه خوک دئ کوم، چې زکاۃ ور کول کېږي ان شاء الله
تفصيلي بحث به یې راسي حاصل دا چې چاته زکاۃ ور کول رواو، هم هغه
کس ته عشر ور کول هم روا دي چاته، چې زکاۃ ور کول روانه و، هغه کس ته
هم عشر ور کول روانه دي؛ او په کوم کارکي، چې د زکاۃ استعمال جايزن
نه

۱ : بدائع ج ۲: ص ۶۶ فصل في بيان مقدار الواجب ط : سعيد، هندية ج ۱: ص ۱۸۷ : باب السايع في زكاة الزرع والشمار ط : رشیديه . البحرج ۲: ص ۲۳۸ باب العشر ط : سعيد . تخارخانية ج ۲: ص ۳۲۶ النصاب لوجوب العشر . ادارة القرآن .

۲ : بدائع الصنائع كتاب الرکاۃ فصل اما الوقت وجوب الع الشرج ۲: ص ۶۵ ، ۶۴ . البحرج ۲: ص ۲۳۷ باب العشر ط : سعيد هندية ج ۱: ص ۱۸۶ الباب السادس في الرکاۃ الزرع والشمار ط : رشیديه .

و ي په هغه کي دعشر استعمال هم جايزنده دئ. (١)

عشر په کومو مئکو کي لازم دئ؟

دکومو مئکو کښت، چي دباران يا هم دويالو په او بوبه خپر و به کېږي پکښي
عشر لازم دئ او دکومو مئکو کښت، چي دبرمو، باوريو او یا هم
دماشینانو په او بوبه او بېړي په هغه کي نصف عشري يعني شلمه حصه عشر
لازم دئ. (٢)

په خومره حاصل کي عشر لازم دئ؟

دامام ابو حنيفة رحمه الله له انه دعشر دوجوب لپاره نصاب نه دی تاکل
سوی، بلکي دمهکي حاصل، چي هر خومره وي يعني لو وي او که ډېروي
عشر ځني ورکول واجب دئ. (٣)

١: الدر المختار مع الرد المختار كتاب الزكاة باب المصرف ج: ٢: ص: ٢٣٩، البحرج: ٢: ص: ٢٤.
باب المصرف ط: سعيد. وفي التارخانية يصرف مصرف الزكاة فيصرف إلى الفقراء
ج: ٢: ص: ٣٢١ كتاب العشر. ادارة القرآن.

٢: الدر مع الرد المختار كتاب الزكاة باب العشر ج: ٢: ص: ٣٢٥ رد المختار باب المصرف ج:
٢: ص: ٣٣٩.

رد المختار، باب العشر ج: ٢: ص: ٣٢٥.

٣: بداعي ج: ٢: ص: ٥٩ فصل في شرائط المحلية. البحرج: ٢: ص: ٢٣٧. باب العشر ط:
سعيد.

که پر چا پور باندی وی هم به عشر ور کوی

پر چا، چی پور باندی وی او مَحْكَه بی په حاصلات و کرپی عشر باندی لازم
دئ دزکاۃ په خپر پور د عشر مانع نه سی کېداي. (۱)

په عشر کی قیمت ور کول

که يو خوک دمَحْكَه د حاصلات تو پر ئای په عشر کی د عشر قیمت ور کرپی
جائز دئ يعني دا چی يو خوک خپل ټول حاصلات خرڅ کړي بیا یې لسمه
حصه ور کرپی جائز دئ. (۲)

دعش او خراج تر منع توپیر

عشرا او خراج يو لپر توپیرونه لري، چي ئیني بې عبارت دي:
۱: عشر دزکاۃ او نورو عباداتو په خپر عبادت دئ يعني ماليه او تیکس نه
دئ؛ او خراج تیکس دئ، يعني دا چی خراج ته عبادت نه ويل کېږي
همداو جهه ده، چی عشر د مسلمانانو په مَحْكُومَه پوري خاص دئ د کافرانو په
مَحْكُومَه عشنسته بلکي ده ګوی په مَحْكُومَه کي خراج لازم دئ. (۳)
۲: عشري مَحْكَه که خه هم د کرلو ورتیا ولري يیا هم نه و کرل سی خالي
پېښو دل سی عشر باندی لازم نه دئ، خراج چه مَحْكَه داسي نه ده بلکي

^۱: ويجب مع الدين الدر المختارج: ۲: ص: ۲۲۶: كتاب الزكاة باب العشر.

^۲: بدائعج: ۲: ص: ۶۳: فصل في صفة الواحد ط: سعيد.

^۳: الفقه الاسلامي وادله ج: ۲: ص: ۸۲۰:

خراجيه مئحکه که دکرلو ورتيا ولري او ونه وکرل سی خراج وركول باندي
لازم دئ. (۱)

دعاشر اوذ کاۃ تر منح توپير

عشر هم دزکاۃ سره يو لپ توپيروننه لري، چي ھيني يې عبارت دي:
 ۱: دزکاۃ لپاره شرط دادئ، چي تجاري مال او ياه نقود به نصاب ته
 رسپدلي وي که نصاب ته نه ورسپدلي زکاۃ باندي نسته، عشر ددغه شرط
 خلاف نصاب نه لري.
 ۲: دزکاۃ لپاره اپينه خبره داده، چي کال به باندي تېرسوی وي که کال
 پوره نه و، زکاۃ باندي لازم نه دئ.
 ۳: دتجارت مالونه همدا ڈول نقود که توله کال پراته وي هيچ گتمه يې نه
 وي کريپ تر نصاب نه وي کم سوي زکاۃ باندي ستھ^۱ عشر ددغه خخه
 مختلف دئ يعني داچي عشر دمئحکي دحاصل پوري تپلي دئ که مئحکي
 حاصل درلودئ عشر باندي ستھ او که يې حاصلات ونه کره بیا عشر باندي
 لازم نه دئ. (۲)

^۱: بدائع الصنائع ج: ۲: ص: ۵۶ فصل في سبب فرضيتها ط: سعيد. البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۳۹، ۲۳۶ باب العشر ط: سعيد. درمع الردرج: ۲: ص: ۳۲۳ باب العشر ط: سعيد.

^۲: بدائع الصنائع ج: ۲: ص: ۲۰ ط: سعيد. البحر رائق ج: ۲: ص: ۲۲۸ باب الزکاة المال ط: سعيد، درمع الردرج: ۲: ص: ۲۹۸ باب الزکاة المال ط: سعيد.

^۳: البحر رائق ج: ۲: ط: سعيد. البدائع ج: ۲: ص: ۵۶ فصل في سبب فرضيتها ط: سعيد.

دکور پر درخته عشر سته؟

کہ پہ کور کی میوه لرونکی درخته وی عشر باندی واجب نہ دئے^(۱)

کہ مئحکہ پہ باران او بر می دواڑو او بہ سوی وھ؟

کہ، چیری دکنست او کروندی مئحکہ دفصل پہ او رد و کی پہ باران او خاہ دواڑو او بہ سوی وہ یعنی دا چی خہ و خت دباران پہ او بو او بہ سوی وہ او خہ و خت دخاہ، باورپی او یا پہ داسی نورو سره او بہ سوی وہ دذکات حکم یہ پراکشیت کپری یعنی کچیری مئحکہ زیات و خت دباران پہ او بو او بہ سوی وہ عشر باندی لازم دئے او کہ زیات و خت پہ باورپی، ماشینونو او داسی نورو شیانو او بہ سوی وہ نصف عشر یعنی شلمہ حصہ باندی لازمہ دہ. کہ چیری سمنیما یی دباران پہ او بو مئحکہ او بہ سوی وہ او سمنیما یی دماشینانو پہ او بو او بہ سوی وہ پہ دغہ صورت کی بہ تول حاصل دوی حصی کی پہ سمنیما یی کی بہ لسمہ حصہ ورکری او پہ سمنیما یی کی بہ شلمہ حصہ ورکوی یعنی دا چی دتول حاصل اوہ نیم فیصدہ بہ ورکوی.^(۲)

(۱) عالمگیری، کتاب الزکاة الباب السادس في زكاة الزرع والثمارج: ۱: ص ۱۸۶، تدارخانیة ج ۲ ص: ۳۲۶: النصاب لوجوب العشر.

(۲) ... اور اگر دونون پانی برابر ہون، تو عشر کا $\frac{3}{4}$ یعنی کل پیداوار $\frac{3}{4} \div 2 = \frac{3}{8}$ واجب ہو گا۔ فی عشر التتویر یجب فی مسقی السماء وسیح نصفہ فی مسقی الغرب ودالیة وفی لاشح لکترة المؤنة وفی کتب الشافعیۃ اوسقاہ بماء... احسن الفتاوی، ج: ۴، ص: ۳۵۵: ر. الدالحتار، ج: ۲، ص: ۵۵.

خراج

دکفارو پر کومو مُحکو، چی داسلامی حکومت لخوا کومه مالیہ لگپڈلپی
وی هغې ته خراج ویل کېپېي .^(۱)

که خراجیه مُحکه ونه کرل سی بیاهم خراج باندی سته ؟
خراجیه مُحکه که دکښت او کروندي و پتیا لري خراج باندی لازم دئ که
و کرل سی او که ونه کرل سی.^(۲)

---

(۱). شامی ح ۲: ص ۳۲۵، باب العشر.

(۲). الدر المختار شامی ح ۲: ص ۳۲۱. باب العشر ط: سعید.

اوم فصل

په اوم فصل کي ووکالت بيان کېږي، یعنې ولچې که شوک و زکات په ورکولوکي بل
شوک وکيل و تاکي نو لړوندہ احکام یې بيانېږي.

اولوں فصل

پہلے زکاۃ کی وکالت

کہ یو سپری خپله دخپل مال زکاۃ و رکوی کولای سی او کہ خوک په یوہ وجہ خپله زکاۃ نہ و رکوی دعھان لپارہ بل خوک و کیل تاکی هم کولای سی، کلمہ، چی یپی و کیل و تاکی و کیل کولای سی، چی خپله چاتھ دمؤکل زکاۃ و رکپری او هم کولای سی، چی ٹھانٹھے بل خوک نائب و تاکی او دنائب په لاس دمؤکل زکاۃ و رکپری۔ (۱)

ایا و کیل خپله دز کاۃ پیسی اخستلای سی؟

کہ یو خوک دز کاۃ دمال و کیل سو کولای سی، چی خپلو حقدار انو تھ دز کاۃ مال و رکپری او خپله نسی کولای، چی دغہ دز کاۃ پیسی په شخصی مصرف کی ولگوی البتہ کہ موکل داسی و رتھ ویلی وہ چی کوم ئحای چی ستاخونبھ وی هم هلته زکاۃ مصرف کرپہ په دغہ صورت کی نو کہ و کیل د

---

^۱ : فتاوی شامی، کتاب الرکاۃ ج ۲: ص ۲۷۰، زازیہ علی هامش الہندیہ ج ۴: ص ۸۶

زکاۃ مستحق و، خپله هم د زکاۃ مال اخستلای سی.(١)

ایاو کیل کولای سی، چی دز کاۃ مال بدل کړي؟

که مؤکل و کیل ته پیسې ددې لپاره ورکړي وي، چی مسکینانو ته یې
ورکړي و کیل په هغو پیسو باندي کوم شي رانیوئ دا کار ورته جایزنہ دئ
مګر که مؤکل اجازه ورکړي بیا کولای سی، چی دز کاۃ په پیسو شیان رانیسي
او بیا هغه حقدار انو ته ورکړي.(٢)

ایاو کیل دمؤکل پیسې بدلولای سی؟

که و کیل په کټ مت هغه پیسې مسکینانو ته ورنه کړي کومي، چی مؤکل
ورکړي وي بلکې نوري پیسې، چی دده خپلي وي هغه یې ورکړي او دا یې
نیت و، چی دمؤکل پیسې خپله و اخلي او خپلي پیسې مسکینانو ته ورکړي
که و کیل دغسی و کړه زکاۃ یې ادا سو په دې شرط، چی دمؤکل پیسې به
ورته پرتی وي که یې داسی و کړه، چی مؤکل لادا مهال پیسې نه وي ورکړي
ده خپلي پیسې ورکړي بیا جایزنہ دئ. همدا ډول و کیل نسي کولای، چی
دمؤکل د اجازې پرته نو توونه تغير ورکړي مثلا کوچني نو توونه په غتې بدل
کړي او غتې په کوچني بدل کړي.(٣)

^١ : البحر، کتاب الرکاۃ ج: ۲، ص: ۲۱۱، ط: سعید و کمافی البحر، ج: ۲، ص: ۲۸۴، کتاب الزکاۃ المسائل المختلفة .

^٢ : احسن الفتاوى ج: ۴، ص: ۲۹۰، ط: سعید، البحر الرائق، ج: ۲، ص: ۲۱۱.

^٣ : احسن الفتاوى ج: ۴، ص: ۲۹۰، ط: سعید، البحر الرائق، ج: ۲، ص: ۲۱۱.

که یې د مؤکل پيسى مصرف کېپى و روتىه یې خپلى پيسى مسکىنانو ته
ورکپى د غە طريقە جايىز نەدەلبىتە كە یې د خپلە جىبە خخە د پيسو ورکولو
پە وخت كى دانىت كېرى و، چى زە او س د خپلە جىبە د موكل لەپلۇھ زكاة
وركوم و روتىه د موكل پيسى خاتىه اخلەم پە داسى نىت كولو سره د مؤکل
زكاة صحت لرى. دا خبرە دى ھەم يادە وي، چى د مؤکل دا جازى پىرە و كىل نە
سي كولاي، چى د مؤکل پيسى د حان د پيسو سره گەپى كېرى. (۳)

کە دو كىل خخە دز كاة مال هلاك سو؟

کە د و كىل سره د زكاة مال موجود و، دده پلاس كىي هلاك سو پدى
صورت كىي كە چىرىي و كىل خپل د حفاظت امكانيات پە كار اچولي وە مال
هلاك سو و كىل بىي ضامن نە دئ بلکىي مؤکل بە دوھم ئەل زكاة ورکوي او
کە دو كىل كومە كوتاهى ييا كمزوري پىكتىي وە نو و كىل د ضايىع سوي مال
ضامن دئ. (۳)

و كىل دز كاة مال حقدار انو تە نە و، رسولي، چى مؤکل وفات سو؟

کە يوسپى و كىل تە د زكاة پيسى ورکپى و كىل لاد زكاة پيسى مستحقينو

^١: الدالمحترشامي ج: ٢: ص: ٢٦٩.

^٢: فتاوى شامي ج: ٢: ص: ٢٦٩، الوکالة في دفع الزکة . تاتارخانى ج: ٢: ص: ٢٨٦، البحر الرائق ج: ٢: ص: ٢١٠، ط: سعيد. رد المحتار ج: ٢: ص: ٢٦٩.

^٣: البرج: ٢: ص: ٢١١، كتاب الزکة، ط: سعيد، درالمحتار ج: ٢: ص: ٢٦٩، ط: سعيد.

ته نه و پی ورکپی چی موکل وفات سو ددغه پیسو حکم دادئ، چی که ددغه پیسی دمرپی دتول مال تردیمی برخی کمی و پی او موکل وصیت هم کپری و، نودغه پیسی دی په زکاۃ کی ورکپل سی؛ او که مرپی وصیت نه و، کپری بیادی ددغه پیسی دمرپی په متروکه گهی کپل سی او دوارثانو په منع کی دی ووپشل سی البته که دمرپی تول وارثان بالغان وہ او تولو په خپله خونبشه سره دمرپی پر ذمه لازم زکاۃ ادا کاوی داسی کپنه دمرپی سره احسان دئ او انشاء اللہ تعالی دا خلک به ماجورین هم وی.^(۱)

دمالک دا جازی پر ته زکاۃ ور کول

پر کوم سپری، چی زکاۃ واجب وی که دده دکورنی نورو غړو دده له پلوه دده دا جازی پر ته د زکاۃ په نیت خه شی مسکینانو ته ورکپ، صحت نه لري البته که ده اجازه ورته کپری وه، چی تاسو کولای سی، چی اپ من کس ووینی زما په وکالت خه شی ددکاۃ په نیت ورکوئ په داسی صورت کی زکاۃ صحیح کپری.^(۲)

په امانت پیسو کی زکاۃ

که دیو چاسره امانت پیسی پر تی و پر ده باندی دزکاۃ ور کول لازم نه دی

^۱ : فتاوی تاریخانیة ج: ۲: ص: ۲۹۶، البحرج: ۲: ص: ۲۱۱: ط: سعید. بداعج: ۲: ص: ۵۳: ، فصل فی بیان ما یسقطها بعد وجویها، ط: سعید.

^۲ : التأثیرخانیة، ج: ۲: ص: ۲۸۴، کتاب الزکاۃ، المسائل المتعلقة بمعطی الزکاۃ.البحرج: ۲: ص: ۲۰: هندیة ج: ۱: ص: ۱۷۱. شامی ج: ۲: ص: ۲۶۸.

بلکی پر امانت اینبودونکی باندی زکاۃ واجب دئ که چیری امانت اینبودونکی دزکاۃ ورکولو اجازہ ورکپی و هیبازکاۃ ورکولاں سی یعنی کہ امانت اینبودونکی حاضرنہ وی بلکی لیری تللى وی دہ تھے یہی اجازہ کپی وی یا وروستہ ورتہ اجازہ راو استوی دغہ کس کولاں سی، چی دزکاۃ مال ورکپی کوم، چی مال ورتہ پروت دئ۔^(۱)

۵ میلمستون په خوراک کی دزکاۃ نیت کول

کہ یو خوک میلمستون لری دزکاۃ په پیسو ڈوڈی پخوی بیا مستحق خلک ورتہ رائی دمال مالک ڈوڈوی ورکوی پدغہ صورت کی زکاۃ نہ ادا کپری البتہ کہ یہی داسی وکرہ، چی غریب کس تھے یہی ڈوڈی ورکرہ، چی هر خاہ په کوی اوہر چیری، چی یہی خوری ستا خوبنہ دہ یعنی داچی دغہ پخہ ڈوڈوی دہ تھے یہی واخلنہ تھداختیار یہی خپله یہی خوری بل چاتھے یہی ورکوی، خرخوی یہی، هر خاہ، چی په کوی ستا په ملک دہ په دغسی صورت کی زکاۃ صحیح دئ۔

و خیریہ اداری تہ زکاۃ ورکول

عینی داسی خیریہ اداری ستہ، چی دخلکو خنہ دزکاۃ پیسی و کالتاً اخلي او بیا یہی تر غریبانو خلکو او مستحقینو پوری رسوی دdasی ادارو په اره

(۱) الدر المختار كتاب الزكاة ج: ۲ ص: ۲۵۹ ط: سعيد، البحرائق ج: ۲ ص: ۲۰۲، الهنديه ج: ۱ ص: ۱۷۳ ط: رشيدیہ۔

که معلومات وي يعني پوره اطمینان وي، چي دغه اداري په رشتيني ھول
مستحقو خلکو ته زکاۃ رسوي داسي اداري ته زکاۃ ورکول جائزدي
او دکومي اداري په هکله، چي پوره معلومات او اطمینان نه وي داسي ادارو
ته زکاۃ ورکول جوازنه لري.^(۱)

---

^(۱): البحر آئق ج: ۲ ص: ۲۱۱ ط: سعيد، الدر المختارج: ۲ ص: ۲۷۰، كتاب الزكاة ط: سعيد.

اَتِمْ فَصْلٍ

په اَتمْ فَصْلٍ کي وزکات مستحقین بيانيبری، يعني دلاچي کومو کسانو ته زکات ورکول جایزو وي؟ او کومو کسانو ته زکات ورکول جایزننه وي؟ لړوندہ احکام بې بيانيبری.

اٿم فصل

دڙکاۀ مستحق خوک دی ؟

بنڪاره خبره ده، چي الله ﷺ دشتمنو خلکو په مال کي يوه اندازه مال اينسي دئ خو مالدار خلک يې نادارانو ته ورکري يا په بل عبارت، زکاۃ، چي الله ﷺ دشتمنو خلکو په مالونو کي يوه خاصه اندازه اينسي دئ ددي پياره يې خپل مستحقين تاکلي دي يعني داچي هر چا ته ددي زکاۃ ورکول جايزننه دي بلکي خاصو خلکو ته به يې ورکوي؛ او ددغسي کسانو لپاره يو لپ شرطونه تاکل سوي دي، چي دلاندانيو شرطونو خخه عبارت دي:

۱: زکاۃ اخستونکي به دنصاب څښتن نه وي، هغه چا ته دزکاۃ اخستل جايزننه دي کوم، چي دنصاب څښتن وي.

۲: زکاۃ اخستونکي به سيد نه وي، سيد ته زکاۃ ورکول جايزننه دي داچي سيد خوک دئ وروسته به يې تعريف وسي.

۳: که زکاۃ اخستونکي نابالغه وي نو مور اوپلار به يې شتمن نه وي. البتہ داشرطيواري دنابالغ لپاره دئ دبالغ لپاره نه دئ يعني داچي که دبالغ مور اوپلار شتمن هم وي ييا هم زکاۃ اخستلai سي که دئ خپله مستحق و.

۴: زکاۃ اخستونکي به مسلمان وي کافر ته زکاۃ ورکول رو انه دئ.

زکاة اخستونکی به دزکاۃ ورکونکی داصولو او فروعو خخنه وي انشاء
الله تعالی ترنورو لومړی به داصولي او فروعي قريبانو نو مونه یاد کړو ؛ او
هم به ده ګه قريبانو نومونه یاد کړو، کوم، چې په داصولو او فروعو کې دا خل
نه دي يعني زکاة ورکول جایزدي : (۱)

هغه قريبان، چې زکات ورکول روادي دلاندې قريبانو خخنه عبارت دي:
۱: ورور او خور، سکه وي که ناسکه وي یا په بل عبارت مورنی وروروی
، که پلارنی وروروی او که دمور او پلار دوارو لخوا وروروی، که مستحق
و؛ او دورور سره په وېش جلاو، زکاة ورکول جائزدي .

۲: وراره.

۳: ورپړه.

۴: ورينداري ته زکاة ورکول
۵: ماما.

۶: دماما اولادو ته.

۷: مامي ته زکاة ورکول.

۸: عمه ته زکاة ورکول.

۹: اکاته.

۱۰: دا کا زوی ته.

(۱) الهندية كتاب الزكاة الباب السابع في المصادر ج: ۱: ص: ۱۸۹ البحر آئقج: ۲: ص: ۲۴۴
باب المصرف ط: سعيد شامي ج: ۲: ص: ۳۵۰: فتح القدير ج: ۲: ج: ۲۱۳: تخارخانة ج: ۲: ص
: ۲۷۴: بداعج: ۲: ص: ۲۴۹. بداع الصنائع ج: ۲: ص: ۴۹: رد المحتار ج: ۲: ص: ۲۶۲، هندية
ج: ۱: ص: ۱۷۳ ط: رشيدية

١١: خسراو اخنبیانو ته زکاۃ ورکول.

او داسی نور...

پورته دمشهورو هغو قریبانو نومونه یاد سوه کوم، چی زکاۃ ورکول جایز
دی دوی ته ورتنه نور قریبان هم سته، چی زکاۃ ورکول جایزدی یعنی دا که
پورتنی ټول قریبان مستحقین وي زکاۃ ورکول جایزدی. (١).

هغه قریبان، چی زکات ورکول نه دی ورتنه رو ۱

پلارته زکاۃ ورکول

نیکه ته زکاۃ ورکول

ورنیکه ته زکاۃ ورکول

مورته زکاۃ ورکول

دمور مورته زکاۃ ورکول

زوی ته زکاۃ ورکول

لورته زکاۃ ورکول

لمسى او لمسى ته زکاۃ ورکول (٢)

(١) خلاصة الفتاوى لشيخ الطاهر بن عبدالرشيد البخاري كتاب الزكاة ج: ١: ص: ٢٤٢ ط: رشيدية، شامي ج: ٢: ص: ٣٤٦ ط: سعيد، البحرائقج: ٢: ص: ٢٠١، ٢٤٣، ٢٠١، بداعج: ٢: ص: ٥٠، تitarخانية ج: ٢: ص: ٢٧١.

(٢) شامي ج: ٢: ص: ٣٤٦، البحرائقج: ٢: ص: ٢٠١، ٢٤٣، بداع الصنائع ج: ٢: صفحه ٤٩ ط: سعيد، فتاوى عالمكيريه ج: ١: ص: ١٨٨: باب المصرف ط: مكتبه رشيدية

خپلی میرمنی ته زکاۃ ورکول

خپلی میرمنی (ماینی) ته زکاۃ ورکول جائز نه دی ھکه ددوی گتھی سره شریکی دی، همدا ھول که یوه بنجھے شتمنه و خاوند یې غریب و، پدغه صورت کی دبنجھی خاوند ته زکاۃ ورکول جایز نه دئ. (۱)

نابالغ ته زکاۃ ورکول

نابالغه ته زکاۃ ورکول جایز دی په دې شرط ، چي پلار بھ یې غني نه وي که څه هم موري پې شتمنه وي ، که یې پلار غني وي بیا زکاۃ ورکول جایز نه دی. (۲)

په زکاۃ کي دمال ورکولو حکم

کوم مال ، چي زکاۃ باندي لازم سوی دئ زکاۃ ورکونکی کولای سی ، چي په زکاۃ کي هغه مال ورکړي کوم ، چي زکاۃ پري واجب سوی دئ اوهم کولای سی ، چي قيمت یې ورکړي البتہ قيمت دهغه وخت معتبر دئ کوم ، چي زکاۃ ورکول کېږي يعني دا چي پر دغه مهال که یې قيمت پورته و ؛ او که کښته

(۱) المحيط البرهاني ، كتاب الزكاة الفصل الثامن في المسائل المتعلقة بمن يوضع فيه الزكاة ج ۲: ص ۲۱۲ ط : ادارة القرآن . عالمکيري ج ۱: ص ۱۸۹ شامي ج ۲: ص ۳۴۶ ط : رشيديه . بدائع ج ۲: ص ۴۹ ، ط : سعيد ۱: البحر الرائق ج ۲: ص ۲۴۶ ، كتاب الزكاة، باب المصرف.

بس همدا قيمت به حسابي . (١)

مالدار او لاد لروتكو ته زکاۃ ور کول

که يوه بنئه يا نارينه مالدار او لادونه ولري او لادونه يبي يا خو پيسې نه
ورکوي او يوا دومره پيسې ورکوي، چي بسننه نه پكېري، خپله هم پيسې نه
لري، داسى چاته زکاۃ ور کول جايىزدى . (٢)

دشتمني بسخى خاوندته زکاۃ ور کول

که يو کس مسکين وي مېرمن يې دنصاب خبتنە وي دمېرمني پەنصاب
سره خاوند شتمن نه گرئىي زکاۃ اخستلاى س . (٣)

دشتمن کس بسخى ته زکاۃ ور کول

که دشتمن کس بنئه مسکينه وە يعني دزکاۃ مستحقه وە ؛ او خاوند يې

(١) هندية، ج: ١٩٢، ص: ١٩٢. الباب الشامن في صدقة الفطر ط: رشيدية. بدائع ج: ٢، ص: ٤١. فصل اما الذي يرجع الى المؤدى ط: سعيد.

٢: هندية الفصل الخامس في نفقة ذوي الارحام. ج: ١، ص: ٥٦٥، هندية ج: ١، ص: ٥٦٤. ط: رشيدية . الدرالمختار مع الردج: ٢، ص: ٣٣٩. باب المصرف ط: سعيد. البحرآئق ج: ٢، ص: ٢٤٠. باب المصرف ط: سعيد. بدائع الصنائع ج: ٢، ص: ٤٣ ط: سعيد.

(٣) عالمكيري ج: ١، ص: ١٧٢، بدائع ج: ٢، ص: ٩ ط: سعيد، ردارالمختار ج: ٢، ص: ٢٥٩ ط: سعيد.

دنفقي پرته نوري پيسبي نه وركولي زكاة وركول جايزيدي. (١)

مسافرته زکاة وركول

كه مسافري سفر کي دنصاب سره برابر مال يا نقدی پيسبي ونه لري زکاة وركول جايزيدي. همدا ھول که مسافري کور کي پيسبي ولري مگرپه سفر کي ورسه نه وي؛ اودکور خخه په عاجل ھول ورته پيسبي هم رسپدای نه سوای، داسي خوک همنه و، چي قرض خني و اخلي داسي مسافرته زکاة وركول جايزيدي. (٢)

دسييدونشخي ته زکاة وركول

كه دسييد بنحه دزکاهه مستحقه و، خپله سيدنه وه زکاهه وركول جائز دي، داسي هم کولاي سي، چي دغه بنحه زکاهه قبض کري ييا دغه پيسبي و خپلو سيدانو اولادونو اوسيد مپره ته يې وركري. (٣)

١: الفتاوي التتارخانية ج: ٢: ص: ٢٧٣. كتاب الزکاة.. هندية ج: ٢: ص: ١٨٩. بداعج ج: ٢: ص: ٤٧. ط: سعيد. ردار المختار ج: ٢: ص: ٣٥٠. باب المصرف ط: سعيد.

٢: عالمکيري، كتاب الزکاة، الباب السابع في المصارف، ج: ١: ص: ١٨٨، ط: ماجديه. البحر الرائق ج: ٢: ص: ٢٤٢، باب المصرف ط: سعيد. الدر مع الرد ج: ٢: ص: ٣٤٣. ردار المختار ج: ٢: ص: ٢٤٣، باب المصرف ط: سعيد.

(٣) البحر الرائق ج: ٢: ط: سعيد، هندية، ج: ١: ص: ١٧٠. ط: رشديه در مع الرد ج: ٢: ص: ٢٥٨-٢٥٧ ط: سعيد

پوروپي ته زکاۃ ور کول

که چيري ديوه شتمن کس پر چا باندي قرض باندي وي او پوروپي يې مسکين وي، شتمن کس دزکاۃ پيسې قرضدارته ورکړي، بېرته يې په پور کي ځني واخلي جايزي کاردي بلکي بنه کاردئ، ټکه ديوه اړخه به زکاۃ ادا سوي وي او دبله اړخه به پور ادا سوي وي؛ خود اخبره لازمي ده، چي دزکاۃ قبض لازمي دئ يعني دا چي په داسي طريقه زکاۃ نه صحيح کېږي، چي شتمن کس و قرضدارته ووايي، چي زما پور په زکاۃ کي قبول کړه بلکي لوړۍ به شتمن کس دزکاۃ پيسې ورکوي کله، چي هغه قبض کړي وروسته به د خپل قرض طلب ځني کوي که يې په رضا قرض نه ورکاوه په زوريې هم ځني اخستلاي سی (۱).

سیدان ګوم خلک دي، چي زکاۃ ور کول جايزنې دي؟

په عامه اصطلاح سیدان درسول الله ﷺ او لادونو ته ويل کېږي اصلًا سیدان درسول الله ﷺ کورني ته ويل کېږي او درسول الله ﷺ کورني د دلاندниو کورنيو خخه عبارت ده:

- ۱: د حضرت عليؑ او لادونه.
- ۲: د حضرت عقیلؑ او لادونه.

---

^۱: شامي، كتاب الزكاة ج: ۲ ص: ۲۷۱، ط: سعيد. بدائع الصنائع ج: ۲ ص: ۴۳، فصل اما الذي يرجع الى المؤدي. ط: سعيد.

٣: دحضرت عباس عليه السلام اولادونه.

٤: دحضرت جعفر عليه السلام اولادونه.

(٥) دحضرت حارث عليه السلام بن عبدالمطلب اولادونه^(١)

هر خوک، چي دپورتنیو کورنیو سره اره لري زکاۃ ورکول جائز نه دي.^(٢)

په عام المنفعه شيانو کي دزکات پيسې مصروفول

په عام المنفعه شيانو کي دزکاۃ دپيسو مصروفول جايزننه دي يعني هغه شيان، چي دچا په شخصي ملکيت پوري اره نه لري لکه مسجد، خاه، پول جورپول، برمه کبنيل، دمپي تکفین، تجهيز، روغتون، مدرسه او داسي نور حکه دزکاۃ په ورکړه کي داشي شرط دئ، چي ددغه مال به خوک دعوض مالک ګرځول کېږي او دغه شيان، چي نومونه يې یاد سوه دچا ملکيت نه دي بلکي ټول وقفي شيان دي، البتہ دا چي یو خوک تملیک حيله جوره کړي، يعني دا چي ديوه کلي دمسجد سخت ضرورت وي، یا ديوې مدرسې سخت ضرورت وي او یا هم یو کلي دخينسلو لپاره برمه نه لري په دغه صورتونو او یا دې ته ورته په نورو صورتونو کي که دزکاۃ پيسې موجود دي وې نوري پيسې موجود دي نه وې کولائي سې، چي حيله جوره کړي هغه دا چي

^(١): دزياتو معلومات ولپاره مؤلف د (نبوي کورني) په نوم کتاب مطالعه کړئ.

^(٢): عالمگريي ج ۱: ص ۱۸۹، شاميي ج ۲: ص ۳۵۰: فتح القدير ج ۲: ج ۲۱۳، تitarخانه ج ۲: ص ۲۷۴، البحر رائق ج ۲: ص ۲۴۶، بدائع ج ۲: ص ۲۴۹.

پیسې يو کس ته ورکري هغه يې قبض کري هغه يې بىا په خپله خوبنې په مسجد يا هم برمه کي استعمال کري دلابنه روبناتيا لپاره ويلاي سو، يو کس دزکاۃ پیسې لري او د مدرسي سخته اړتیا ده نو يو عالم ته دغه دزکاۃ پیسې په وکالت ورکري، هغه عالم دا جازې مطابق يا يې خپله قبض کري او يا يې هم په بل چا باندي قبض کري وروسته مدرسه په دغه پیسو باندي جوره کري او ياداسي، چي خوک وفات سوی دئ قريبان يې سخت غربيان دی د تکفين او تجهيز لپاره خه پیسې نه لري يو شتمن کس دزکاۃ پیسې د مرپي قريبانو ته ورکري هغه يې قبض کري بىا يې د مرپي د تکفين او تجهيز په مصارفو کي استعمال کري او که دا کارونه کري بلکي شتمن کس د قبض پرته د مرپي په تکفين او تجهيز کي دزکاۃ پیسې استعمال کري زکاۃ يې نه صحیح کېږي.^(۱)

تکفين او تجهيز دزکاۃ په پیسو باندي

که يو چا دزکاۃ په پیسو مرپي ته کفن رانيوي او يدا يې د مرپي نور مصارف دزکاۃ په پیسو ترسره کره نه دی جائز زکاۃ يې نه صحیح کېږي د دو هم حل لپاره به زکاۃ ورکوي.^(۲)

۱: عالمگيري ج: ۱ ص: ۱۸۸، بدائع الصنائع ج: ۲ ص: ۳۹ البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۴۳ باب المصرف شامي ج: ۲ ص: ۳۴۵، تخارخانية ج: ۲ ص: ۲۷۲، بدائع ج: ۲ ص: ۳۹. عالمگيري ج: ۱ ص: ۱۸۸:
 (۲) البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۶۳، باب المصرف، شامي ج: ۲ ص: ۳۴۴، تخارخانية ج: ۲ ص: ۲۷۲، بدائع ج: ۲ ص: ۳۹. عالمگيري ج: ۱ ص: ۱۸۸

امام ته زکاۃ ورکول

که دمسجد امام مستحق وي يعني دنصاب خبتننه وي زکاۃ ورکول
جائے زدی بلکی پکار داده، چي علما و ته حق او لیت ورکپی خو ددین خدمت
په فارغه زړه باندي جاري وساتي.^(۱)

امام ته په میاشتنی معاش کی زکاۃ ورکول

که کوم امام په مسجد کی په میاشتنی معاش باندي امامت کاوه دغه امام
ته په معاش کی دزکاۃ مال ورکول جایزننه دي او که یې دمعاش ترڅنګه
دامام دغربت په وجه باندي خپلی دزکاۃ پیسې ورکولې جایزدي.^(۲)

امام ته دامامت په بدله کی عشر یازکاۃ ورکول

که خه هم امام ته دامامت په بدله کی تاکلی معاش ورکول خو جایزدي
خو په ھینو سیمو کی داسی دود دئ، چي دامام لپاره تاکلی معاش نه وي
بلکی امام خلکو ته لمون ھونه ورکوي او د محلې خلک امام ته خپل زکاتونه
او یا هم عشر ورکوي دغه صورت جائزنه دئ.^(۳)

(۱) الفتاوى الهندية كتاب الزكاة الباب السابع في المصارف ج: ۱: ص: ۱۸۷، شامي ج: ۲: ص: ۳۵۶ بباب المصرف ط: سعيد

(۲) البحرائق ج: ۲: ص: ۲۰۱ ط: سعيد هندية ج: ۱: ص: ۱۷۰: شامي ج: ص: ۲۵۷ عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۹۰: تخارخانية ج: ۱: ص: ۲۷۸، شامي ج: ۲: ص: ۲۵۶. الفتاوى الهندية كتاب الزكاة الباب السابع في المصارف ج: ۱: ص: ۱۸۷، شامي ج: ۲: ص: ۳۵۴ بباب المصرف ط: سعيد.

(۳) البحرائق ج: ۲: ص: ۲۰۱ ط: سعيد هندية ج: ۱: ص: ۱۷۰ شامي ج: ص: ۲۵۷، عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۹۰: تخارخانية ج: ۱: ص: ۲۷۸، شامي ج: ۲: ص: ۲۵۶.

نهم فصل

په نهم فصل کي متفرقی سئلې بیانیږي، یعنی بېلاړېلې سئلې، چې په بېلوروو
کي وزکات په احکام پوري لړه لري.

نهم فصل

تر کال پوره کېدو وړاندی ز کاټه ور کول

که یو خوک د نصاب مالک وي خود کال ترپوره کېدو وړاندی د خپلو پیسوز کاټه ور کړي صحت لري. همدا ډول که یوسپری د خپل نصاب ترپوره کېدو وروسته د خوکالو ز کاټه پريوه ځای ور کړ، جائز دئ (۲)

ز کاټه به د کوم نرخ څخه ور ګوي؟

که یو کس مثلاً په یوه بهرنې ھیواد کي شی په سل افغانی رانیسي دلته په قندهار کي هغه شي په پنځمه سوه افغانی وي کلمه، چې مالک ز کاټه ور کوي د همدغه بنسار قيمت به حسابي کوم، چې شی پکښي پروت دئ یا په بل عبارت هغه قيمت معتبر دئ په کوم، چې شی خرڅيري مثلاً یو کس شی په لس افغانی رانیولي دئ او سپه شل افغانی ور خرڅيري همدغه قيمت معتبر دئ یا په شل افغانی رانیولي وي او سپه لس افغانی خرڅيري د همدغه لسو افغانیو له قراره به ز کاټه ور کوي. (۳)

(۱) عالمگيري ج ۱ ص ۱۷۶: کتاب الزکاة، بدائع الصنائع ج: ص ۵۰، تخارخانية ج: ۲: ص ۲۵۳)

(۲) عالمگيري کتاب الزکاة الباب الاول ج: ۱: ص ۱۷۶، بدائع ج: ۲: ص ۵۱، تخارخانية ج: ۲: ص ۲۵۳.

(۳) فتح الشامی، کتاب الزکاة باب الزکاة الغنم ج: ۲: ص ۲۸۶، ط: سعید، البحر رائق ج: ۲: ص ۲۴۴، تخارخانية ج: ۲: ص ۲۲۱.

که دز کاۃ دفتر ضیت و خت ئخنی ور کو؟

که چاپه یوه وجهه ده پره وخته زکاۃ نه، ادا کړۍ او زکاۃ باندی لازم هم و، نومورې کس به د خپل ژور فکر مطابق د هغه مهالله زکاۃ ور کړۍ کوم، چې یې یقین وي یعنی غالب ګومان یې وي که د اسي و کړۍ، چې دیو څه وخت بالابود زکاۃ ور کړۍ نو ده پر احتیاط خخه به یې کار اخستی وي.^(۱)

که چاټول مال خیرات کړ

که پريو چا باندی زکاۃ لازم سو خو دز کاۃ ترا دا کېدو وړاندی یې ټول مال خیرات کړ، زکاۃ یې له غارې و اوښتی.^(۲)

د صدقې پر پيسو باندی زکاۃ

که د کوم عام المنفعه کار لپاره د صدقې پيسې جمعه سوي وي، او اندازه یې هم د مره وه، چې نصاب ته رسیدل د کال په تې پېدو سره زکاۃ باندی لازم نه دئ.^(۳)

۱۵ اسي چاته یې زکاۃ ور کړ، چې مستحق نه و

که یو شتمن کس د اسي چاته زکاۃ ور کړ، چې دده له ګومانه مستحق و؛ خو

(۱) احسن الفتاوی ج: ۴، ص: ۲۲۵، ط: حادی عشر ۱۴۲۵ هـ

(۲) الہندیہ ج: ۱، ص: ۱۷۱، ط: رشیدیہ

(۳) الدرالمختاک کتاب الزکاۃ ج: ۲، ص: ۲۵۹، ط: سعید، الحررائق ج: ۲، ص: ۲۰۲، الہندیہ ج: ۱، ص: ۱۷۳، ط: رشیدیہ.

وروسته معلومه سوه، چي نوموري کس دزکاۃ مستحق نه دئ يعني ياد کس
کافر دئ، زکاۃ يې صحیح نه دئ دوهم ئحل به زکاۃ ورکوي. البتہ که دزکاۃ
ورکولو وروسته معلومه سوه، چي زکاۃ اخستونکي دده پلار، زوي ياه
غني دئ او يازکاۃ اخستونکي سيد و، زکاۃ صحیح دئ دوهم ئحل ورباندي
را گرخول نسته.^(۱)

که دچاتول يانيمى مال حرام وي

که دچاتول مال حرام وي پر دغه حرام مال باندي زکاۃ نسته بلکي دداسي
مال لپاره معامله داسي ده، چي تول مال به خپل مالك ته ورسپاري که يې
مالك معلوم و. او که يې مالك معلوم نه و، يايې ورسپارل شونى کارنه و؛
نو دثواب دنيت پرته يې خيراتول لازم دئ. البتہ که حلال او حرام مالونه
دواړه سره ګډه وه؛ او حلال مال يې ډېرو، په داسي صورت کي نو ددواړو
مالونو پرمجموعه باندي زکاۃ لازم دئ. ۲. کچيري يې حرام مال ډېرو، د حلال
مال زکاۃ به ورکوي او د حرام مال په اړه به هم هغسي کړنے کوي کومه، چي
مخکي تېره سوه.^(۴)

^۱: رد المحتارج : ۲ ص : ۳۵۲ : باب المصرف ط : سعيد. البحرائقج : ۲ ص : ۲۶۷ : باب
المصرف . ط : سعيد.

^۲: رد المختارج : ۲ ص : ۲۹۱: كتاب الزکاة. البرازية علي هامش الهندية ، ج : ۴ ص : ۸۶: كتاب
الزکاة.

^۳: البحرج : ۲ ص : ۲۰۵: كتاب الزکاة ط: سعيد، شامي ج : ۲ ص : ۲۹۰: باب زکاة الغنم.

^۴: الدر المختار شامي ج : ۲ ص : ۲۹۱: .

څه ډول مال په زکاټ کي ورکول پکار دي؟

پکارداده، چي په زکاټ کي متوسط يعني ميانه مال ورکړل سی البتہ که دچا توله مال غوره او بهترین مال و، نو په زکاټ کي دی هم غوره مال ورکړل سی؛ او که توله مال کمزوری و، په زکاټ کي دی هم کمزوری مال ورکړل سی. ^۱ پاته دی نه وي، چي که چاداعلی مال زکاټ په ادنی شي ورکړ، خومره، چي داعلی او ادنی مال ترمنځ توپیر دئ په هغه اندازه نومورې کس د زکاټ باقی دئ په دغه اندازه یې غاري بندی دی يعني دغه اندازه به ورکوي. ^۲ که یې دادنی درجې مال زکاټ په اعلی درجه مال سره ادا کړ، کولای سی، چي زیات مال بېرته ټئي راوګرځوي او که یې پرېږدي دده له لوري به خيرات وي. ^۳

که د مال قيمت پورته او کښته کېدئ د کومه رویه به زکاټ ورکوي؟

که د کوم شی نرخ پریوه قرارنه و، يعني پورته او کښته کېدئ مثلاً یوه ورع یو شی په لس افغانی و، په صبا بیا داغه شي په شل افغانی و، او سن نو

^۱: الدر المختار مع الردج: ۲: ص: ۲۸۷، كتاب الزكاة، باب زكاة الفنون. بدائع ج: ۲: ص: ۴۱؛ تاریخانة ج: ۲: ص: ۲۲۳؛ شامی ج: ۲: ص: ۲۸۶.

^۲: بدائع ج: ۲: ص: ۴۱. فصل اما الذي يرجع الي المؤدي.

^۳: بدائع ج: ۲: ص: ۴۱، فصل اما الذي يرجع الي المؤدي، ط: سعید شامی ج: ۲: ص: ۲۸۷. تاریخانة ج: ۲: ص: ۲۲۳.

مشکل دادئ، چي که دلس افغانيو له رویه حساب ورته و کپي زکاۃ لبرائحي او که دشلو افغانيو له رویه حساب ورته و کپي زکاۃ هيرېږي په داسي صورت کي حکم دادئ، چي کله دمالک پر مال باندي کال پوره سو په دغه وخت کي، چي کوم نرخ و، هم هغه نرخ معتبر دئ، يعني دا چي مالک، چي په هر خورانيولی وي هغه اعتبار نه لري بلکي په کوم قيمت، چي ددغه شي په بازار کي نرخ و، هغه اعتبار لري او که دغه شي په بازار کي موجود نه و، نو بيا هغه دي هغه شي په هغه بازار کي قيمت کړل سی، چي دغه بنا رته تر نورو نژدي وي په هغه نرخ دي حساب کړل سی او د هغه له رویه دي دوه نيم فيصده زکاۃ ور کړل سی.)

دمیراث مال پر خپل و خت حقدار ته ونه رسیدئ زکاۃ به ور کوي؟

که دچا داسي قریب وفات سو، چي په میراث کي یې دده حق و، خونورو وارثانو پر متروکه باندي قبضه ولګول دنورو وارثانو او دده دغونښتنی سره، سره یې تقسیم نه کاوه، بلکي تره پرو کلونو وروسته یې وېش وکړ، کومو کسانو ته، چي مال ورسیدئ که نصاب ته رسیدئ دتIRO کلونوز زکاۃ باندي واجب نه دئ بلکي دپیسو دترلاسه کولو وروسته، چي کال باندي تېرسی زکاۃ باندي واجب دئ.)

۱: هندية، ج: ۵، ص: ۶۸، ط: المکتبة الشاملة.

۲: تاتارخانیة، کاب الزکاۃ، زکاۃ الديون ج ۲: ص: ۳۰۱. البحرج ۲: ص: ۲۰۷ کاب الزکاۃ، ط: سعید. شامي، ج ۲: ص: ۳۰۵. بداعج ۲: ص: ۱۰۰.

دمضاربت په مال کي زکاۃ

که چا بل چاته په مضاربته پيسې ورکړې وي، پيسې بندې وي پر مالک
باندې يې زکاۃ ورکول لازم دئ همدا ډول دهغه مال زکاۃ به هم ورکوي کوم،
چې ګټل سوی دئ يعني دا چې داصل سرمایې زکاۃ به هم ورکوي او د ګټه
زکاۃ به هم ورکوي.)

دمري په قرض کي زکاۃور کول

که دچا پر مرپي باندې پور باندې وي يا دبل چا پر باندې وي دمال مالک
خپل پور په زکاۃ کي نسي ځانته را ګړولاي او نه بل چاته دزکاۃ پيسې
ورکولاي سې، چې دا پيسې په زکاۃ کي واخله دمرپي دپور په عوض بلکي
داسي کولاي سې، چې دمرپي کوم وارث غريب وي هغه ته يې ورکړي او هغه
يې قبض کړي تر قبضې وروسته دمرپي قرض په ادا کړي.

دور ګ سوی مال زکاۃ

که چا دنصاب په اندازه یا زیات مال در لودئ دخو کالورا هيسې يې زکاۃ

^۱: الفقه الاسلامي وادله، كتاب الزکاة المطلب الثالث، زکاۃ عروض التجارة سادساً زکاۃ شركه المضاربات ج ۲: ص ۲۹۹، ط: دارالفکر، البحر الرائق ج ۲: ص ۲۳۷، باب العشر، ط: سعيد

^۲: البحر ج ۲: ص ۱۸۰، ط: سعيد. البحر ج ۲: ص ۲۱۱، كتاب الزکاة ، الدر مع الرد ج ۲: ص ۲۷۱، كتاب الزکاة ، ط: سعيد. الدر المختار علي هامش الفتاوی الشامية، كتاب الزکاة، باب المصرف، ج ۲: ص ۳۴۶، ۳۴۵، ط: سعيد. البحر ج ۲: ص ۲۴۳، تخارخانة ج ۲: ص ۲۷۲. هندية ج ۱: ص ۱۸۸. الباب السابع في المصارف.

نه و ورکپی نایبره هغه مال ورک سودتیر کلونوز کاۃ باندی لازم نه دئ بلکی هغه ئخنی ساقطیپی. که هغه مال پوره یو کال ورک و، وروسته هغه مال پرته پیدا سودتیر ورخو زکاۃ باندی لازم نه دئ که ده نور مال نه درلودئ ددغه نېتېي خخه، چي کله کال پوره سویا به زکاۃ ورکوی او که یې نور مال درلودئ ورک سوی مال هم زاره مال ته ورجمع کېپی لکه گتھه دزاره مال، چي هروخت کال پوره کېدئ ددپی پیداسوی شی او دزاره مال دواپو زکاۃ به یو ئحای ورکپی^(۱). که یې ورک سوی شی پوره یو کال نه و، ورک بلکی په کال کي دنه یې پیدا کړ، بیانو که ددغه کس سره دورک سوی مال پرته نور مال موجود نه و، دورک سوی مال ترپیدا کېدو وروسته دکال په تېرپدو سره زکاۃ باندی لازمیپی. که نور مال هم ورسره موجود و، دواړه به سره یو ئحای کپی دټوله مال زکاۃ به ورکپی.^(۲)

دلیونی زکاۃ

که لیونی مال ولري او مال یې دنصالب سره برابریا زیات وي زکاۃ باندی واجب نه دئ؛ او نه یې قربیان اردی، چي دده دمال خخه دزکاۃ پیسې جلا او

١ : عالمکیری، کتاب الزکاۃ، الباب الثالث فی زکوة الذهب والفضة والuroض، ج: ١، ص: ١١٠، ط: کونته، بداعن الصناعج، ج: ٢، ص: ٩، ط: سعید. شامی، ج: ٢، ص: ٢٦٦. ط: سعید

٢ : البحر الرائق، ج: ٢، ص: ٢٢٢، فصل فی الغنم ط: سعید.

٣ : درمختر شامی، ج: ٢، ص: ٢، ط: سعید

ادا کري. البتنه که يولپوني دعشر مئکه درلوده پر قربانو باندي يې لازمه
ده، چي دده دمئکي خخه عشر دده له طرفه ورکري او سراسايه به هم دده له
طرفه ورکوي. (۳)

دسود پرپيسوز کاۃ

دسود پرپيسوا او هم دا ڈول پرنورو حرامو پيسو باندي زکاۃ واجب نه دئ
کوم کس، چي دسود پيسپي لري ورتنه پکارده، چي دسود پيسپي وهغه ئحای
ته وسپاري دکوم ئحای خخه چي راغلي دي؛ او که يې ئحای معلوم نه و، يايپ
ئحای معلوم و، خو بېرته سپارلى يې شونى کار نه و، دغه کس دی دغه حرامي
پيسپي دشواب دنيت پرته خيرات کري. (۴)

په زکاۃ کي کوم قيمت معتبر دی؟

که يوچا سره ياسپين زردرلوده غوبنتل يې، چي خرش يې کري کله، چي
دزركدوکان ته راغلي زرگر ددغه کس زرپه لېر قيمت غوبنتل او خپله يې

(۱) بداعج ۲ ص: ۵ ط: سعيد، شامي ج: ص: ۲۵۸، البحرائقج ۲: ص: ۲۰۲، هندية ج: ۱: ص: ۱۷۲.

(۲) عالمكيري ج: ۱ ص: ۱۸۵: الباب السادس في زکاة الزرع والثمار، شامي ج ۲: ص: ۲۲۶: باب العشر ط: سعيد، تtarخانية ج ۲: ص: ۳۲۰: كتاب العشر ط: ادارة القرآن.

(۳) شامي ج: ۵ ص: ۹۹: باب البيع الفاسد مطلب فيمن ورث مالحراما ردالمحتارج ۶: ص: ۳۸۵، هندية ج: ۵ ص: ۳۴۹ ط: رشيدية.

الفتاوى الكاملية في الحوادث الطراللسية ص: ۱۵ كتاب الزكاة مكتبة حقوقانيه بشاور، هندية ج: ۵ ص: ۲۴۹، شامي ج: ۶ ص: ۳۸۵ فصل في البيع ط: سعيد شامي ج ۲: ص: ۲۹۱ ط: سعيد

په پوره قیمت ورکول دزرو مالک به ده گه قیمت له مخي زکا و رکوي
کوم، چي زرگريي غواري.^(۱)

په زکا کي قمري کال معتبر دئ او که شمسي کال معتبر دئ؟

په دنيا کي دوه ډوله سنه چليري يوه قمري سنه ده، چي شاوخادرې سوه
څلور پنهوس ورخې کېږي او بله شمسي سنه ده، چي شاوخادرې سوه
پنهه شپته ورخې کېږي. کله لا داسي سی، چي يوه ورخ باندي زياته سی په
دغه دواړو سنو کي دزکا لپاره قمري (سپورميزيه) سنه دشريعت لخوا تاکل
سوې ده کله، چي سپورميزي کال پوره سی او دمال مالک هم دنصاب خبتن
وي زکا باندي واجب دئ، پاته دي نه وي، چي دسپورميزي (قمری) سنې
لومړۍ مياشت د حسن حسين (محرم الحرام) مياشت ده او دشمسی
(لمريزي) سنې لومړۍ مياشت د حمل مياشت ده، د اخبره بنه په غور او ربدل
پکار دي، چي دمال مالک به د خپل مال لپاره په قمري سنه حساب کوي او
په شمسي سنه به حساب نه کوي د اخبره مي حکه تکرار کړه، چي زما يو
متدين مقتدى، چي يوه اندازه علم يې هم درلو دئ په تقوا او ديانت کي په
ظاهري لحاظ تر نورو زيات و، بیخی ډېر کلونه يې پر شمسي سنه باندي
زکا و رکړي او هر کال به يې د حمل پر لومړۍ نېټه باندي حساب کاوه حال
دا چي شمسي او قمري سنه په دودې رشو کالو او اتلسو ورخو کي يوه کال فرق

---

(۱) بداعج ج: ۲۰ ص: فصل في مقدار الواجب ط: سعيد.

کوی یعنی داچي که خوک پر قمری حساب زکاة ورکوي په دغود دپرسو
کالو کي به يې يو کال ترهغه چازيات زکاة ورکړي وي کوم، چي پرشمسي
حساب زکاة ورکوي. (۱).

که دز کاۃ پیسې چا غلاکړې زکاۃ صحیح سو؟

که یو کس دز کاۃ پیسې دز کاۃ په نیت جلا کړي وي؛ خو و مسکینانو ته تر
ورکړي مخکي یو چا هنې غلاکړې دنومورې کس زکاۃ نه دئ اداسوی
بلکې دوهم حل زکاۃ باندی لازم دئ. (۲)

دز کاۃ پر لپرداښتی مصارف

که یو خوک دار تیا په صورت کي کوم بل ځای دز کاۃ پیسې لپرداښتی پر لپرداښتی
، چي کوم مصرف رائی هغه به زکاۃ ورکونکي دعنه ورکوي دز کاۃ دپیسو
څخه به یې نه ورکوي. (۳)

زکاۃ باندی لازم سو بیا مسکین سو

که پريو چاباندي زکاۃ لازم سو یعنی داچي دنصاب څښتنو، کال هم
باندی تپرسوی و، وروسته ډپولی سو پورونه په پسې سوه، پر دغه سري

(۱) البحر رائق، كتاب الزكاة ج: ۲، ص: ۲۰۳، هندية ج: ۱، ص: ۱۷۵ ط: رشیدیه کویته، در المختارج: ص: ۲۵۹، كتاب الزكاة ط: سعید

(۲) البحر رائق ج: ۲، ط: سعید، الدر المختارج: ۲، ص: ۲۷۰، كتاب الزكاة ط: سعید.

(۳) البحر رائق ج: ۲، ط: سعید، الدر المختارج: ۲، ص: ۲۷۰، كتاب الزكاة ط: سعید.

باندي زكاۃ لازم دئ هروخت، چي وي اداکوي به يې. (۱)

زکاۃ دخیرات نامه ور کول

کوم کس، چي زکاۃ باندي لازم وي دزکاۃ دورکري په وخت لازمي نه ده، چي خامخا يې دزکاۃ په نامه ورکوي بلکي کولاي سي، چي دهدېي، هبې، خيرات او داسي نورو نومونو باندي يې ورکري دغه کار جائز دئ البته په زړه کي به يې دزکاۃ نيت وي. (۲)

دزوی واده

عیني خلک داسي کوي، چي دزوی ولور پر باندي وي نوزکاۃ نه ورکوي او وايي، چي دزوی واده مي پاته دئ حال دا چي دزوی واده په حاجة اصلې کي نه دئ حکه زوي، چي بالغ سي پرپلار باندي يې واده کول فرض نه دي بلکي دواهه ذمه يې پر خپله غاره ده او که يې زوي کوچني وي بیا يې نکاح کول ضروري نه ده دا چي خپله ولور پر باندي وي يعني خپله دمال پر مالک باندي ولور باندي وي ده ګه حکم مخکي بیان سوی دئ، چي دوه قسمه ته وپشل سوی دئ، بله لا داده، چي عیني خلک حج ته هم نه حي که خه هم پيسې ولري او وايي، حج مي نه صحیح کېږي حکه مجرد زامن مي پاته دي

(۱) عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۷۲، بداعج: ص: ۶. البحر آئق ج: ص: ۲۰۶، شامي ج: ۲: ص: ۲۲۲ ط: سعيد

(۲) عالمگيري ج: ۱: ص: ۱۷۱، شامي ج: ۲: ص: ۲۶۸. البحر آئق ج: ۲۱۲.

ددوی په قول دچاچی مجرد زامن وي دهغه حج ترهغه مهال نه صحیح کېږي
څو ، چې زامنوته یېپ ودونه وي ورکړي دغسي خبری یوازي رو اجي بهه
لري، حقیقت هیڅ نه لري بلکې په داسي خبرو لاګناه کاره هم دئ یعنی
داچې خپله به حج ته ټه هیچ فرض دئ دزوی واده هیڅ فرض نه دئ او نه یې
پر پلار باندي دواهه حق سته.^(١)

دز کاۃ دومره پیسې ور کول، چې نصاب ته ور سیبې

که خوک مستحق کس ته دومره پیسې په زکاۃ کي ورکړي، چې نصاب ته
رسیبې او مستحق دومره پیسو ته اړتیا نه لري داسي کړنه مکروه ده. البته
زکاۃ اداکېږي یعنی دفرضو غارې په خلاصېږي^(٢) که چېري مستحق کس اړ
وو بیا دومره زکاۃ ورکول دکراحت پرته جواز لري، چې نصاب ته ورسیبې
دمثال په ډول پریو مستحق کس باندي قرض باندي دئ، یا ولور ور باندي
دئ او یا هم دسرای رانیلو ته اړتیا لري په داسي صور تو کي که څه هم
نصاب ته رسیبې او یا تر نصاب زیات وي بیا هم دز کاۃ پیسې جایز دي څه
مکروه والي پکښي نسته.^(٣)

دز کاۃ تر لازمې دورو سته دز کاۃ ځنډول

پر نصاب، چې کال پوره سی باید دستي ورکړل سی ونه ځنډول سی ځکه

(١) هندية ج: ١: ص: ٥٦٣ کتاب النکاح الفصل الرابع في نفقة الأولاد

(٢) الدر المختار شامي ج: ٢: ص: ٣٥٣، باب المصرف کتاب الزکاة، عالمکيري ج: ١: ص:

١٨٨، باب المصرف، بدائع ج: ٢: ص: ٤٨ ط: رشیدیه.

(٣) ايضاً

دزکاۃ ُخنہول مکروہ دئے۔^(۱)

دروڑی په میاشت کی زکاۃ ورکول

زیات ُخایونه داسی وي، چي خلک یوازی دروڑی په میاشت کی زکاۃ ورکوی، حال داچی دزکاۃ ورکولو لپاره کوم تاکلي وخت په شریعت کی نه دئ بنو دل سوی. خلک هم داکار لھ دپی امله کوی، چي دروڑی په میاشت کی داعمالو فضیلت زیات وي لکه، چي په حدیث کی، چي رائحی: خوک که پدپی میاشت کی نفلی عبادت و کپری اللہ ﷺ فرض عبادت ثواب ورکپری او که خوک فرض عبادت په دپی میاشت کی ترسره کپری اللہ ﷺ به داویا و فرضو ثواب ورکپری...الحدیث.

حقیقت دادئ، چي رشتیا دا فضیلت خوسته مگر دا خبره په پام نیول پکار دی، چي کله دچا دمال کالپوره سی دستی زکاۃ باندی لازم دئ لکه مخکی، چي مو وویل ُخنہول یې غیر مناسب کار دئ، که دمال کالپه حسن او حسین کی پوره سوی وي دی زکاۃ ُخنہول یو روڑی ته داکار مناسب نه دئ بلکی پکار ده، چي دستی خپل زکاۃ ادا کپری ُحکمہ داسی نه، چي دیوه فضیلت په وجہ یې گناہ کپری وي او یا ییخی دمرگ دبپی باوری په وجہ یې فرض عمل

(۱) عالمگیری ج: ۱، ص: ۱۷۰، بدائع الصنائع ج: ۲، ص: ۲، شامی ج: ۲، ص: ۲۷۲، شرح شرعة الاسلام فصل في سنن الزكاة والصدقة. ص: ۱۵۶، ۱۷۵، مکتبہ الاسلامیہ کوئٹہ۔
محمودیہ ج: ۲، ص: ۳۳

پر غاره پاته سوی وی . (١) .

په انعام کي دزکاۃ پيسې ورکول

که خوک خپل دزکاۃ مال دزکاۃ په نيت داسي چاته په انعام کي ورکړي ، چي مستحق وي ، دمثال په دوليو متعلم ، چي مستحق وي ، بنې نومري په مدرسه کي يوسي زکاۃ ورکونکي دزکاۃ پيسې ورکړي جائز دئ . (٢)

د مدرسې د مصارفو لپاره دزکاۃ په پيسو کي حيله جورول

بنکاره خبره ده ، چي په اوس وخت کي دو مره زياتي مدرسې د صدقاتو په پيسو نه چليږي او نه هم په دي زمانه کي په اکثر و ځایونو کي ممکنه ده ، چي خلک دي دو مره صدقې ورکړي ، چي دغه ټولي مدرسې دي په و چليږي بلکي دغه مدرسونه دزکاۃ پيسو پرته بله د لاسته را اړلوا منبع نسته له همدي امله که د مدرسې مسؤول دزکاۃ پيسې يو مستحق کس ته ورکړي او هغه کس دغه پيسې مدرسې ته هبه کړي دغه کارکول جائز دئ بلکي په دي کار سره به هم دزکاۃ دورکونکي غاري خلاصي سوي وي ، هم به ده به

(١) عالمکيري ج: ١، ص: ١٧٠، بداع الصنائع ج: ٢، ص: ٢، شامي ج: ٢، ص: ٢٧٢، شرح شرعة الاسلام فصل في سن الزكاة والصدقة . ص: ١٥٦، ١٧٥، مكتبة الاسلامية كوبنه .

الترغيب والترحيب ج: ٢، ص: ٢١٣. ط: دار الكتب الملكية مصر .

(٢) عالمکيري ج: ١، ص: ١٧١ كتاب الزكاة قبل (اماشروط وجوبها) شامي ج: ١، ص: ٢٦٨، قوله نية، البحر رائق ج: ص: ٢١٢ ط سعيد .

کونکی خیرات سوی وي او هم به ددین مرکزونه و دان پاته سوی وي .^۱

يادو نه : لکه مخکي ، چي مو و ميل مدرسي تولي دزکاتو په پيسو
 چليپري که خلک خپل زکاتونه مدرسونه ورکري ان شاء الله گته به يې کريپي
 وي حکه ديو پ خوا ددين مراکز به و دان پاته سوی وي او ددي فتنو په
 زمانه کي داسي مراکزو ته اشد ضرورت دئ او دبله ارخه به دشمنو خلکو
 زکاتونه هم ادا سوی وي خو دا خبره پکبني ديدا ولو ده هعده داچي کله خوک
 زکاه مدرسي ته ورکوي نو دمدرسپ مسؤول دي خپل داسي و کيل و تاکي ،
 چي دزکاه دپيسو په وخت کي ورتنه و وايي ، چي دغه پيسپي و اخله ته زما
 و کيل يې هر چاته ، چي يې ورکوي يعني دا که يې خپله اخلي او که يې بل
 چاته ورکوي په داسي صورت کي به مسؤول گوري که خپله مستحق و ، خپله
 به دغه پيسپي و اخلي قبض به يې کري بيا به يې په مدرسه کي مصرف کريپي
 او که خپله مستحق نه و ، يعني غني و ، بيا به يې بل مستحق ته ورکري هعده
 به يې قبض کريپي و روسته به په مدرسه کي مصرف سي .

په حيله کي شرط اينسو دل

که چا دزکاه پيسپي مسکين ته ورکريپي داشرط يې ورباندي ولگوئ ، چي
 په دې شرط دا پيسپي درکوم ، چي ترقبض دو و روسته به يې فلانكى
 مدرسي يا مسجد ته ورکوي داسي شرط جايزنده دئ بلکي بنه داده ، چي

مستحق کس ته پوره اختیار و رکول سی. (۱)

دکر لو لپاره پر تخم باندی ز کاۃ ستھ؟

که چاد کبنت لپاره تخم رانیولی و، یعنی داچی تخم یې رانیولی خو په مھکه کي یې دکبنت لپاره و کري او دغه تخم پروت و، کرل سوی نه و، زکاۃ باندی و اجب نه دئ. ^(۲) البتہ که یې ددې لپاره رانیولی و، چې تجارت ورباندی و کپي بیا ز کاۃ باندی و اجب دئ. ^(۳)

د گمر گاتو محصول

که خھ هم اصلاً دفقهي قانون له مخي باید دټولو تجارتونو خخه اسلامي دولت په کال کي یو ئولي دز کاۃ پيسې و اخلي او بیت الماليه یې و سپاري خود وخت په تېرې د سره او د ھپوادنو د مدنۍ او دولت داري د قوانينو لمخي هغه شرعی ز کاۃ اخستل په تکیس یا محصول و اوښتی په دې صورت کي نو که خوک په دولتي گمرک کي خپل مال محصول کپي دز کاۃ غاري یې نه په خلاصېږي ز کاۃ ورکول باندی لازم دئ. ^(۴)

(۱) عالمگيري ج: ۶: ص: ۳۹۰: کتاب الحيل.

(۲) شامي ج: ۲: ص: ۲۷۴.

(۳) شامي ج: ۲: ص: ۲۷۴.

(۴) الفقه الاسلامي وادله ج: ۲: ص: ۸۹۴ ط : دارالفکر بيروت . البحر آفاق ج: ۲: ص: ۲۰۱ ط : سعيد، هندیه، ج: ۱ ط : رشیدیه در مع الردرج: ۲: ص: ۲۵۷-۲۵۸ ط : سعيد

په زکاۃ کی نیت کوں

کہ خوک پیسی د خیرات په نیت ورکپی وروسته بیا دزکاۃ نیت پکنی
وکپی اویا یپی بخی نیت نه وي کپی دزکاۃ پیسی ورکپی او دجلائکدو په
وخت کی یپی هم دزکاۃ نیت نه وي کپی زکاۃ یپی نه صحیح کپپی۔ (۱)

په بانک کی دزکاۃ دپیسو ببل والی

عینی بانکونه داسی قانون لري، چي دپیسو اینبودونکی دپیسو خخه
دزکاۃ پیسی جلا کوي کہ بانک دا کار کپی وي او خپله یپی دمالک په اجازه
کپی وي، پیسی یپی هم مستحقینو ته په شرعی طریقه ورکپی وي زکاۃ
صحیح دئ۔ البتہ کی یپی دزکاۃ پیسی^۲

داجازی پرتہ جلا کپی او پر خپل سر یپی یوچا ته ورکپی پدغه صورت کی
زکاۃ صحیح نه دئ^۳ یا داچی غیر مستحقینو ته یپی ورکپی وي عکھ کلم
حکومت داسی کوي، چي دمرستي پیسی غیر مسلمو ہیوادونو
دبشر دوستی په نوم استوی کہ بانک دا کار کپی وي زکاۃ درست نه دئ او
یا داچی بانک پیسی اینبودونکی ته سود ورکوی او دزکاۃ پیسی یپی هم
دھغہ سود دپیسو خخه جلا کپی وي په دپی صورت کی هم زکاۃ صحیح نه

(۱) عالمگیری ج: ۱ ص: ۱۷۱

(۲) بدائع الصنائع ج: ۲ ص: ۵۳ ایچ ایم سعید، البحر رائق ج: ص: ۲۰ کتاب الزکاۃ ط: سعید،

در مع ردار المحتار ج: ۲ ص: ۲۶۸ ط: سعید

(۳) شامی کتاب الرکاۃ ج: ۲ ص: ۲۶۸ ط: سعید، هندیہ ج: ۱ ص: ۱۷۰، البحر رائق ج: ۲ ص: ۲۱۰ ط: سعید۔

دئ ئىكەزكاة يې دحرا موپيسو خخە جلا كېرى دئ او پەزكاة كىي حرامىي
پيسىپ ورکول جايىز نەدىي.)^(١)

پرانقرا دىي ملکىت باندىز كاڭ

كە وروپەنگە زوند سره كوي ؛ خودهريوه كار وبار جلا ، جلا وي او دهريوه
بىئە تر شلو مقالو كم سره زرلىي ؛ او ددوى سره ددغە زرو پرتە نورى
پيسىپ نە وي كە، چىرىي دغە زر سره يوئىسى نصاب تەرسىيەرى او يَا
تر نصاب اوپىزكاة باندى نىستە يَا داچىي هرييو جلا ، جلا كار وبار كوي او
هرييو يو خە ، خە پيسىپ لرى كە سره راتولىي سى نصاب تەرسىيەرى يَا تر
نصاب اوپىزكاة نىستە.)^(٢)

العبد الأفقر

مولوى عبدالهادى حماد

١٣٩١ - ٣ - ٦

لۇيە ويالە، نەمە ئاخىيە دەر حوم مولوى بېتتى محمد صاحب مسجد جامع، كندھار، افغانستان
اپىكىي: ٠٧٠٠٣٠٨٩٢٩

(١) الرد المحتار (مطلوب فيمن ورث مالا حراما . ج: ٥ ص: ٩٩ ط: سعيد، هندىيە ج: ٥ ص:

٢٤٩)، نعم القولين في القنية الخ. شاميي ج: ٢ ص: ٢٩١، ٢٩٢.

(٢) فتاوى عالمكيرىيە ج: ١ ص: ١٧٢ : كتاب الزكاة ط: رشيدىيە، بدائع الصنائع ج: ٢ ص: ٩ ط:
سعيد. شاميي ج: ٢ ص: ٢٦٣ .